

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK TARIM POLİTİKASINA
YÖNELİK TARIMSAL MUHASEBE VERİ AĞI (FADN)
İNCELENMESİ**

Taner ALTINKOL

Danışman

Yrd. Doç. Dr. A. Erdal ÖZKOL

2006

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası’na Yönelik Tarımsal Muhasebe Veri Ağı (FADN) İncelenmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Taner ALTINKOL

İmza

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : **Taner Altınkol**
Anabilim Dalı : **İşletme**
Programı : **Tezli Muhasebe Yüksek Lisans**
Tez Konusu : **Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına Yönelik**
Tarımsal Muhasebe Veri Ağı (FADN) İncelenmesi
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	☐	OY BİRLİĞİ ile	☐
DÜZELTME	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	☐	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. ***
Öğrenci sınava gelmemiştir. **

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Evet
Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir
Tezin basımı gerekliliği yoktur.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red	
	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red	
	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red	

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ/PROJE VERİ FORMU

Tez/Proje No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu

- Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez/Proje Yazarının
Soyadı: ALTINKOL

Adı: Taner

Tezin/Projenin Türkçe Adı: Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına Yönelik Tarımsal Muhasebe Veri Ağı (FADN) İncelenmesi

Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı: The Analysis of Farm Accountancy Data Network Which is Oriented European Union Common Agricultural Policy

Tezin/Projenin Yapıldığı

Üniversitesi: Dokuz Eylül Üniversitesi Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü Yıl: 2006

Diğer Kuruluşlar:

Tezin/Projenin Türü:

Yüksek Lisans:

Dili: Türkçe

Doktora:

Sayfa Sayısı: 183

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı: 44

Sanatta Yeterlilik:

Tez/Proje Danışmanlarının

Ünvanı: Yrd. Doç. Dr.

Adı. A. Erdal

Soyadı ÖZKOL

Ünvanı:

Adı.

Soyadı

Türkçe Anahtar Kelimeler:

- 1- Avrupa Birliği
- 2- Tarımsal Muhasebe
- 3- FADN (TMVA)
- 4- Tarım Politikası
- 5-

İngilizce Anahtar Kelimeler:

- 1- European Union
- 2- Agricultural Accounting
- 3- FADN (TMVA)
- 4- Agriculture Policy
- 5-

Tarih:

İmza:

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum

Evet

Hayır

ÖNSÖZ

Hazırlamış olduğum çalışmam sürecinde değerli fikirlerini ve desteğini eksik etmeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Sn. Erdal ÖZKOL' a ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Sn. Akın OLGUN' a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca her zaman yanımda olan ve desteklerini benden esirgemeyen anneme, dedeme ve ananeme teşekkür ederim.

Taner ALTINKOL

ÖZET

Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına Yönelik Tarımsal Muhasebe Veri Ağı (FADN) İncelenmesi

Taner ALTINKOL

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

Tezli Muhasebe Yüksek Lisans Programı

FADN sistemi, 1965 yılında kanuni düzenlemeleri yapılıp üye ülkelerin çiftlikleri ile ilgili verileri toplayan, işleyen ve çıktı olarak topluluğa sunan bir Avrupa Birliği organizasyonudur.

FADN sistemi, üye ülkeleri kendi içinde bölgelere ayırır, bu bölgelerdeki çiftliklerin çiftçilik türü ve ekonomik büyüklüğü ile ilgili verileri toplar ve çok boyutlu analizler yapar. FADN sisteminin amacı, bu çok boyutlu analizler aracılığıyla sektör ile ilgili daha doğru kararlar alınmasını sağlamaktır. Doğru kararlar da doğru veriler ile alınmaktadır. Bu nedenle tarımın kayıt altına alınması gerekmektedir. Bu nedenle, FADN sisteminin amaçlarından biri de tarımın kayıt altına alınmasıdır.

Sistemin kendi içerisinde bir organizasyon şeması ve prensipleri vardır. Organizasyon şeması, ulusal düzeyde ve Avrupa Birliği düzeyinde oluşturulan komisyonlar ve yapılardan oluşmaktadır. Bu yapılar ve komisyonlar aracılığıyla ulusal düzeyde toplanan veriler, Avrupa birliği düzeyindeki komisyonlara sunulmaktadır. Bu bilgilerin toplanmasında ve sunulmasında 2 temel prensip vardır. Bu temel prensipler, gizlilik ve gönüllülük prensipleridir. Gönüllülük prensibine göre hiçbir çiftçi sisteme katılması için zorlanamaz. Gizlilik prensibi göre, sunulan bilgiler vergi otoritesine karşı gizli tutulmalıdır

ve çıktılar incelendiğinde bireysel çiftlikler ile ilgili verilere ulaşamaması gerekmektedir.

Komisyonlar aracılığıyla toplanan veriler, Avrupa Birliği komisyonuna sunulduğunda 700'ü aşkın teste tabi tutulmaktadır. Bu testler sonucu hatlı olduğu düşünölen veriler ile ilgili gerekli açıklamaların yapılması istenmektedir. Anlamalı bir açıklaması olmayan yanlış veriler, sisteme dâhil edilmemektedir.

Toplanan ve testlere tabi tutulan veriler, FADN formatındaki hesap planına kaydedilmektedir. Daha sonraki aşamada veriler, bazı tablolar aracılığıyla topluluğa sunulmaktadır. Sistem çıktılarını karşılaştırmak amacıyla bazı tablo formatları belirlenmiştir. Her sene komisyon tarafından bu tablolar ile ilgili standart sonuçlar sunulmaktadır.

Bu sistem içerisindeki aktörler ve sistemin çevresi çok geniştir. Bu nedenle sistemin uygulanmasında bazı zorluklar ortaya çıkmaktadır. Bu zorlukları başında verilere ulaşmama ve verilere doğru olarak ve zamanında ulaşamama gelmektedir.

Verilere ulaşamamanın nedenleri, gönüllük prensibi, tarımın kayıt altına alınmaması ve sistem içerisindeki aktörlerin gerekli eğitim düzeyinde olmamasıdır. Bu sorunların çözümlenmesi için çalışanların gerekli eğitime tutulması ve tarımın kayıt altına alınması gerekmektedir. Tarımın kayıt altına alınması için de belli bir standardın olması gerekmektedir. Tarımın kayıt altına alınabilmesi için tarımla ilgili uluslar arası muhasebe standardı yayınlanmıştır (IAS 41). Ülkemizde de, 31.12.2005 tarihinden sonraki hesap dönemlerinde uygulanacak olan, TMS 41 yayınlanmıştır. Bu nedenle, IAS 41'in düzenlenmesinde FADN sisteminin etkili olduğu savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 1) Avrupa Birliği 2) Tarımsal Muhasebe 3) FADN 4) Tarım Politikası

ABSTRACT

The Analysis of Farm Accountancy Data Network Which is Oriented European
Union Common Agricultural Policy

Taner ALTINKOL

Dokuz Eylül Üniversitesi
Institute Of Social Science
Department Of Accounting

FADN is a system which its legal arrangements have been done in 1965. It is an organization of EU which gathers information about farms of EU member nations and it processes this gathered data and presents them as an output to the union.

FADN system sectionalizes the member nations' farms and then it collects information about economic size of farms and types of farming from each section and FADN system makes hypertridimensional analyses. The aim of FADN system is to provide taking right decisions about the sector with using these hypertridimensional analyses. Right decisions can be taken with the right information. Because of this, agriculture has to be fettered. So, an aim of FADN system is to fetter the agriculture.

FADN system has itself organizational charts and principles. The chart of the organization is made up of commissions and structures established in national level and EU level. The information, gathered in national level by these commissions and structures, is represented to commissions in EU level. There are 2 basic principles in collecting and representing these informations. These principles are confidentiality and volunteerism. Volunteerism means nobody can be forced to be a part of a system. Confidentiality means to keep collected information secret against tax authority and when the output of the system is analyzed the information about individual farms can not be accessed.

Information, collected and presented to the European Union, are put upon more than 700 tests. If any represented information is wrong an explanation has to be made. If there is not a meaningful explanation about a wrong information, they don't use this information in FADN system.

The information, gathered and put upon lots of tests, are transferred to the chart of accounts of FADN. In the next step, these information are represented to the union with some charts. To compare the outputs of the system, some chart scales were determined. The standart results are represented by the commission every year.

The actors and the environment of FADN is so wide. Because of this, the application of this system is very hard and it may be faced with lots of problems. The main problem is to access these information and to access the right information on time.

Reasons of missing to access the information are volunteerism principle, not fettering agriculture and the last one is that workers' education levels are not enough. To solve these problems, workers have to be educated and agriculture has to be fettered. To be able to fetter the agriculture, there must be a certain standart. To fetter agriculture, an international accounting standart (IAS 41) has been published. In our country, TMS 41 that will be implemented in accounting periods after 31.12.2005 date has been published. It is sustained that FADN has been effective in preparing IAS 41.

Key Words: 1) European Union 2) Agricultural Accounting 3) FADN
4) Agriculture Policy

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
TUTANAK	ii
YÜKSEK ÖĞRTİM KURUMU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	xvii

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇİFTLİK MUHASEBESİ VERİ TOPLAMA AĞI (FADN)

1.1 FADN (FARM ACCOUNTANCY DATA NETWORK)	2
1.2 FADN SİSTEMİNİN AMAÇ VE HEDEFLERİ	3
1.3 FADN SİSTEMİNİN HUKUKİ DÜZENLEMELERİ	4
1.4 FADN SİSTEMİNİN ORGANİZASYON ŞEMASI	5
1.4.1 Avrupa Komisyonu DG AGRI	6
1.4.2 İrtibat Büroları	6
1.4.3 Bölgesel Komiteler	7
1.4.4 Yerel Muhasebe Ofisleri	8
1.5 FADN SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ	10
1.6 FADN SİSTEMİNİN BİLGİ TOPLADIĞI KONULAR	12
1.7 FADN SİSTEMİ ÇIKTILARININ KULLANICILARI	13
1.8 FADN SİSTEMİ ÇIKTILARININ ÖZELLİKLERİ	13

1.9 FADN SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ	14
1.9.1 Bilgilerin Toplanacağı Çiftliklerin Belirlenmesi	14
1.9.2 Belirlenen Çiftliklerden Bilgilerin Toplanması	18
1.9.3 Toplanan Bilgilerin İncelenmesi ve Kontrol Edilmesi	20
1.9.3.1 Uygunluk Testleri	22
1.9.3.2 Homojenlik Testleri	22
1.9.3.3 Süreklilik Testleri	23
1.9.4 Bilgilerin Topluluğa Sunulması	24

İKİNCİ BÖLÜM

ÇİFTLİK MUHASEBESİ VERİ TOPLAMA AĞI VE MUHASEBE

2.1 TARIM SEKTÖRÜNDE MUHASEBE ve FADN	27
2.1.1 Tarımsal Faaliyetlere İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 41) Hakkında Tebliğ	29
2.2 FADN SİSTEMİ VE MUHASEBE SİSTEMİ	48
2.2.1 FADN Sistemi Hesap Planı	49
2.2.2 FADN Sisteminin Çıktıları	75
2.2.2.1 Gelir Boyutu (Gelir Tablosu)	76
2.2.2.2 Yapı Boyutu	78
2.2.2.3 Üretim Boyutu	79
2.2.2.4 Maliyet Boyutu	80
2.2.2.5 Sübvansiyonlar Boyutu	81
2.2.2.6 Sübvansiyon ve Vergi Dengesi	81
2.2.2.7 Bilânço	82
2.2.2.8 Finansal Yapı	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ÇİFTLİK MUHASEBESİ VERİ TOPLAMA AĞININ (FADN) ÜLKEMİZDE
SEÇİLMİŞ BİR BÖLGEDE UYGULANMASI

3.1 UYGULAMADA KULLANILACAK VERİLER	88
3.2 FADN SİSTEMİ ÇIKTILARININ DÜZENLENMESİ	97
3.2.1 Gelir Tablosu	97
3.2.2 Bilânço	111
3.2.3 Yapı Boyutu İle İlgili Tablolar	116
3.2.3.1 Yapı ve Verimlilik Boyutu	116
3.2.3.2 Tarım Arazilerinin Kullanım Alanı	119
3.2.3.3 Canlı Stok Sayısı	121
3.2.4 Üretim Boyutu İle İlgili Tablolar	123
3.2.4.1 Çıktı	123
3.2.4.2 Zirai Ürünler	125
3.2.4.3 Canlı Stok Ürünleri	127
3.2.5 Maliyet Boyutu İle İlgili Tablolar	129
3.2.5.1 Girdi Maliyetleri	130
3.2.5.2 Ara Tüketim	131
3.2.5.3 Özel Maliyetler	132
3.2.5.4 Genel Girdiler	134
3.2.5.5 Dış Faktör Maliyetleri	135
3.3 Uygulama Sonucu	136
SONUÇ	137
KAYNAKÇA	140
EKLER	146
EK 1 Gelir Göstergeleri	147
EK 2 Nakit Akımları	148
EK 3 Toplam Üretim Değeri	149
EK 4 Vergi ve Sübvansiyon Dengesi	150
EK 5 Bilânço	151
EK 6 Finansal Göstergeler	152

EK 7 FADN Sistemi Hesap Planı

153

EK 8 Sözlük

158

KISALTMALAR LİSTESİ

AWU: Annual Work Unit

CAP: Common Agricultural Policy

DG AGRI: Directorate – General for Agriculture and Rural Development

EEC: European Economic Community

ESU: Economic Size Unit

FADN: Farm Accountancy Data Network

FWU: Family Work Unit

IAS: International Accounting Standards

IASC: International Accounting Standard Committee

INLB: Informationsnetz Landwirtschaftlicher Buchführungen

LFA: Less Favoured Areas

LU: Livestock Unit

OTP: Ortak Tarım Politikası

PIASA: Proposed International Accounting Standards on Agriculture

RICA: Réseau d'Information Comptable Agricole

SE: Sheet Extension

SGM: Standard Gross Margin

SYS: System

TMS: Türkiye Muhasebe Standardı

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1.1: Çiftlik SBM'lerinin Hesaplanması

TABLO 1.2: Çiftliklerin Çiftçilik Türlerinin Belirlenmesi

TABLO 2.1: Canlı Varlıklar, Tarımsal Ürünler ve Hasattan Sonra İşlenen
Diğer Ürünlere İlişkin Örnekler

TABLO 3.1: Uygulama Alanındaki Çiftliklerin Çiftçilik Türlerine Göre Dağılımı

TABLO 3.2:Ekonomik İşletme Büyüklüklerine Göre 1998 / 1999 Üretim Yılı
FADN İşletme Kayıt Sonuçları (1000 TL)

TABLO 3.3:Ekonomik İşletme Büyüklüklerine Göre 1999 / 2000 Üretim Yılı
FADN İşletme Kayıt Sonuçları (1000 TL)

TABLO 3.4:1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Küçük Ölçekli
İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Gelir Tablosu (1)

TABLO 3.5: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Küçük Ölçekli
İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri
Tablosu (2)

TABLO 3.6:1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Küçük Ölçekli
İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Gelir Tablosu

TABLO 3.7: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Orta Ölçekli İşletmelerin
FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri Tablosu (1)

TABLO 3.8: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Orta Ölçekli İşletmelerin
FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri Tablosu (2)

TABLO 3.9: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Orta Ölçekli İşletmelerin
FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Gelir Tablosu

TABLO 3.10:1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Büyük Ölçekli
İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri
Tablosu (1)

TABLO 3.11:1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Büyük Ölçekli
İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri
Tablosu (2)

- TABLO 3.12:**1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Büyük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Gelir Tablosu
- TABLO 3.13:**1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait, Küçük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Bilânçoları
- TABLO 3.14:**1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait, Orta Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Bilânçoları
- TABLO 3.15:**1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait, Büyük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Bilânçoları
- TABLO 3.16:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait Yapı ve Verimlilik Boyutu İle İlgili Tablo
- TABLO 3.17:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait Tarım Arazilerinin Kullanım Alanları ile İlgili Tablo
- TABLO 3.18:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait Canlı Stok Sayısı ile İlgili Tablo
- TABLO 3.19:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Elde Ettikleri Çıktılar İle İlgili Tablo
- TABLO 3.20:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Elde Ettikleri Zirai Ürünler İle İlgili Tablo
- TABLO 3.21:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Elde Ettikleri Canlı Stok Ürünleri İle İlgili Tablo
- TABLO 3.22:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Girdi Maliyetleri İle İlgili Tablo
- TABLO 3.23:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Ara Tüketimleri İle İlgili Tablo
- TABLO 3.24:** 1998 / 1999 ve 1999 2000 Döneminde Çiftliklerin Özel Maliyetleri İle İlgili Tablo
- TABLO 3.25:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Genel Giderleri İle İlgili Tablo
- TABLO 3.26:** 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Dış Faktör Maliyetleri İle İlgili Tablo

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL 1: FADN Organizasyon Şeması

ŞEKİL 2: FADN sisteminde Veri Akışı ve Yapılar Arası İlişkiler

ŞEKİL 3: 2000 Yılında Sistem İçerisinde İncelenen Çiftliklerin 2001 ve 2002 Yılında Sisteme Katılım Oranları

ŞEKİL 4: FADN Modelinin Oluşturulması

ŞEKİL 5: Çiftlik Geribildirimleri

ŞEKİL 6: İrtibat Büroları Tarafından Uygulanan Kalite Kontrol Süreci

ŞEKİL 7: Bilginin Toplanması Ve Kullanılması

ŞEKİL 8: FADN Sistemi İsveç Uygulamasının Organizasyon Şeması ve Veri Akışı

ŞEKİL 9: FADN Sistemi Gelir Tablosu

ŞEKİL 10: FADN Sistemi Bilânçosu

ŞEKİL 11: FADN Sistemi Bilânçosu

ŞEKİL 12: Tek Düzen Muhasebe Sisteminin Benimsediği Bilânço Teorisine Göre Düzenlenmiş Bilânço Formatı

ŞEKİL 13: FADN Sistemi Gelir Göstergeleri

ŞEKİL 14: FADN Sistemine Göre Nakit Akımları

ŞEKİL 15: FADN Sistemine Göre Toplam Üretim Değeri

ŞEKİL 16: FADN Sistemi Vergi ve Sübvansiyon Dengesi

ŞEKİL 17: FADN Sistemine Göre Bilânçonun Düzenlenmesi

ŞEKİL 18: FADN Sistemi ile İlgili Bazı Finansal Göstergeler

GİRİŞ

Sürekli gelişen ve değişen dünyada, sektörlerde gelecekte meydana gelebilecek olan değişimlerin önceden tahmin edilmesi ve ona göre doğru kararlar almak, önemli bir hale gelmiştir. Geleceğe yönelik doğru kararların alınması da doğru bilgiler ile mümkündür. Önemli olan, doğru bilgiye, zamanında ve tam olarak ulaşmaktır.

Bu amaçla, Avrupa Birliği bünyesinde FADN adı verilen bir sistem geliştirilmiştir. FADN'nin açılımı, "Farm Accountancy Data Network" tür. Türkçeye, "Çiftlik Muhasebesi Veri Toplama Ağı" olarak çevrilmiştir. FADN sistemi, tarım sektörü hakkında verileri toplayan ve çıktı olarak tekrar topluluğa sunan bir sistemdir. FADN sisteminin topluluğa sunduğu çıktılar analiz edilerek, tarım sektöründe gelecekte meydana gelebilecek değişimler tahmin edilebilir.

Bu çalışmada öncelikle, FADN sistemini tanımlanmıştır ve bazı özellikleri ortaya koyulmuştur. Daha sonra sistemin işleyişini incelenmiş ve son olarak da FADN'nin muhasebe ile olan ilişkisini ortaya koyulmuştur. Çalışmanın uygulama kısmında ise, daha önce yapılan bir çalışmada bu konu hakkında toplanan bilgileri kullanarak gerekli tabloları düzenlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇİFTLİK MUHASEBESİ VERİ TOPLAMA AĞI (FADN)

Dünya nüfusunun artmasıyla beraber, dünyadaki toplam talepte de artışlar meydana gelmiştir. Sınırsız olan bu toplam talep, sınırlı kaynaklar ile karşılanmaktaydı, yani sınırlı kaynakların çok dikkatli kullanılması gerekmekteydi. Bu koşullar, ülkeleri birbirleriyle ortak bir şekilde hareket etmesini gerektirmiştir. Bu amaçla, Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda imzalanan Roma Antlaşmasıyla, Avrupa Ekonomik Topluluğunu oluşturmuştur. Türkiye ise 1963 yılında ortaklık antlaşmasını imzalamıştır¹. Topluluğun kuruluş dönemlerinde dünya ekonomisinin temeli tarım sektörünün olması nedeniyle, topluluğun belirleyeceği Ortak Tarım Politikasını önemli hale gelmiştir.

Ortak Tarım Politikasının gerekliliği, amaçları, 30 Haziran 1960'da Avrupa Komisyonu'nda görüşülerek bu konuda müzakereler başlamıştır. Ortak Tarım Politikası'nın hukuki temelleri Roma Antlaşması'nın 3/d maddesiyle atılmıştır.

Roma Antlaşmasında belirtilen, Ortak Tarım Politikasının amaçları şunlardır:²

- a. Teknik ilerlemelerin tarıma tatbiki, üretim faktörlerinin, özellikle de işgücünün en rasyonel şekilde kullanılarak tarımda verimliliğin yükseltilmesi,
- b. Özellikle tarımda çalışanların fert başına gelirlerinin artırılması ile tarımsal nüfusu uygun bir yaşam düzeyine ulaştırmak,
- c. Pazarların dengeli hale getirilmesi,
- d. İhtiyaçların garantili olarak karşılanabilecek duruma getirilmesi,
- e. Tüketicilerin uygun fiyatlarla tarımsal ürünleri satın alabilmelerinin mümkün kılınması ve üreticilerin üretim faktörlerini temin etmesini garanti altına almak.

Avrupa Birliği'nin tarıma verdiği destekler, dünya ülkeleri arasında haksız rekabete neden olmuştur. Haksız rekabet ortamını ortadan kaldırmak için, Dünya

¹ http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2005/09/050930_eukronoloji.shtml, 05.08.2006, 16.00

² <http://www.deltur.cec.eu.int/abtarim.rtf>, 05.08.2006, 14.50

Ticaret Örgütü, bütün iç desteklerin kaldırılması yönünde karar almıştır. Bütün bu gelişmelerden sonra, OTP'nin günümüzdeki hedefleri, sürdürülebilir tarım, gıda kalite ve güvencesi, hayvan sağlığı ve refahı, çevre ve kırsal kalkınmayı sağlamaktır.³

1960'lı yıllarda, Ortak Tarım Politikasının hedeflerine ulaşılmasına rağmen, dünya ülkeleri arasında haksız rekabet ortamına neden olması, Avrupa Birliği'nin yeni ortak tarım politikalarının geliştirilmesi ve mali destek verilecek çiftlik ve bölgelerin belirlenmesinde, bölgeler ile ilgili verilerin incelenmesi ve ona göre kararların alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu amaçla, 1965 yılında, Avrupa Birliği üye ülkelerindeki çiftliklerden çeşitli konularda bilgi toplayan bir sistem olan FADN sistemi kurulmuştur.

1.1 FADN (Farm Accountancy Data Network)

FADN, Türkçeye “çiftlik muhasebesi veri ağı” olarak çevrilmiştir.⁴

FADN'nin Fransızca kısaltması, RICA'dır, Almanca kısaltması ise, INLB'dir⁵

FADN, 1965 yılında oluşturulmuş ve temel amacı, çiftliklerin elde ettiği gelirleri ve Avrupa Birliği ortak tarım politikası üzerine etkilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş olan bilgi analizi aracıdır.⁶

³ Dr. Sibel TAN, Dr. İlkay DELLAL, **Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası**, Tarım Ekonomisi Araştırma Enstitüsü T.E.A.E Bakış Dergisi, Sayı:2, Nüsha; 1, Mart 2003, <http://www.aeri.org.tr/bakis2/OTP.pdf>, 05.08.2006, 15.31

⁴ Hezar TANRISEVER N. Osman DÜZEL, Bahar UYSAL, “**Avrupa Birliği Temel Terimler Sözlüğü**”, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Aralık 2003, ANKARA, <http://www.eucenter.bilkent.edu.tr/sol/Sozluk/Sozluk.pdf>, 12.11.2005, 12.34

⁵ Gülşen KESKİN, “**AB’de Tarım İşletmelerinin Sınıflandırılması ve Türkiye ‘de Uygulanabilirliği (Tarımsal Muhasebe Veri Ağı – FADN)**”, Tarım Ekonomisi Araştırma Enstitüsü Bakış Dergisi, Sayı:3, Nüsha:1, Haziran 2003, <http://www.aeri.org.tr/bakis3/fadn.pdf>, 11.05.2005, 22.45

⁶ http://ec.europa.eu/agriculture/rica/index_en.cfm , 10.09.2005, 20.55

Bir başka deyişle, FADN, 1965 yılında yayınlanan 79/65 sayılı kanun ile oluşturulmuş olan ve temel amacı çiftliklerin muhasebe ile ilgili verilerini toplayıp yapılarını analiz eden bir sistemdir.⁷

Veya FADN, Avrupa çiftliklerinin ekonomik durumu hakkında bilgi sunmaya ayarlanmış bir sistemdir.⁸

FADN sistemi, üye ülkelerden bölge, ekonomik büyüklük ve çiftçilik türü gibi 3 farklı konuda bilgi toplamaktadır. Bu sistem, farklı konularda elde ettiği bilgiler sayesinde farklı bakış açıları geliştirip 3 boyutlu analizler yapabilmektedir. FADN, doğru bilgilerle doğru politikalar belirlenmesinde ve amaçlara ulaşmakta kullanılan bir araçtır.

FADN sistemi, kurulması zor ve aynı zamanda uygulaması dikkat ve titizlik isteyen bir sistemdir. Çünkü sistemin oluşturulmasında ve uygulanmasında birçok aktör görev yapmaktadır. Sistemin ilgili kişi ve kuruluşları çok fazladır. Bu ilgili kişi ve kuruluşlar, çiftçiler, muhasebeciler, ulusal yöneticiler, araştırmacılar olarak sıralanabilir. Bu sistemde yer alan aktörlerden herhangi birinin görevini yerine getirememesi durumunda, hatalı bilgilere ulaşılır ve hatalı bilgiler nedeniyle de hatalı politikalar belirlenir.

1.2 FADN SİSTEMİNİN AMAÇ VE HEDEFLERİ

FADN sisteminin hedeflerini, mikro ve makro düzeyde inceleyebiliriz. Sistemin mikro düzeydeki amaçları, topladığı ve işlediği bilgiler ile tarım işletmelerinin daha etkin yönetilmesini sağlamaktır. Sistemin makro düzeydeki amacı ise, mikro düzeyde topladığı bilgiler vasıtasıyla etkin kararların alınmasını ve doğru politikaların belirlenmesini sağlamaktır. Sistemin en önemli amacı ise, tarım sektörünü kayıt altına alınmasıdır.

⁷ http://ec.europa.eu/agriculture/rica/index_en.cfm , 10.09.2005, 20.55

⁸ **Economic Results According to FADN,** http://www.inea.it/pdf/itaconta2004/itaing2004/6_ing.pdf , sf:72 , 13.09.2005, 09:17

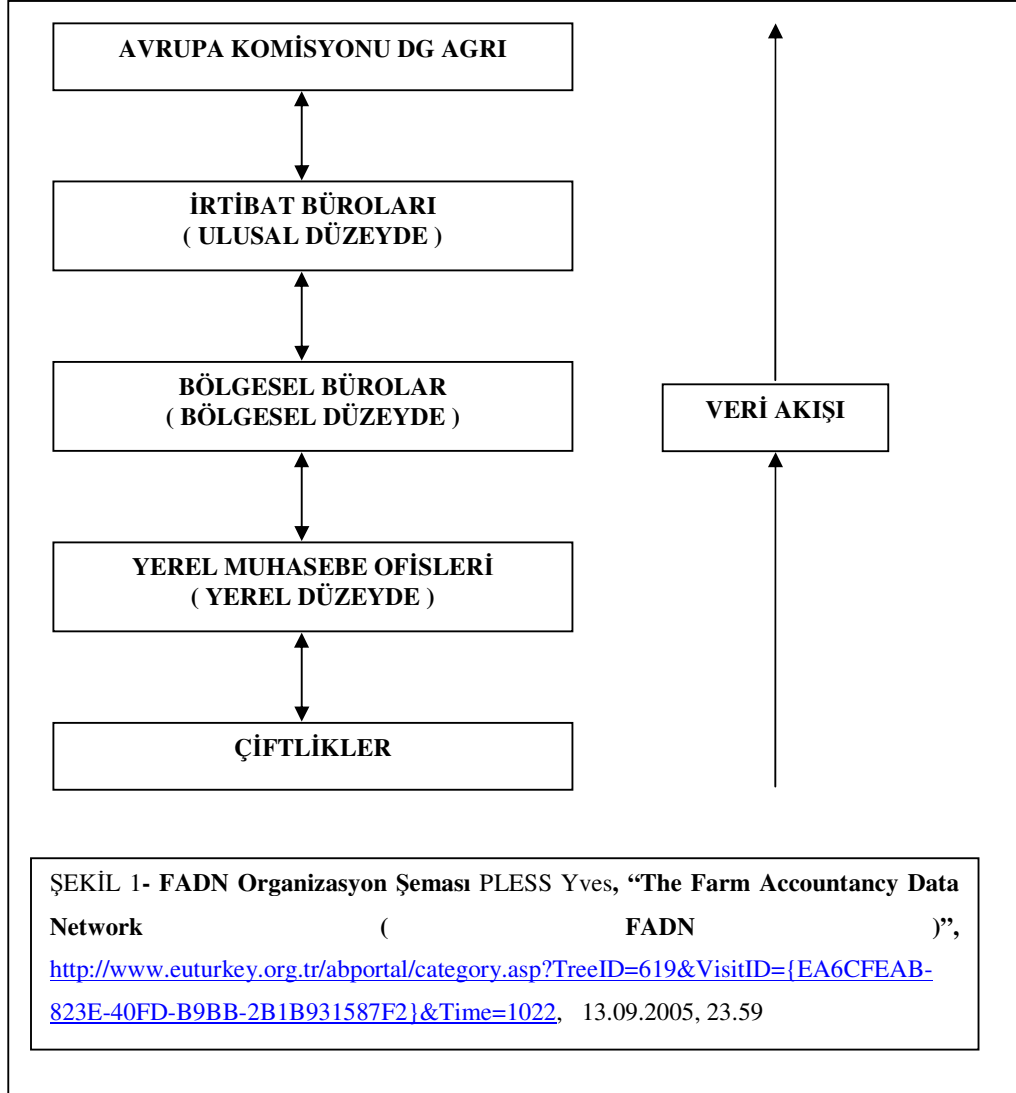
1.3 FADN SİSTEMİNİNİN HUKUKİ DÜZENLEMELERİ

FADN sistemi ile ilgili ilk kanuni düzenleme, 1965 yılında yayımlanan 79/65 sayılı kanundur. Bu kanun, FADN sisteminin temelini oluşturmaktadır. Ülkemizde de 79/65 sayılı kanun, “Avrupa Ekonomik Topluluğu Tarımsal İşletmelerinin Gelirlerinin ve İş Verilerine İlişkin Muhasebe Verilerinin Toplanmasına İçin Bir Şebeke Kurulması Konsey Tüzüğü” başlığı altında ve 1915/83 sayılı Komisyon Kanunu, Türkçeye çevrilmiştir. Sistem ile ilgili diğer kanuni düzenlemeler ise şunlardır:⁹

- a) 2059/2003 EEC Komisyon Kanunu (Tamamlayıcı kanun, 79/65 EEC)
- b) 1837/2001 EEC Komisyon Kanunu (Tamamlayıcı kanun, 2237/77 EEC)
- c) 1859/82 EEC Komisyon Kanunu
- d) 1915/83 EEC Komisyon Kanunu (1409/2008 Komisyon Kanunu’nun yeniden düzenlenmesi)
- e) 90/36 EEC Komisyon Kararı
- f) 85/337 EEC Komisyon Kararı
- g) 134/2004 EEC Komisyon Kanunu

⁹ Vuslat ULUSOY, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Komisyon Başkanlığı, ‘**Farm Accountancy Data Network**’, <http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.50

1.4 FADN SİSTEMİNİN ORGANİZASYON ŞEMASI

FADN sistemi organizasyon şeması, Avrupa Birliği düzeyinde oluşturulan bir komisyon ve ulusal düzeyde oluşturulmuş olan yapılardan oluşmaktadır. Bilgi akışı, ulusal düzeydeki yapılardan Avrupa Birliği düzeyindeki komisyona doğru gerçekleşmektedir.

Sistemin uygulanması ve sürekliliğinin sağlanması, üye ülkelerin inisiyatifine bırakılmıştır. Bu nedenle bazı ülkelerde, irtibat büroları ile Brüksel’de yer alan

Avrupa Komisyonu arasına “ Ulusal Komisyonlar” eklenebilmektedir. Bunun bir örneği Polonya’dır.¹⁰

1.4.1 Avrupa Komisyonu DG AGRI

Bu yapı, Avrupa Ekonomik Topluluğu bünyesinde oluşturulmuş bir komisyondur. Toplanan, sınıflanan ve test edilen bilgiler bu yapıya aktarılmaktadır. Bu bilgiler, bu komisyonda bazı testlerden geçirildikten sonra, sistemin amaçlarına yönelik olan bilgiler topluluğa sunulmaktadır.

Bu yapının bünyesinde 3 tane sistem vardır. Bunlar, RICA 1, RICA 2 ve RICA 3’tür. RICA 1, irtibat bürolarında bazı testlerden geçirildikten sonra komisyona aktarılan verilerin, tekrar bazı testlere tabi tutulduğu sistemdir. RICA 2 sistemi, RICA 1 sisteminde testler sonucu uygunluğu kabul edilmiş olan bilgilerin aktarıldığı ve depolandığı sistemdir. Bu sistemde 1989 yılından günümüze kadar olan dönemler ile ilgili verilere ulaşılabilir. RICA 3 sistemi ise bilgilerin topluluğa sunulduğu sistemdir.¹¹

1.4.2 İrtibat Büroları

İrtibat büroları, FADN sisteminin temel yapıtaşlarıdır. İrtibat büroları, ulusal düzeyde toplanan bilgileri, bazı testlerden geçirdikten sonra Avrupa Komisyonu’na aktaran ve üye ülkeler ile Avrupa Komisyonu arasında dengeyi kuran yapıdır.

¹⁰ Katarzyna GRABOWSKA, “Strategy to Prepare for Alignment with the FADN – The Experience in Poland”, <http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.42

¹¹ PLESS Yvess, “Collection, Utilization and Research Possibilities of Farm Business Data; the View From FADN”, http://www.aes.ac.uk/conf_05_docs/index.php?path=symposia%2F&download=Plees%20paper.doc 03.09.2005, 11.05

İrtibat bürolarının görevleri, FADN sisteminin ilk hukuki düzenlemesi olan 79/65 sayılı kanunda belirlenmiştir. İlgili kanuna göre irtibat bürolarının görevleri şunlardır:¹²

- a. Seçim planlarını hazırlanması ve üst komisyona aktarılması,
- b. Sisteme katılacak işletmelerin belirlenmesi,
- c. Muhasebe ofisleri tarafından toplanan bilgilerin sınıflandırılması,
- d. Toplanan bilgileri bazı testlerden geçirmek,
- e. Toplanan bilgiler ile ilgili komisyon ve ilgili kişi ve kuruluşların sorularını cevaplamaktır.

Birçok ülkede, Tarım Bakanlığı, Tarım Ekonomisi Araştırma Enstitüleri ve İstatistik Ofisleri irtibat bürosu olarak görev yapmaktadır.¹³

Çoğu ülkede ise, irtibat bürolarının görevlerini paylaşan, “Ulusal FADN Komiteleri” yer almaktadır. Bu komiteler, seçim planlarını onaylar, yol gösterici bilgiler sunar ve Avrupa Komisyonu’na bilgi ve raporları sunar.

1.4.3 Bölgesel Komiteler

Bölgesel komite başkanları, komite üyeleri arasından seçilir ve üye devletler tarafından atanır. Bu komitede kararlar, oy çokluğu ile alınır. Eğer oy çokluğu sağlanamıyorsa, üye devlet tarafından atanan bir otorite tarafından alınır.¹⁴

¹²Yves PLESS, "Collection, Utilisation and Research Possibilities of Farm Business Data: The view from FADN", sf:2,

http://www.aes.ac.uk/conf_05_docs/index.php?path=symposia%2F&download=Plees%20paper.doc, 03.09.2005, 10.48

¹³ Yves PLESS, "Collection, Utilisation and Research Possibilities of Farm Business Data: The view from FADN", sf:2,

http://www.aes.ac.uk/conf_05_docs/index.php?path=symposia%2F&download=Plees%20paper.doc, 03.09.2005, 10.48

¹⁴Katarzyna GRABOWSKA, “Establishment of the Network System”, <http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.41,

Bu komitenin görevleri, kendi bölgesinde yer alan tarım işletmelerini kategorize etmek ve değişik kategoriler arasında sayısal dağıtımın yapmak ve seçim planlarını onaylamaktır.¹⁵

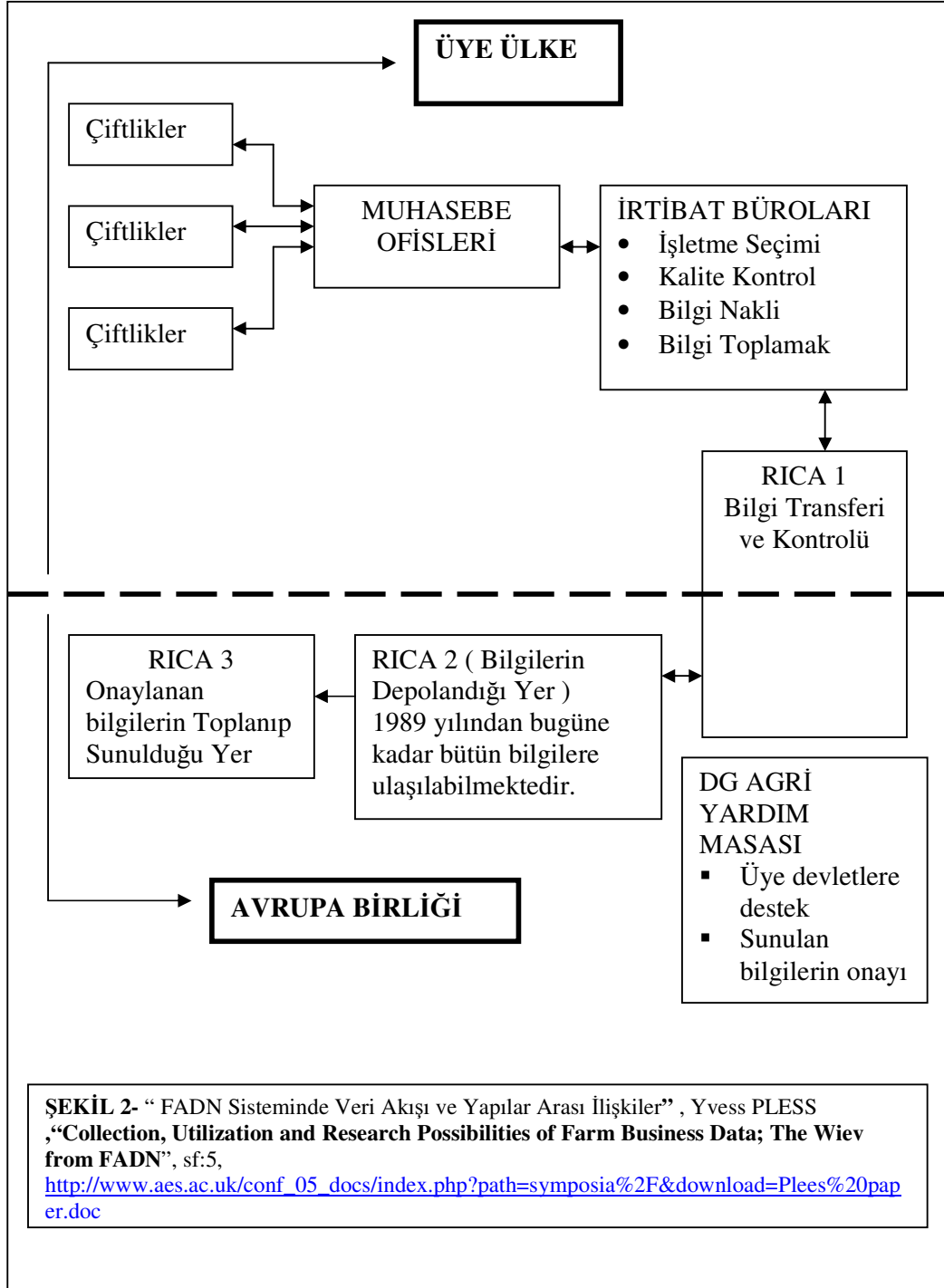
1.4.4 Yerel Muhasebe Ofisleri

Yerel muhasebe ofisleri, bilgi toplanması için seçilen tarım işletmelerinin muhasebe ile ilgili verilerini toplayan ve bölgesel komitelere aktaran yapıdır. İlgili kanunda, yerel muhasebe ofislerinin kimler olması gerektiği konusunda bir kısıtlama getirilmemiştir. Uygulamada, özel şirketler ve bireysel muhasebeciler yerel muhasebe ofisi olarak görev yapmaktadır.¹⁶

Organizasyon şeması ortaya koyulan FADN sisteminde, veri akışı ve yapılar arası ilişkileri şu şekil ile ifade edilebilir.

¹⁵ Yves PLESS , “Instituonal Requirements to Devolop FADN System”, <http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.57

¹⁶ http://ec.europa.eu/agriculture/rica/index_en.cfm , 12.09.2005, 15.55

1.5 FADN SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

FADN sisteminin özellikleri, Şu Şekilde sıralanabilir:¹⁷

a) FADN sistemi, bireysel Őletmelerden bilgi toplayan ve bunları bir araya getiren mikro ekonomik bilgi veri tabanıdır.

b) FADN sistemi bölge, ekonomik bŐyŐklŐk ve çiftçilik tŐrŐ gibi 3 farklı konuda bilgi toplamaktadır. Bu nedenle 3 boyutlu analizler yapabilen bir sistemdir.

c) FADN sistemi, muhasebe ofislerinden oluşan bir ağdır.

d) Bu sisteme sadece belli bir bŐyŐklŐđ ŐaŐan ve ticari olarak nitelendirilebilen tarım Őletmeleri katılabilmektedir.

e) Sisteme katılım gŐnŐllŐlŐk esasına dayalıdır. Sisteme girmesi için hiçbir çiftçiye zorlama yapılmaz. Sisteme katılmanın çiftçilere faydası, Avrupa Komisyonu tarafından doğru bilgi gŐnderenlere Ödenen bir Őcrettir.

Yapılan araştırmalara göre Őye Őlkelerdeki çiftçilerin hala % 50'si sisteme katılmak istememektedir. Bunun nedeni ise, sistemin çok zaman alması ve bazı çiftçilerin ise çiftçiliği bırakacak olmaları olarak belirlenmiştir.

f) Sistemden elde edilen bireysel Őletmeler ile ilgili bilgiler, gizli tutulmaktadır. Bu bilgiler, vergi otoritesine sunulmamaktadır. Elde edilen bilgilerden

¹⁷Prof. Dr. Folkhard ISERMEYER, Dr. Claus DEBLİTZ , Dr. Torsten HEMME, Dr. Frank PLESSMAN, “IFCN (International Farm Comparison Network) 20 Questions and Answers About IFCN”, Update April 2005, <http://www.ifcnnetwork.org/Downloads/e-20Qapril05.pdf>, sf:3 13.09.2005, 9.54,

“IDA (Interchange of Data Between Administrations) Interchange of Data Between Administrations to Pan Europe e Government Services: the Way Forward”, European Commission, http://www.is.lt/ida/The_way_forward.pdf, sf:33, 13.11.2005, 00.29

http://ec.europa.eu/agriculture/rca/index_en.cfm

Ph. THESIS D., “Comparison The Information From the Hungarian Accounting System to The Requirements of the europen Unions Farm Accountancy Data Network”, GÖdöllo 2000, http://www.szie.hu/tti/godolloi/kdi/docs/tezis/Vajnane_Tangl_Anita_EN.pdf, 31.01.2006, 18.47

sadece belli bir grup ile ilgili olanlar sunulabilir. Bunun şartı ise, grup ile ilgili sunulan bilgiler incelendiğinde, grup içerisindeki bireysel işletmelerin bilgilerine ulaşılabilmesi gerekmektedir.

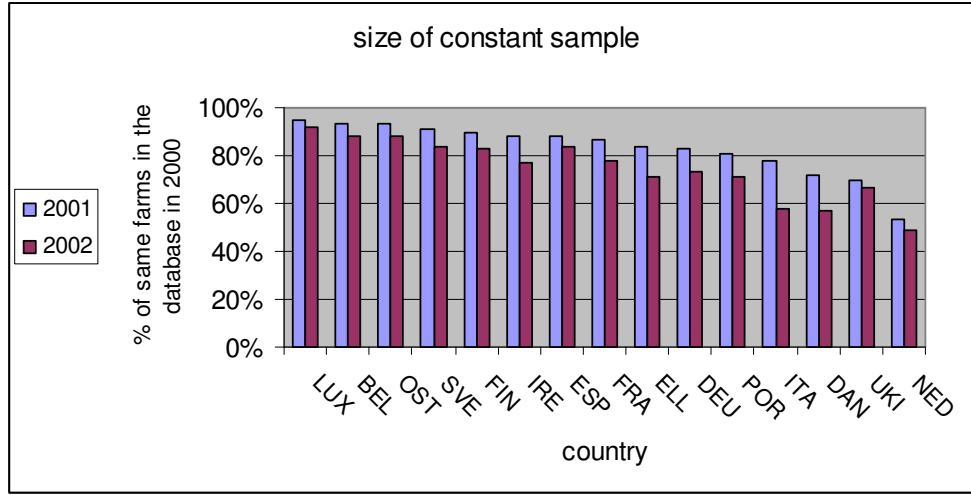
g) FADN sisteminden elde edilen sonuçlar, ESU olarak sunulmaktadır. Her yıl ESU / Euro paritesi belirlenmektedir ve sonuçlar, ESU olarak ifade edilmektedir.

h) FADN sisteminde her ülkenin, belirli bir muhasebe dönemi vardır. Bu muhasebe dönemleri ülkeden ülkeye ve normal takvime göre farklılaşabilir.

i) FADN sistemi, sadece tarımsal faaliyetler ile ilgili bilgiler toplamamaktadır. Bunun yanı sıra, ormancılık ve turizm gibi faaliyetler ile de bilgi toplamaktadır.

j) FADN sistemine katılan tarım işletmeleri, her yıl belli bir oranda yenilenmektedir. Bunun nedenleri ise, sistemde yer alan tarım işletmelerinin görevlerini bırakması veya çeşitli nedenler ile sistemden çıkarılması olabilir.

Aşağıdaki şekilde, bazı ülkelerdeki tarım işletmelerinin yenilenme oranları incelenmektedir.

ŞEKİL 3 – 2000 Yılında Sistem İçerisinde İncelenen Çiftliklerin 2001 ve 2002 Yıllarındaki Sisteme Katılım Oranları, Yves PLESS, "Collection, Utilisation and Research Possibilities of Farm Business Data: The view from FADN", sf:3,

http://www.aes.ac.uk/conf_05_docs/index.php?path=symposia%2F&download=Plees%20paper.doc, 03.09.2005 10.48

Country: Ülke, Size of Constant Sample: Sürekli Modelin Büyüklüğü,

% of Same Farms in the Database in 2000: 2000 yılında da sistem içerisinde bulunan

k) Sistemin uygulanmasında karşılaşılan en önemli sorunlar, insan ve finansal kaynak yetersizliği, kalifiye eleman ve bilgi eksikliği ve çiftçilerin sisteme katılma konusundaki ön yargıdır.¹⁸

1.6 FADN SİSTEMİNİN BİLGİ TOPLADIĞI KONULAR

FADN sisteminin hangi konularda bilgi toplayacağı, 2237/77 sayılı kanunda açıkça belirtilmiştir. Buna göre FADN sistemi şu konular ile ilgili bilgiler toplar¹⁹;

a) Yapısal bilgiler (Arazi işletmeye mi ait kira mı, hissedarlar, işgücü)

b) İşletmenin konumu hakkında bilgiler (Ekolojik durumu, yüksekliği, çoğu zaman yerel yönetimlerde bulunan bilgiler)

¹⁸ LARSSON, "Strategy to Prepare for Alignment with FADN – The Experience from Sweden", <http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.47

¹⁹ Arfini FLİPPO, "The EEC Accounting Information Network: Methods, Data and Problems", Eurotools, 16 – 17 Kasım 1998 Madrid (Parma Unit), http://www.eurotools.stat.unibo.it/pbl/ETWP_6.pdf, sf:3, 29.01.2006, 14.31

- c) Üretim hakkındaki bilgiler (Ekilen alan, muhasebe dönemindeki üretim, elde tutulan stoklar, kullanılan miktar, satışlar)
- d) Canlı stoklar hakkında bilgiler (Alışlar, satışlar, miktar)
- e) Finansal bilgiler (Maliyet, borçlar, anapara)

1.7 FADN SİSTEMİ ÇIKTILARININ KULLANICILARI

a) **Politika Belirleyenler:** Bu sistemin temel kullanıcılarıdır. Sistem sonuçlarını, doğru politikaların belirlenmesinde kullanırlar.

b) **İşletmeler:** FADN tarafından toplanan, işlenen bilgiler ve elde edilen çıktılar vasıtasıyla, tarım işletmelerini daha iyi yönetirler.

1.8 FADN SİSTEMİ ÇIKTILARININ ÖZELLİKLERİ

- a. Sistem sonucu elde edilen çıktılar, ülkeler arası karşılaştırmalara izin vermelidir.
- b. Elde edilen çıktılar, işletmenin gelirlerinin izleme imkânı vermelidir.
- c. Bu bilgiler doğru ve güvenilir olmalıdır.
- d. İşletmelerin iş analizleri yapabilmesine izin vermelidir.
- e. Toplanan ve işlendikten sonra tekrar topluluğa sunulan bilgiler, hem FADN amaçlarını hem de ülkenin ulusal amaçlarını karşılayabilmelidir.

FADN sisteminde 2 tür faaliyet vardır. Bunlardan ilki, bilgilerin toplandığı, gruplandırıldığı, işlendiği ve sunulduğu **muhasebe faaliyetleri**, bir diğeri ise bu bilgilerin depolandığı **istatistiksel faaliyetlerdir**.²⁰

Muhasebe faaliyetleri, sistemin ihtiyaç duyduğu bilgileri toplanması ile başlar ve bu bilgilerin işlenmesi sonucu elde edilen verilerin ilgili kişilere sunulması ile sona erer. Yani muhasebe faaliyetleri sistemin bütün kademelerinde yer

²⁰ Yves PLESS , “**Institutional Requirements to Develop FADN System**”, <http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.57

almaktadır. **İstatistik faaliyetleri** ise sadece bilgilerin depolandığı Brüksel’de yer alan Avrupa Komisyonu içerisinde yer alan RICA 2 sisteminde gerçekleştirilmektedir.

FADN sistemi, tarımsal muhasebe istatistiklerinin tutulduğu sistem olarak da tanımlanmaktadır.²¹

1.9 FADN SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ

Bu çalışmada FADN sisteminin işleyişi, 4 temel aşamada incelenmektedir. Bu aşamalar, şunlardır;

- 1.9.1** Bilgilerin toplanacağı çiftliklerin belirlenmesi,
- 1.9.2** Belirlenen çiftliklerden bilgilerin toplanması,
- 1.9.3** Toplanan bilgilerin incelenmesi, kontrol ve analiz edilmesi,
- 1.9.4** Çıktıların topluluğa sunulması.

1.9.1 Bilgilerin Toplanacağı Çiftliklerin Belirlenmesi

FADN sistemine katılacak çiftliklerin seçiminde öncelikle bir gözlem alanı oluşturulur. Gözlem alanına alınacak çiftliklerin belli bir büyüklüğü aşması ve ticari çiftlik olması gerekmektedir. Bu kriterlere uygun çiftliklerden gözlem alanı oluşturulduktan sonra üye ülkeler rasgele seçim yöntemiyle gözlem alanından çiftlikler seçerek FADN modelini oluşturmaktadır.

Çiftliklerin FADN sistemine katılım şartı, “büyüklük” kriteridir. Büyüklük kriterine göre, 1 hektardan daha büyük bir alanı kapsayan veya 1 hektardan daha az bir alanı kapsasa bile elde ettiği çıktıların büyük bir kısmını piyasaya arz eden veya

²¹ Kristian HJULSAGER, “**Micro Data, Data Quality in The European Statistical System**”, Kasım 2003 Danimarka, STATISTICS IN TRANSITION, Ocak 2003 Cilt: 6, Sayı: 2, Sayfa:197—205 <http://www.stat.gov.pl/english/sit/sit62/hjulsager.doc>, 05.12.2005, 18.10

belirlenmiş çıktı seviyesinden daha fazla üretim yapan çiftlikler, gözlem alanına girmektedir.²²

FADN gözlem alanı belirlenirken dikkat edilmesi gereken en önemli kriterlerden bir tanesi de, bilgi toplanacak olan çiftliğin, ‘ticari çiftlik’ olması gerekmektedir. Yapılan kanuni düzenlemelerde ticari çiftlik, “çiftçinin temel faaliyetlerini yerine getirmesi için yeteri kadar büyüklüğe sahip ve kendi ve ailesinin geçimini sağlayabilecek yeterlilikte gelir sağlayan çiftlikler olarak tanımlanmıştır.²³ Bir çiftliğin ticari çiftlik olarak FADN sistemine girebilmesi için, belirlenen minimum standartları geçmesi gerekmektedir.

Bu 2 temel kritere göre gözlem alanına alınacak çiftliklerin belirlenmesi için, bütün çiftliklerin ekonomik büyüklüklerini ve çiftçilik türünü belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için de, bütün çiftliklerin SGM hesaplamaları yapılmaktadır. SGM’ler, irtibat büroları tarafından, önceki dönem verilerine göre, her bölgedeki ürün ve canlı stoklar için ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Hesaplamalar yapılırken, son 3 yılın verileri incelenmektedir. SGM’ler, her 2 yılda bir yeniden hesaplanmaktadır.

ÖRNEK:

FADN gözlem alanı içerisinde yer alan bir çiftlikte, sütçülük, damızlık domuzculuk ve inek yetiştiriciliği yapılmaktadır. Çiftlik ile ilgili veriler aşağıda verilmiştir. Buna göre çiftliğin toplam SBM’si, aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir.²⁴

Bu çiftlikte, sütçülük faaliyetlerinde kullanılan 30 inek, 20 domuz ve yetiştirilmek üzere 10 tane inek vardır.

²² http://ec.europa.eu/agriculture/rca/methodology1_en.cfm, 20.09.2006, 23.56

²³ http://ec.europa.eu/agriculture/rca/index_en.cfm, 22.09.2005, 19.56

²⁴ Bu örnekteki kullanılan SBM’ler, irtibat büroları tarafından belirlenen SBM’ler değildir.

	SBM	BÜYÜKLÜK	GİRİŞİMİN SBM'İ
SÜTÇÜLÜK	700	30	21.000
DAMIZLIK DOMUZCULUK	500	20	10.000
İNEK YETİŞTİRİCİLİĞİ	400	10	4.000
		ÇİFTLİĞİN TOPLAM SBM'İ	35.000

Tablo 1.1: Çiftliklerin SBM'lerinin Hesaplanması

Bu çiftliğin SBM'ı 35.000 olarak belirlenmiştir. Daha sonra bu değer, her yıl belirlenen ESU / Euro paritesine bölünerek, çiftliğin ekonomik büyüklüğü belirlenmektedir. FADN sistemine girebilmek için belli bir ekonomik büyüklük sınırı belirlenmektedir. Her üye ülkenin belirlediği sınırlar, farklıdır.

Bu çiftliğin çiftçilik türü şu şekilde belirlenebilir:

	GİRİŞİMİN SBM'İ	GİRİŞİMİN SBM YÜZDESİ
SÜTÇÜLÜK	21.000	$21.000 / 35.000 = 0,6$
DAMIZLIK DOMUZCULUK	10.000	$10.000 / 35.000 = 0,29$
İNEK YETİŞTİRİCİLİĞİ	4.000	$4.000 / 35.000 = 0,11$
ÇİFTLİĞİN TOPLAM SBM'İ	35.000	1

Tablo 1.2: Çiftliklerin Çiftçilik Türlerinin Belirlenmesi

Çiftçilik türleri belirlenirken, Avrupa Birliği'nin belirlediği tipolojiler kullanılmaktadır. Mesela, örnekte yer alan sütçülük, damızlık domuz yetiştiriciliği ve inek yetiştiriciliği, Avrupa Birliği tarafından belirlenmiş olan tipolojilere örnektir. Bu örnekte yer alan çiftliğin çiftçilik türü, sütçülüktür. Çünkü bu işletmeye en fazla katkı sağlayan girişim türü, sütçülüktür.

Üye ülkelerdeki bütün çiftliklerin ekonomik büyüklükleri ve çiftçilik türleri belirlendikten sonra katmanlaşma faaliyeti gerçekleştirilmektedir. Katmanlaşma faaliyetinin amacı, özel tipolojiler sınıfına giren çiftliklerin belirlenmesi ve model oluşturulurken dikkate alınmasını sağlamaktır²⁵. Ekonomik büyüklükleri, çiftçilik türleri belirlenen, bölgelere göre sınıflandırılan çiftlikler, katmanlaşma işlemi yapılarak oluşturulan 3 boyutlu matrise (ekonomik büyüklük, çiftçilik türü ve bölge) yerleştirilmektedir.

Oluşturulan 3 boyutlu matrise yerleştirilen çiftlikler arasından FADN modeline katılmak yeterli büyüklüğe sahip ve FADN sistemine göre ticari çiftlik olarak belirlenen çiftlikler, FADN gözlem alanı olarak belirlenir. Belirlenen FADN gözlem alanı içerisinde seçilen çiftlikler ile FADN modeli oluşturulması gerekmektedir. Bu modelin oluşturulması tamamen üye ülkelere bırakılmış bir işlemdir. Üye ülkeler modeli oluştururken, önceden oluşturulmuş olan matristen rasgele çiftlikler belirlemektedir.

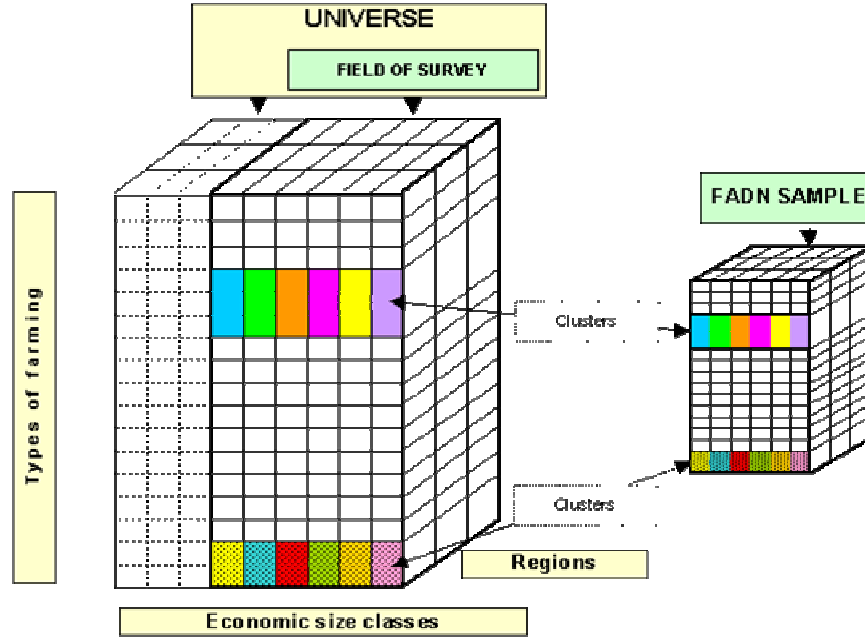
Ama bu rasgele seçimler bazı noktalarda aksamaktadır. Bu noktalar şunlardır:²⁶

a) Çiftlik Hesaplarına Ulaşılabilirlik: FADN sistemine katılacak olan çiftçilerin hesaplarına ulaşılabilmesi gerekmektedir. Uygulamada bazı çiftliklerin hesapları tutulmamaktadır. Bu sorunun aşılabilmesi için irtibat büroları, çiftçilerin hesaplarının tutulmasına yardımcı olmaktadır. Yapılan gözlemlere göre, sistemin uygulandığı ülkelerde hesap tutan çiftçilerin sayısı gittikçe artmaktadır.

b) Gönüllü Katılım: FADN sistemine katılım tamamen gönüllülük esasına dayandığı için, seçilen çiftliklere sisteme katılması konusunda zorlama yapılamaz. Bazen sisteme katılması için seçilen çiftlik sahipleri, sisteme katılmak istememektedirler. Bu durumda, matriste bu çiftlik ile aynı alanda yer alan başka bir çiftlik, sisteme dâhil edilir.

²⁵ <http://ec.europa.eu/agriculture/rica/index-en.cfm>, 25.09.2005, 21.30

²⁶ <http://ec.europa.eu/agriculture/rica/index-en.cfm>, 25.09.2005, 20.55

Universe: Bütün çiftlikler, **Field of Survey:** Gözlem alanı, **FADN Sample:** FADN modeli
Type of Farming: Çiftçilik türü, **Regions:** Bölge, **Economic Size Classes:** Ekonomik
 Büyüklük, **Clusters:** Grup

Şekil4: FADN Modelinin Oluşturulması,
 PLESS Yves “**Gathering and Transmitting Data**”,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.55

1.9.2 Belirlenen Çiftliklerde Bilgilerin Toplanması

Sistemde yer alacak çiftlikler, üye devletler tarafından seçildikten sonra, belirlenen bu çiftliklerden irtibat büroları vasıtasıyla bilgiler toplanmaktadır. Belirlenen çiftliklerden bilgiler, ziyaret edilerek toplanır. Bilgilerin toplanmasında, irtibat büroları kendi elemanlarını da kullanabilir veya muhasebeciler, üniversiteler, çiftlik kooperatifleri gibi yapılarla ilişkiye de geçebilir.²⁷

Her ülke için belirlenen muhasebe dönemlerinde bu bilgiler toplanmaktadır. 2237/77 sayılı kanunda çiftlik geribildirimlerinin nasıl tanımlanacağı belirtilmiştir.

²⁷ Yves PLESS , “**The Farm Accountancy Data Network (FADN)**”,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.59

Genel Açıklamalar	Çiftliklerin belirlenmesi ve sınıflandırılması
Faaliyet Türü	Tarım alanlarının listesi, çiftliğe mi ait, kira mı, ortaklık mı?
İşçi	Muhasebe döneminde çiftlikte çalışan işçiler (ücreti ödenmiş veya ödenmemiş)
Canlı Stok Miktarı ve Değeri	Miktar ve değer olarak canlı stokların açılış ve kapanış değerleri ve ortalama stok değeri
Canlı Stok Alım Satımı	Çiftlik evlerinde kullanılan canlı stoklar ile beraber bütün işlemlerin değeri
Maliyetler	
Binalar Arsalar, Ölü Stoklar ve İşletme Sermayesi	Çiftliklerin kendi kaynakları ile yaptığı büyük tamiratlar veya yenileme maliyetleri
Borçlar	Kısa, orta ve uzun vadeli borçların açılış ve kapanış değerleri
Katma Değer Vergisi	Ödeme ve faturalarda katlanılan katma değer vergisi
Bağışlar, Sübvansiyonlar ve Ücret Ödemeleri	Devlet tarafından çiftliğe ödenen arazi, bina, makine ve teçhizat yatırımlar için yapılan direkt ödemeler
Üretim (ürün veya canlı stok üretimi)	Arazi, ürün değeri, hayvan ürünleri ve diğer faaliyetler
Hisseler ve Diğer Haklar	
Ekilebilir ürünler için ödenen maaşlar ve ücretler	

ŞEKİL 5 –2237/77 Sayılı Komisyon Kanuna Göre Çiftlik Geribildirimleri
http://ec.europa.eu/agriculture/rica/collect_en.cfm, 05.10.2005, 21.50

Kanunda belirtilen çiftlik geribildirimleri, çiftçiler veya gözlem ofisleri tarafından tutulan kasa defteri, büyük defter ve günlük defter kayıtlarından elde edilmektedir.

Macaristan'da uygulanan FADN sisteminde veriler, çift taraflı kayıt yöntemiyle tutulan defterlerden toplanmaktadır.²⁸

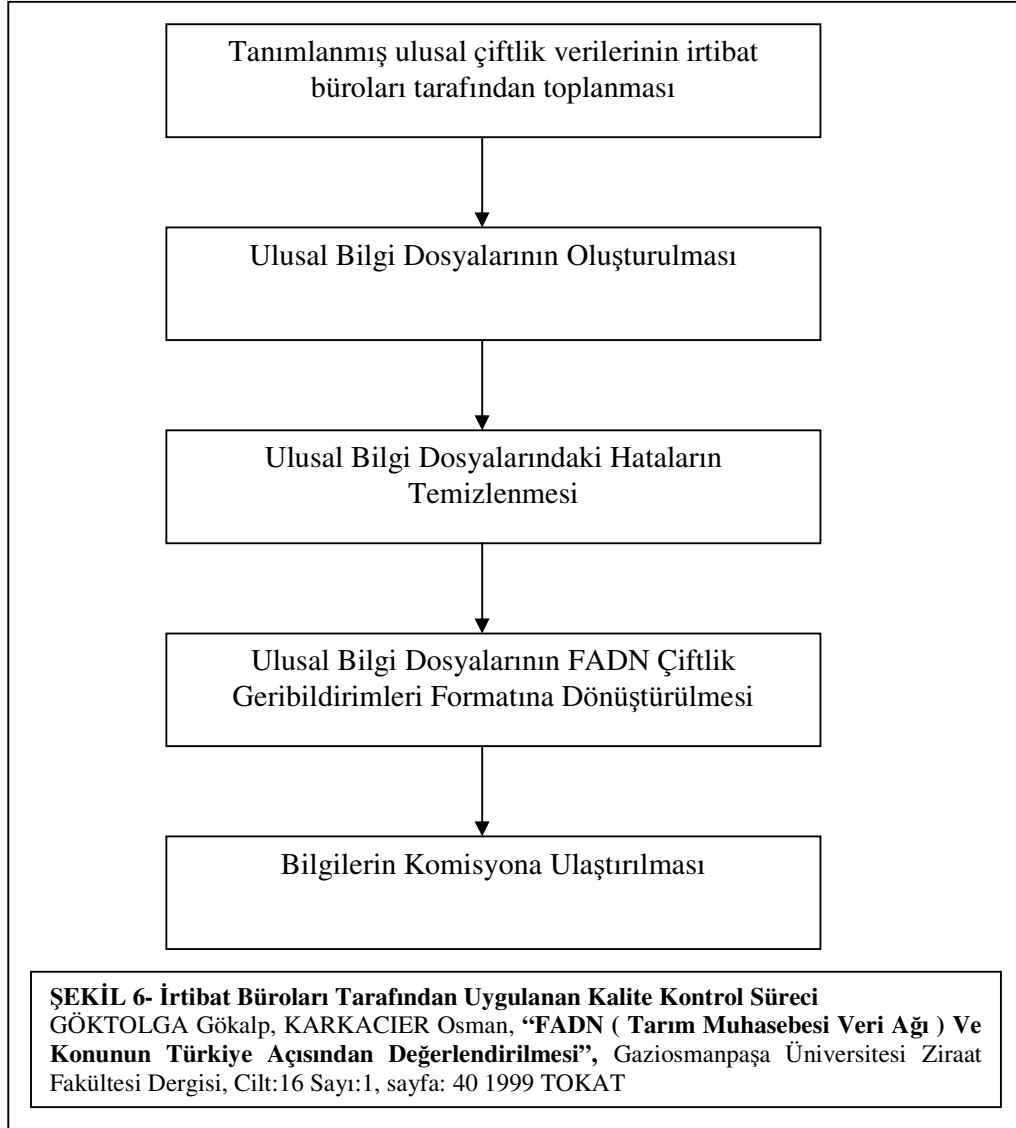
²⁸“Farm Accountancy Data Network in Hungary”,
<http://www.akii.hu/vidkefej/vallalkemz/angolfolapcikk/FADN.HTM>, 15.10.2005, 23.47

1.9.3 Toplanan Bilgilerin İncelenmesi ve Kontrol Edilmesi

Çiftliklerden toplanan bilgiler, hem ulusal amaçları hem de FADN amaçlarını karşılayabilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra toplanan bilgiler, hatalı olabilir. Bu nedenle, toplanan bilgiler önce kontrol edilmeli, bazı testlerden geçirilmeli ve daha sonra analiz edilmelidir.

Sistemde kontrol, 2 aşamada gerçekleştirilmektedir. İlk test, bilgileri toplayan ve ulusal formattaki bilgileri Avrupa Birliği formatına çeviren, irtibat büroları tarafından yapılmaktadır. İkinci test ise, Brüksel’de Komisyon tarafından yapılmaktadır.

İlk aşamada yapılan testlerde, irtibat büroları ulusal kalite prosedürlerini kullanabilirler. Çünkü toplanan bilgiler, ulusal amaçlar için de kullanılmaktadır ve toplanan bilgiler bu formattadır. Ama Avrupa Birliğinin belirlediği format ile ülkenin kendi kalite formatı aynı olabileceği gibi daha iyi de olabilir daha kötü de olabilir. İrtibat bürolarındaki kontrol, format karşılaştırması şeklindeki bir kontroldür.

Brüksel’de yapılan testler ise, belirlenen formatta aktarılmış olan bilgilerin doğruluğunu, kalitesini belirlemek için yapılan testlerdir. Komisyon tarafından uygulanan testlerden en önemli 3 tanesi ve özellikleri şunlardır:²⁹

²⁹ http://ec.europa.eu/agriculture/rca/index_en.cfm, 15.10.2005, 20.25

1.9.3.1 Uygunluk Testleri:

Uygunluk testlerinde, bireysel çiftlik verilerinde ortaya çıkan hatalar belirlenmektedir. Bu testlerin uygulanmasında kullanılan önemli araçlardan biri, önceki dönem verileridir. Brüksel'deki komisyon, önceki dönem verilerine bakarak o bölge ile ilgili bazı trendler belirlemektedir ve bu trendler vasıtasıyla incelenen muhasebe dönemi ile ilgili bazı tahminlerde bulunmaktadır. Bu karşılaştırmalar sonucunda belli bir fark ortaya çıkarsa, bu farkın nedeni, irtibat büroları vasıtasıyla araştırılmaktadır. Eğer bu farkın geçerli bir nedeni yoksa veya tam olarak açıklanamazsa, bu bilgi hatalı bilgi olarak kabul edilmekte ve sistem dışında tutulmaktadır.

Uygunluk testleri sırasında ortaya çıkan hatalar şunlardır:³⁰

- a) **Kodlama Hataları:** Operatör hatasına bağlı olarak ortaya çıkan hatalardır.
- b) **Hesap Hataları:** Ulusal formattaki bilgilerin, FADN formatına çevrilmesi sırasında ortaya çıkan hatalar.
- c) **Bilgi Eksikliğinden Doğan Hatalar:** Bu hatalar da bilgileri toplayan çalışanlardan kaynaklanan hatalardır. Bu hataları minimize etmek için, çalışanların eğitilmesi gerekmektedir.

Bu aşamada belirlenen hataların ortaya çıkış nedenleri, eğitimsizlik veya dikkatsizliktir. Bu nedenle bu hataları azaltma imkânı vardır. Hatalar azaldıkça kontroller de azalacaktır ve sistemin maliyeti de azalacaktır.

1.9.3.2 Homojenlik Testleri

Homojenlik testinin amacı, Avrupa Birliği'nin belirlediği tipolojilerine göre belirlenen çiftçilik türü dışında yapılan ek faaliyetleri ortaya koymaktır. Mesela bir çiftlik arazisinin küçük bir bölümünde domuz üretimi yapılmaktadır. Bu örnekteki

³⁰ http://ec.europa.eu/agriculture/rica/collect_en.cfm#dataq, 15.10.2005, 22.20

domuz üretimi, bir ek faaliyet olmaktadır ve domuz üretimi faaliyeti bir eklenti faaliyet olarak nitelendirilmektedir. Bu eklenti faaliyetler, homojenlik testleri ile beraber ortaya koyulmaktadır. Homojenlik testi, katmanlaşma faaliyetinin testi olarak düşünülebilir.

Homojenlik testleri ile ortaya koyulan ek faaliyetlerin ilk aşamada ortaya koyulamamasının en önemli nedeni, bilgi toplamada ve kodlamada ortaya çıkan hatalardır. Bu hataların önüne geçebilmek için, çalışanların iyi bir eğitimden geçirilmesi gerekmektedir.

1.9.3.3 Süreklilik Testleri

Avrupa Birliği düzeyinde, ortalama tarım alanları ve üretim miktarları arasında bir ilişki kurulmuştur ve belirlenen orandan meydana gelebilecek sapma oranları belirlenmiştir. Bilgiler sisteme girildiğinde bu sapma oranlarından fazla bir değişim ortaya çıkarsa, bu farklılığın nedeni araştırılır ve mantıklı bir açıklaması yapılamazsa bu bilgi düzeltilir.

Süreklilik testlerinin amacı, çiftliğin üretim miktarında meydana gelen değişimleri ortaya koyabilmek ve bu değişime dikkat çekmektir. Süreklilik testlerinin görünen bu amacı dışında en önemli amacı çiftlik sahiplerini, üretim miktarında meydana gelen artış veya azalışlara dikkatini çekmek ve nedenlerini araştırmasını sağlamaktır. Süreklilik testlerinin bu amacı da, FADN sisteminin amaçlarından biri olan; “çiftliklerin daha iyi yönetilmesini sağlamak” amacıyla örtüşmektedir.

Avrupa Komisyonu tarafından uygulanan, 700’ü aşkın test vardır. Bu testler sonucunda hatalı bilgiler ortaya koyulmaktadır. Hatalı olan bilgiler, mantıklı açıklamaları yapıldığı takdirde sistem içerisinde dikkate alınmaktadır. Hatalı bilgilerin mantıklı bir açıklaması yapılamadığında sistem içerisinde dikkate alınmamaktadır veya gerekli düzeltmelerin yapılmasına izin verilmektedir.

Düzeltilme işlemi yapılmasına karar verilen bilgi, önce irtibat bürolarına gönderilir ve ilk incelemesi irtibat bürolarında yapılmaktadır. İlk incelemesi yapılan bu bilgiler, muhasebe ofislerine gönderilir. Sistemde hatalı bilgilerin düzeltilmesinden daha çok değiştirilmesi istenmektedir³¹.

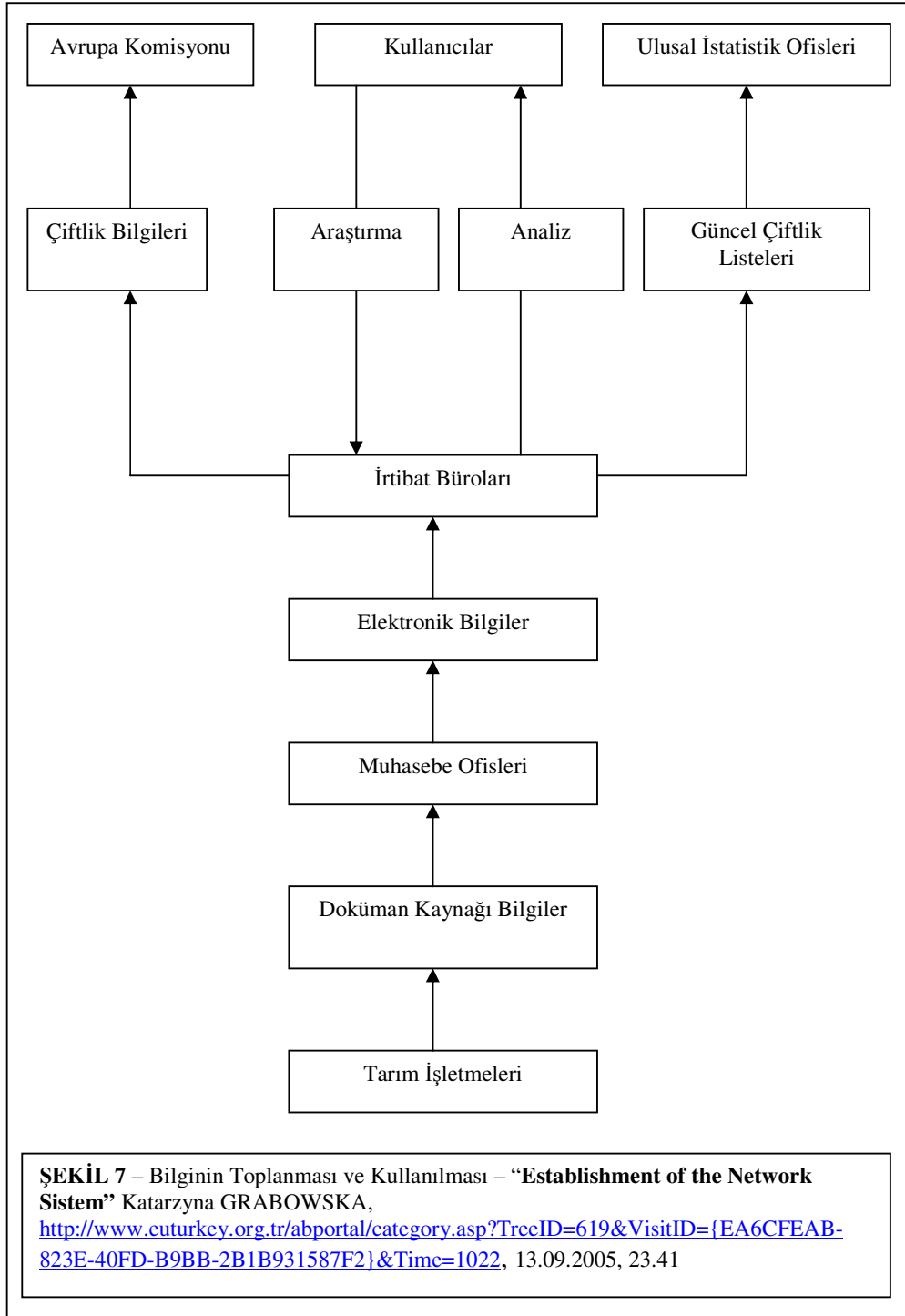
Gerekli incelemeler yapıp hatalı bilgiler düzeltilerek veya değiştirilerek sistemden elendikten sonra gerekli analizler yapılır.

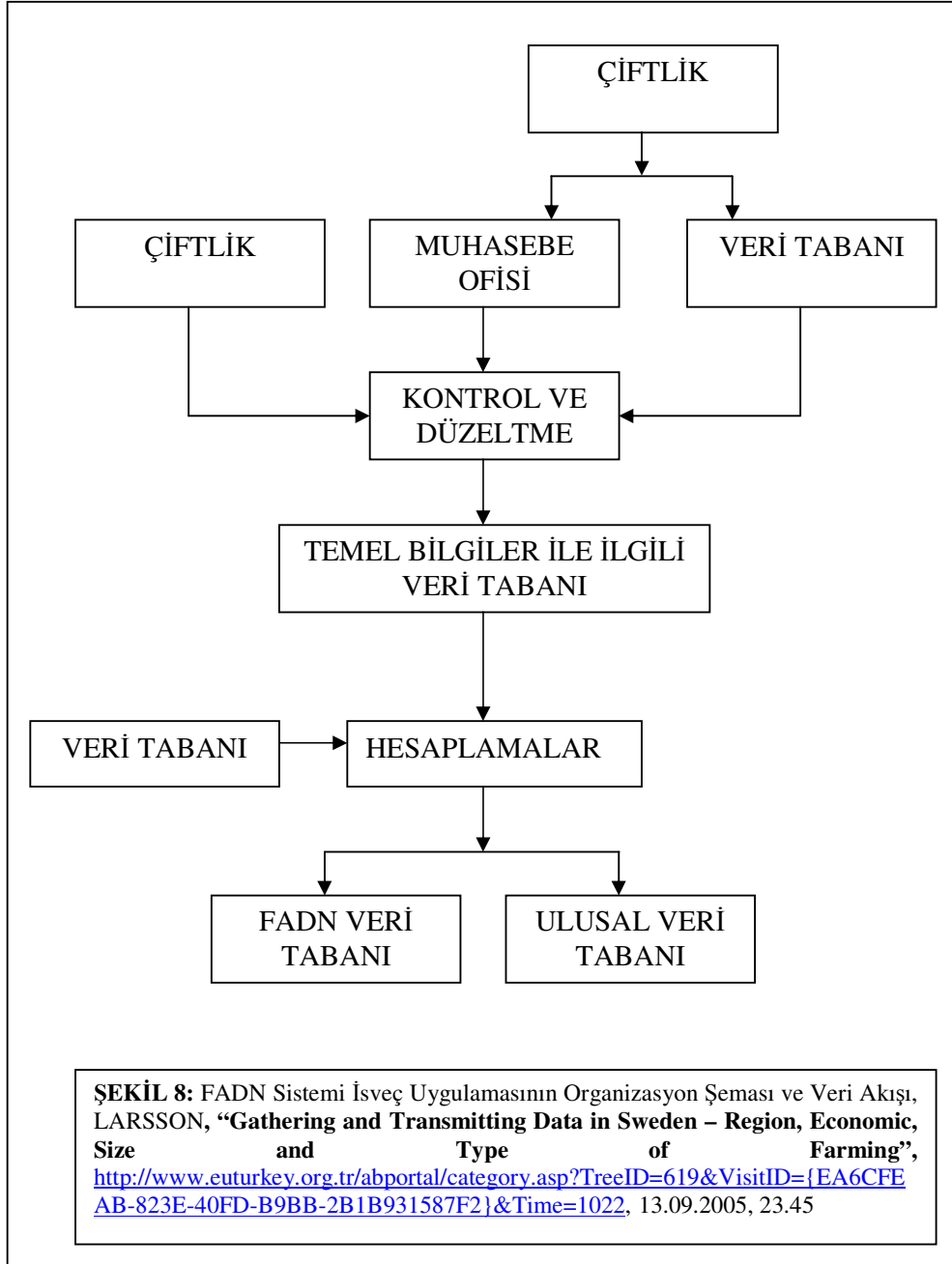
1.9.4 Çıktıların Topluluğa Sunulması

FADN sisteminin temelinde gizlilik prensibi yatmaktadır. Bu temel prensibe göre, topluluğa sunulan veriler incelendiği zaman bireysel çiftlikler ile ilgili verilere ulaşılabilmesi gerekmektedir. FADN sistemi verileri, “Ödemiş bölgesinde hayvan yetiştiriciliği yapan belli büyüklükteki çiftliklerden A işletmesinin ilgili döneme ait verileri” olarak sunmamaktadır. Elde ettiği verileri, “Ödemiş bölgesinde hayvan yetiştiriciliği yapan belli büyüklükteki çiftliklerin ilgili döneme ait verileri” olarak sunmaktadır.

Toplanan bu bilgilerin sunulmasındaki amaç, sistemin ilgili kişi ve kuruluşlarını bilgilendirmektir. Bilgilerin sunulması işlemi, Avrupa Komisyonu içerisinde yer alan RICA 3 sistemi aracılığıyla yapılmaktadır.

³¹ Yvess PLESS, “Collection, Utilization and Research Possibilities of Farm Business Data; the View From FADN”, http://www.aes.ac.uk/conf_05_docs/index.php?path=symposia%2F&download=Plees%20paper.doc, 03.09.2005, 10.48

İKİNCİ BÖLÜM

ÇİFTLİK MUHASEBESİ VERİ TOPLAMA AĞI (FADN) VE MUHASEBE

Bütün sistemler, kurulduktan sonra bir gelişim aşamasına girmektedir. Bu gelişimin nedeni, sistemin temel öğelerinden biri olan çevrede meydana gelen değişimlerdir.

Muhasebe de bir sistemdir ve diğer sistemler gibi bir gelişim içerisindedir. Muhasebe sistemindeki gelişimin nedenleri, çevredeki değişimler, para ile ifade edilmesi güç olan bazı unsurların kayıt altına alıp izleme ihtiyacı veya uygulanan muhasebe sisteminin bazı sektörler için uygulamasında yaşanan güçlükler olabilir.

Artık gelişen dünyada, para ile ifade edilmeyen soyut birçok unsurun, çeşitli amaçlarla kayıt altına alınması ve izlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu gelişimlere örnek olarak “çevre muhasebesi” ve “kalite muhasebesi gibi yeni muhasebe dallarının gelişmesi verilebilir.

Muhasebe sistemlerindeki eksiklikler nedeni ile yaşanan değişimlere örnek olarak, çiftlik muhasebesini verilebilir. Şu anda geçerli olan Uluslararası Muhasebe Standartları ve ülkemizde uygulanmakta olan Tek Düzen Muhasebe Sisteminde, çiftliklerin bilgilerini kayıt altına alınması ve izlenmesi konusunda çok büyük eksiklikler vardır. Bu sorunun temel nedeni, çiftlik muhasebesi konusunda özellikli durumların ortaya çıkmasıdır. Mesela, çiftliklerin ürünlerinden olan canlı varlıklar ve biyolojik varlıkların tanımları, 2006 yılında uygulanmaya başlanacak olan, 41 numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı ile yapılmaktadır.

2.1. TARIM SEKTÖRÜNDE MUHASEBE ve FADN

FADN sisteminin uygulanmasında karşılaşılan en büyük sorun, verilerin toplanmasıdır. Çünkü, her ne kadar vergi otoritesine karşı bilgilerin gizli tutulsa da ve katılanlara belli bir ücret verilerek, sisteme katılım cazip hale getirilse de çiftçilerin bu veri ağına katılmak konusunda hala korkuları bulunmaktadır. Sistemin

uygulanmasında karşılaşılan bir diğer sorun ise verilerin olmamasıdır. Yani çiftçilerin, muhasebe kayıtlarının bulunmamasıdır. Bu 2 sorun, FADN sistemini uygulamaya başladığında karşılaşılabilecek en büyük sorunlardır. Bu sorunların dışında yaşanan sorunlar ise, elde edilen verilerin komisyona iletilebilmesi ve istenilen formatta iletilebilmesi ile ilgili sorunlardır.

FADN sisteminin uygulanmasında karşılaşılan veri sorununun çözümü, tarımın kayıt altına alınmasıdır. Tarım, muhasebe faaliyetleri ile kayıt altına alınabilir. Tarım sektöründe düzenli işleyen bir muhasebe sistemi oluşturabilmek için de tarım faaliyetleri ile ilgili muhasebe standardına ihtiyaç vardır. Çünkü, bir çiftlikte hem zirai hem de hayvansal ürünler elde edilmektedir. Bu ürünler, ticari ürünlerden farklıdır. Zirai ve hayvansal ürünler, belli bir gelişme dönemi yaşarlar ve sonra ölürler, çoğalırlar ve en önemlisi canlı varlıklardır. Bu farklılıklar yeni standart düzenlenmesini gerektirmiştir.

FADN sistemi ile beraber tarımın kayıt altına alınma ihtiyacının ortaya çıkması ve FADN sisteminin AB üyesi ülkelerde uygulanma zorunluluğunun bulunması, tarımın kayıt altına alınmasını gerektirmiştir. Tarımın kayıt altına alınabilmesi için de, tarım ile ilgili uluslar arası muhasebe standardının yayınlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenlerle, uluslar arası alanda yazılan makalelerde, 1 Ocak 2003 tarihinden sonraki dönemlerde uygulanacak olan 41 numaralı Uluslar arası Muhasebe Standardının düzenlenmesinde FADN sisteminin etkili olduğu ifade edilmektedir.³²

FADN sistemi, Avrupa’da tarımın kayıt altına alınmasında kullanılan önemli araçlardan ilkidir. Tarımda muhasebenin etkinliğini arttırmak için kullanılan diğer araçlar ise; IASC tarafından yayınlanan 41 numaralı ve ‘tarım’ başlıklı standart ile

³²Riley SIMON “IAS41 Agriculture”, 01 Mart 2002 , <http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant/355451>, 31.12.2005, 20.25 , Charles ELAD, Aberdeen Business School UK, “Fair Value Accounting in the Agricultural Sector: Some Implications for International Accounting Harmonization”, 4 Aralık 2004, Taylor & Francis Group, <http://taylorandfrancis.metapress.com/>, 20.12.2005, 21.48

yine IASC tarafından yayınlanan PIASA'dır³³. Şu anda ülkemizde, TMS 41 yayınlanmıştır.

Türkiye'de de 31 Aralık 2005 tarihinden sonraki dönemlerde uygulanacak olan, "Tarımsal Faaliyetlere İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 41)" başlıklı bir tebliğ yayınlamıştır. Türkiye'de yayınlanan bu tebliğ dışında, FADN sistemine yönelik olarak hiçbir düzenleme yapılmamıştır.³⁴ Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde yapılan gözden geçirmelerde, FADN sistemi hakkında hiçbir düzenlemenin yapılmadığı belirtilmiştir.³⁵

FADN sisteminin IAS 41' e olan etkisini belirttikten sonra IAS 41'i³⁶ ve ülkemizde yayınlanan TMS 41'i incelemek gerekir. Ülkemizde yayınlanan TMS 41 şu şekildedir;

2.1.1 Tarımsal Faaliyetlere İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 41) Hakkında Tebliğ³⁷

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulundan:

Sıra No: 22

Amaç

³³ Josep MARIA ARGILES and Eric JOHN SLOF, "New Opportunies for Farm Accounting", Temmuz 2000, <http://www.econ.upf.edu/docs/papers/downloads/497.pdf>, sf:4, 01.01.2006, 20.40

³⁴ "Çiftlik Muhasebesi Veri Ağı Konusunda Türkiye'de Yapılan Çalışmalar", T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 10 Aralık 2004, ANKARA

"Türkiye'de Çiftlik Muhasebesi Veri Ağı Kurulması Konusunda Yapılan Çalışmalar", T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurul Başkanlığı, 10 Aralık 2004, ANKARA

³⁵ <http://www.abgs.gov.tr>, 20.05.2006, 16.45

<http://www.avrupa.info.tr>, 22.05.2006, 23.50

³⁶IFRS Workbooks For Accounting Professionals IAS 41 Agriculture", Pricewaterhousecoopers,<http://www.accountingreform.ru/en/metarials/accounting/workbooks/>, 28.12.2005, 21.03

IAS Plus Deloitte Standarts: IAS41 Agriculture", <http://www.iasplus.com/standard/ias41.htm>, 18.12.2005, 17.10

³⁷ <http://www.tmsk.org.tr/TMS/tms41.doc>, 28.03.2006, 12.44

Madde 1- Bu Tebliğin amacı; tarımsal faaliyetlere ilişkin 41 nolu Türkiye Muhasebe Standardının yürürlüğe konulmasıdır.

Adı geçen Türkiye Muhasebe Standardı bu Tebliğ ekinde yer almıştır.

Kapsam

Madde 2- Tarımsal faaliyetlere ilişkin Türkiye Muhasebe Standardının kapsamı ekli TMS 41 metninde yer almaktadır.

Hukuki Dayanak

Madde 3- Bu Tebliğ, 28/07/1981 tarih ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun Ek-1 inci maddesi ile 24/02/2004 tarihli ve 2004/6924 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin (b) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Tebliğde geçen;

TMSK ve Kurul: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunu,

TMS: Türkiye Muhasebe Standartlarını,

TFRS: Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını,

ifade eder.

Yürürlük

Madde 5- Bu Tebliğ 31/12/2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerli olmak üzere yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 6- Bu Tebliğ hükümlerini Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu yürütür.

Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 41)

Amaç

Bu Standardın amacı; tarımsal faaliyetlere ilişkin muhasebeleştirme yöntemlerini ve açıklamaları belirlemektir.

Kapsam

1) Bu Standart, aşağıda yer alan varlıkların tarımsal faaliyetle ilgili olmaları durumunda, söz konusu varlıkların muhasebeleştirilmesinde uygulanır:

- a. Canlı varlıklar;
- b. Hasat zamanındaki tarımsal ürünler; ve
- c.Paragraf 34-35’de yer alan devlet teşvikleri.

2) Bu Standart aşağıdakilere uygulanmaz:

- a. Tarımsal faaliyetle ilgili arsa (bakınız: TMS 16 Maddi Duran Varlıklar ve TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller); ve
- b. Tarımsal faaliyetle ilgili maddi olmayan duran varlıklar (bakınız: TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar).

3) Bu Standart, işletmenin hasadı yapılmış canlı varlıkları olan tarımsal ürünlerine, sadece hasat noktasında uygulanır. Bunun sonrasında, “TMS 2 Stoklar” Standardı veya diğer uygun olan bir Standart uygulanır. Dolayısıyla bu Standart, hasat sonrası söz konusu ürünlerin işlenmesini düzenlemez (örneğin üzümü yetiştiren bir şarap tüccarının, söz konusu üzümü şaraba dönüştürmesi işlemi). Söz konusu işlemler tarımsal faaliyetin mantıklı ve doğal bir uzantısı ve gerçekleştirilen faaliyetler biyolojik dönüşüme benzerlik gösterir nitelikte dahi olsa, bu tür işleme faaliyetleri bu Standartta yer alan tarımsal faaliyet kapsamına alınmamıştır.

4) Aşağıdaki tabloda canlı varlıklar, tarımsal ürünler ve hasattan sonra işlenen diğer ürünlere ilişkin örneklere yer verilmiştir

Canlı varlıklar	Tarımsal ürün	Hasattan sonra işlenme sonucu ortaya çıkan ürünler
Koyun	Yün	Yün ipliği, halı
Orman korusundaki ağaçlar	Kütük	Kereste
Bitkiler	Pamuk	İplik, giysi
	Şeker Pancarı	Şeker
Mandra Hayvanı	Süt	Peynir
Sığır	Gıda elde edilmek üzere kesilen sığır	Sosis, pastırma
Çalılık	Yaprak	Çay, işlenmiş tütün
Asma	Üzüm	Şarap
Meyve ağaçları	Toplanmış meyveler	İşlenmiş meyve

Tablo 2.1 Canlı Varlıklar Tarımsal Ürünler ve Hasattan Sonra İşlenen Diğer Ürünlere İlişkin Örnekler

Tarımla ilişkili tanımlar

5) Bu Standartta geçen terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir:

Tarımsal faaliyet: Satışa konu canlı varlıkların tarımsal ürünlere veya farklı canlı varlıklara dönüştürülmesi işleminin bir işletme tarafından yönetimidir.

Tarımsal ürün: İşletmenin canlı varlıklarının hasadı yapılmış ürünüdür.

Canlı varlık: Yaşayan hayvan veya bitkidir.

Biyolojik dönüşüm: Canlı varlıklarda niteliksel ve niceliksel değişime yol açan büyüme, bozulma, üretim ve döllenme sürecidir.

Canlı varlık grubu: Yaşayan hayvan veya bitki topluluğudur.

Hasat: Ürünün canlı varlıklardan ayrılması veya canlı varlığın yaşam sürecinin sona ermesidir.

6) Tarımsal faaliyet, geniş kapsamlı bir faaliyet grubunu kapsar; örneğin, hayvan yetiştiriciliği, ormancılık, yıllık veya daha uzun süreli mahsul yetiştiriciliği, meyve bahçesi ve fidan ekiciliği, çiçekçilik, ve su ürünleri yetiştiriciliği (balık çiftçiliği dahil). Bu çeşitlilik içerisinde belirli bazı ortak özellikler bulunmaktadır:

a. Değişim kapasitesi: Yaşayan hayvanlar ve bitkiler biyolojik dönüşüm geçirebilme özelliğine sahiptir.

b. Değişimin yönetilmesi: Yönetim, ilgili sürecin gerçekleşmesi için gereken koşulları geliştirmek veya en azından korumak suretiyle söz konusu dönüşümü kolaylaştırır (örneğin besin seviyeleri, nem, sıcaklık, verimlilik, ve ışık). Böyle bir yönetim, tarımsal faaliyeti, diğer faaliyetlerden ayırır. Örneğin, yönetilmeyen kaynaklardan (okyanus balıkçılığı ve ormanların yok edilmesi gibi) ürün elde edilmesi tarımsal faaliyet değildir.

c. Değişimin ölçülmesi: Biyolojik değişim sonucunda kalitede (örneğin genetik özellikler, yoğunluk, olgunluk, yağ miktarı, protein içeriği, ve fiber gücü) veya miktarda (örneğin soy, ağırlık, hacim, fiber uzunluğu veya çapı, ve tomurcuk sayısı) meydana gelen değişiklik, rutin bir yönetim işlevi olarak ölçülür ve izlenir.

7) Biyolojik dönüşüm aşağıdaki sonuçları meydana getirir:

a. Büyüme (bir hayvan veya bitkinin miktarında ya da kalitesindeki artış), (ii) bozulma (bir hayvan veya bitkinin miktarında ya da kalitesindeki düşüş), veya (iii) dölleme (ilave hayvanların veya bitkilerin meydana getirilmesi); veya

b. Lateks, çay yaprağı, yün, ve süt gibi tarımsal ürünlerin üretimi.

Genel tanımlar

8) Aşağıdaki terimler bu Standart içinde şu anlamlarda kullanılmıştır:

Aktif piyasa: Aşağıda yer alan koşulların tamamının bulunduğu piyasadır:

- a. Piyasada ticareti yapılan mallar homojendir;
- b. Normalde, bu malların her zaman için bir alıcısı ve satıcısı mevcuttur.
- c. Fiyatlar kamuoyu tarafından öğrenilebilir.

Defter değeri: Varlığın bilânçoda muhasebeleştirilmiş olduğu değerdir.

Gerçeğe uygun değer: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

Devlet teşvikleri: TMS 20 “Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması” Standardında tanımlandığı gibidir.

9) Bir varlığın gerçeğe uygun değeri, o varlığın mevcut durumundaki yeri ve durumuna bağlıdır. Dolayısıyla, örneğin, herhangi bir çiftlikteki bir sığırın gerçeğe uygun değeri, söz konusu sığırın ilgili olduğu piyasadaki fiyatından, nakliye masraflarının ve söz konusu piyasaya getirilmesine ilişkin diğer masrafların çıkarılması ile bulunur.

Muhasebeleştirme ve ölçüm

10) İşletme, sadece ve sadece aşağıdaki koşulların gerçekleşmesi durumunda canlı bir varlığı veya tarımsal bir ürünü muhasebeleştirir:

- a. İşletmenin, söz konusu varlığı geçmiş olayların sonucu olarak kontrol etmekte olması;
- b. Varlığa ilişkin gelecekteki ekonomik faydaların işletmeye aktarılmasının muhtemel olması ve
- c. Varlığın gerçeğe uygun değerinin veya maliyetinin güvenilir olarak ölçülebilmesi.

11) Tarımsal faaliyetler açısından örneğin, sığırın yasal mülkiyeti ve edinim, doğum veya süttten kesilme sırasında damgalanması veya işaretlenmesi, kontrolün bulunduğu kanıtıdır. Gelecekte sağlayacağı faydalar normal olarak, önemli fiziksel özellikleri ölçülmek suretiyle değerlendirilir.

12) Canlı varlıklar ilk muhasebeleştirildikleri tarihte ve her bilanço tarihinde, Paragraf 30'da yer verilen gerçeğe uygun değerinin güvenilir olarak ölçülemediği durumlar hariç, gerçeğe uygun değerlerinden tahmini Pazaryeri maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülür.

13) Bir işletmenin canlı varlıklarından elde edilen tarımsal ürünler, hasat noktasında, gerçeğe uygun değerlerinden tahmini pazar yeri maliyetleri düşülmek suretiyle ölçülür. Söz konusu ölçüm, "TMS 2 Stoklar" Standardının veya uygun başka Standardın uygulandığı tarihteki maliyettir.

14) Pazaryerindeki maliyetler; aracılara ve simsarlara ödenen komisyonlar, düzenleyici kuruluşlar ve mal borsaları tarafından tahsil edilen vergiler, transfer ve gümrük vergilerini içerir. Nakliye maliyetleri ve varlığın piyasaya getirilmesi için gerekli diğer maliyetler, pazaryerinde katlanılan maliyetlere dâhil değildir.

15) Canlı bir varlık veya tarımsal ürüne ilişkin gerçeğe uygun değer belirlenmesi işlemi, söz konusu canlı varlık veya tarımsal ürünlerin önemli özelliklerine göre gruplandırılmaları suretiyle kolaylaştırılabilir; yaşları veya kaliteleri gibi. İşletme söz konusu özellikleri, piyasada fiyatlamaya esas teşkil eden özellikleri dikkate alarak belirler.

16) İşletmeler sıklıkla, sahibi oldukları canlı varlık veya tarımsal ürünlerin gelecek bir tarihteki satışına ilişkin sözleşmelere taraf olurlar. Gerçeğe uygun değer belirlenmesinde sözleşme fiyatlarının esas alınması gerekli değildir; çünkü gerçeğe uygun değer, istekli bir alıcı ve satıcının işlem yapacağı cari piyasayı yansıtır. Sonuç olarak, ilgili canlı varlık veya tarımsal ürünün gerçeğe uygun değeri bir sözleşmenin mevcudiyeti dolayısıyla düzeltilmez. Bazı durumlarda, canlı varlık veya tarımsal ürünün satışına ilişkin sözleşme, “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” Standardında tanımlanan ekonomik açıdan dezavantajlı bir sözleşme olabilir. Ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmelere TMS 37 hükümleri uygulanır.

17) Canlı varlık veya tarımsal ürüne ilişkin aktif bir piyasanın bulunması durumunda, bu piyasada açıklanmış olan fiyat, gerçeğe uygun değer belirlenmesine uygun bir esas teşkil eder. İşletmenin farklı piyasalara ulaşması söz konusu ise, ilgili işletme bunlardan en uygun olanını kullanır. (Örneğin işletme, iki aktif piyasaya ulaşmakta ise, kullanılması beklenen piyasada geçerli olan fiyat dikkate alınır.)

18) Aktif bir piyasanın bulunmaması durumunda işletme, elde edilebildiği takdirde aşağıdaki bilgilerden biri veya daha fazlasını gerçeğe uygun değer belirlenmesinde kullanır:

a. İşlem tarihi ile bilânço tarihi arasında ekonomik koşullarda önemli bir değişiklik olmaması kaydıyla, en son piyasa işlem fiyatı;

b. Farklılıkları yansıtan düzeltmelerin yapıldığı, benzer varlıkların piyasa fiyatları;

c. Bir meyve bahçesinin sandık, kile veya hektar başı değeri ile bir sığırın et kilosu cinsinden değeri gibi sektör emsalleri.

19) Bazı durumlarda, 18 inci Paragrafta yer alan bilgi kaynakları, canlı bir varlığın veya tarımsal bir ürünün gerçeğe uygun değerine ilişkin farklı sonuçlar verebilir. İşletme, az sayıdaki makul tahmin arasından en güvenilir gerçeğe uygun değer tahminine ulaşmak amacıyla bu farklılıkların nedenlerini göz önünde bulundurur.

20) Bazı durumlarda canlı bir varlığın mevcut durumu açısından piyasada oluşmuş bir fiyat veya değer bulunmayabilir. Bu durumda işletme, gerçeğe uygun değerlerin tespitinde, ilgili varlıktan elde edilmesi beklenen net nakit akışlarının piyasada oluşan cari vergi öncesi ıskonto oranı ile ıskonto edilmeleri sonucunda bulunacak bugünkü değerlerini kullanır.

21) Tahmin edilen net nakit akışlarının bugünkü değerinin hesaplanmasının amacı, canlı varlığın mevcut konumu ve yeri itibariyle gerçeğe uygun değerinin belirlenmesidir. İşletme, kullanılması gereken uygun ıskonto oranının tespiti ve beklenen net nakit akımlarının tahmin edilmesi sırasında bu durumu göz önünde bulundurur. Canlı bir varlığın mevcut durumu; ek biyolojik dönüşümler ile işletmenin biyolojik dönüşümü, hasat ve satışları artırmak amacıyla gelecekte yapacağı faaliyetler nedeniyle değerinde meydana gelecek artışları içermez.

22) İşletme, ilgili varlıkların finansmanına, vergilendirilmesine veya canlı varlıkların hasat sonrası yeniden yetiştirilmelerine ilişkin nakit akımlarını dikkate almaz (örneğin orman korusunun hasat sonrası yeniden ağaçlandırılması maliyeti).

23) Piyasa koşullarında muvazaasız olarak gerçekleştirilen bir işlemde fiyat kararlaştırırken, bilgili, istekli alıcı ve satıcılar, nakit akımlarında gerçekleşmesi olası değişimleri göz önünde bulundurur. Bu nedenle, gerçeğe uygun değer, söz konusu

olası değişimleri yansıtır. Dolayısıyla, işletmeler, nakit akımlarında gerçekleşmesi olası değişimlere ilişkin beklentilerini; beklenen nakit akımları, iskonto oranı veya bunların bir bileşimiyle birlikte dikkate alır. İşletme, iskonto oranının belirlenmesinde, bazı varsayımların mükerrer olarak dikkate alınmasını veya ihmal edilmesini önlemek amacıyla, beklenen nakit akımları tahmin edilirken kullanılanlarla uyumlu varsayımlar kullanılır.

24) Maliyet, özellikle aşağıdaki durumlarda gerçeğe uygun değere yaklaşır:

a. İlk maliyetin yüklenilmesinden bu yana çok az bir biyolojik dönüşüm gerçekleşmiş olması (örneğin bilanço tarihinden hemen önce ekilen meyve ağacı fideleri); veya

b. Biyolojik dönüşümün fiyatlar üzerinde önemli bir etkisi olmasının beklenmemesi (örneğin 30 yıllık bir çam korusu üretim sürecindeki ilk büyüme)

25) Canlı varlıklar genellikle fiziksel olarak araziye bağlı bir konumdadır. Araziye bağlı söz konusu canlı varlıkların ayrı bir piyasası bulunmayabilir; ancak, canlı varlıklar, işlenmemiş arazi ve arazi geliştirmelerinin bir paket halinde var olduğu birleşik varlıkların aktif bir piyasası olabilir. Bir işletme, birleşik varlıklara ilişkin bilgiyi canlı varlığın gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde kullanabilir. Örneğin; işlenmemiş arazi ve arazi geliştirmelerinin gerçeğe uygun değeri, canlı varlıkların gerçeğe uygun değerinin tespit edilmesini teminen, birleşik varlıkların gerçeğe uygun değerinden düşülebilir.

Kazanç ve zararlar

26) Canlı bir varlığın gerçeğe uygun değerinden tahmini pazaryeri maliyetlerinin düşülerek ilk muhasebeleştirilmesi sırasında doğan kazanç veya zarar ile ilgili varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişiklikten doğan kazanç veya zarar oluştuğu dönem kâr veya zararında dikkate alınır.

27) Canlı varlığın ilk muhasebeleştirilmesi sırasında bir zarar doğabilir; çünkü tahmini Pazaryeri maliyeti, bir canlı varlığın gerçeğe uygun değerinden tahmini pazaryeri maliyetleri düşülmek suretiyle yapılan hesaplamada düşülür. Bir

buzağının doğmasında olduğu gibi, bir canlı varlığın ilk muhasebeleştirilmesinde kazanç da doğabilir.

28) Tarımsal ürünlerin gerçeğe uygun değerinden tahmini pazaryeri maliyetleri düşülerek ilk muhasebeleştirilmesi sırasında doğan kazanç veya zararlar, oluştukları dönemde kâr veya zararın hesaplanmasında dikkate alınır.

29) Hasat sonucunda, tarımsal ürünlerin ilk muhasebeleştirilmesi sırasında kazanç veya zarar oluşabilir.

Gerçeğe uygun değerın güvenilir biçimde ölçülememesi

30) Canlı varlıkların gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir biçimde ölçülebileceği varsayılır. Ancak, bu varsayım yalnızca, piyasa fiyatı veya değeri bulunmayan ve gerçeğe uygun değere ilişkin alternatif tahminlerin güvenilir olmayacağını açık olarak anlaşıldığı canlı varlıkların ilk muhasebeleştirilmesi esnasında yok edilebilir. Böyle bir durumda söz konusu canlı varlık, maliyetinden buna ilişkin her türlü birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü karşılıklarının düşülmesi suretiyle ölçülür. Söz konusu varlığın gerçeğe uygun değerinin güvenilir olarak belirlenebilir hale gelmesi durumunda işletme, anılan varlığı gerçeğe uygun değerinden tahmini pazaryeri maliyetlerini düşmek suretiyle ölçer. Duran varlık niteliğindeki bir canlı varlık “TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Maddi Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler” Standardına göre satış amaçlı olarak sınıflandırılacak kriterlere sahip olması durumunda (veya satış amaçlı elde tutulan bir gruba dâhil edilmesi durumunda), gerçeğe uygun değerın güvenilir bir biçimde ölçülebileceği varsayılır.

31) Paragraf 30’da belirtilen varsayım yalnızca ilk muhasebeleştirme sırasında yok edilebilir. Canlı varlıklarını daha önce gerçeğe uygun değerden tahmini pazaryeri maliyetlerinin düşülmesi suretiyle ölçmüş bir işletme, söz konusu varlıkları elden çıkarana kadar gerçeğe uygun değerlerinden tahmini pazaryeri maliyetlerinin düşülmesi suretiyle ölçmeye devam eder.

32) İşletme bir tarımsal ürünü her zaman, hasat noktasında, gerçeğe uygun değerinden tahmini pazaryeri maliyetini düşmek suretiyle ölçer. Bu Standart, tarımsal ürünlerin, hasat noktasında, gerçeğe uygun değerinin her zaman güvenilir bir biçimde ölçülebildiği bakış açısını yansıtır.

33) İşletme; maliyet, birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü zararlarının tespit edilmesinde, “TMS 2 Stoklar”, “TMS 16 Maddi Duran Varlıklar” ve “TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü” Standartlarını dikkate alır.

Devlet teşvikleri

34) Gerçeğe uygun değerinden tahmini pazaryeri maliyeti düşülmek suretiyle ölçülen canlı varlıklara ilişkin koşulsuz olarak yapılan devlet teşvikleri, söz konusu teşviklerin ancak ve ancak alacak haline gelmeleri durumunda gelir olarak muhasebeleştirilir.

35) Gerçeğe uygun değerden tahmini pazaryeri maliyeti düşülmek suretiyle ölçülen canlı varlıklara ilişkin devlet teşvikleri; ilgili işletmenin belirli tarımsal faaliyetlerde bulunulmaması da dahil olmak üzere, şartlı olarak verilmiş olmaları durumunda, sadece ve sadece ilgili devlet teşvikine ilişkin koşullar karşılandığında gelir olarak muhasebeleştirilir.

36) Devlet teşviklerinin koşul ve şartları farklılık arz eder. Örneğin; bir devlet teşvikinde, işletmenin belirli bir yerde 5 yıl süreyle tarımsal faaliyette bulunması gerekli kılınmış ve bu faaliyetin 5 yıldan daha az bir süre yapılması durumunda tüm teşvikin iade edilmesi gerekecek olabilir. Bu durumda, söz konusu yardım 5 yıllık süre dolmadıkça işletme tarafından gelir olarak muhasebeleştirilmez. Diğer taraftan, ilgili devlet teşvikinde, zaman içerisinde bunun belli bir kısmının işletmece alıkonulmasına izin verilmesi durumunda, söz konusu teşvik işletme tarafından zamanla orantılı bir şekilde gelir olarak muhasebeleştirilir.

37) Herhangi bir devlet teşvikinin, maliyetinden birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü karşılıklarının düşülmesi suretiyle ölçülmüş canlı bir

varlığa ilişkin olması durumunda (bakınız: Paragraf 30); “TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması” Standardı uygulanır.

38) Bu Standart, herhangi bir devlet teşvikinin, gerçeğe uygun değerinden tahmini pazaryeri maliyeti düşülmek suretiyle ölçülmüş canlı bir varlığa ilişkin olması veya söz konusu devlet teşvikinde işletmenin belirli tür bir tarımsal faaliyette bulunmamasının öngörülmüş olması durumunda, TMS 20’den farklı bir uygulamayı gerekli kılar. TMS 20, sadece, maliyetinden birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü karşılıkları düşülmek suretiyle ölçülen canlı varlıklara ilişkin devlet teşviklerine uygulanır.

Açıklama

39) “-“

40)

Genel

41) İşletme cari dönem boyunca, canlı varlık ve tarımsal ürünlerin ilk muhasebeleştirilmelerinden ve canlı varlıkların gerçeğe uygun değeri ile tahmini pazar yeri maliyetleri arasındaki farkta meydana gelen değişikliklerden kaynaklanan kazanç veya zararlar toplamını açıklar.

42) İşletme, her bir canlı varlık grubunu tanımlar.

43) Paragraf 41’de belirtilen açıklamanın sayısal veya yazılı metin olarak yapılması mümkündür.

43) İşletmeler her bir canlı varlık grubu için, uygun oldukça, tüketilen ve taşıyıcı canlı varlıklar veya olgunlaşmış ve olgunlaşmamış canlı varlıklar arasında ayırım yapmak suretiyle sayısal açıklamada bulunması konusunda teşvik edilir. Örneğin; işletme, tüketilebilir canlı varlıklar ile taşıyıcı canlı varlıkların defter değerlerini grup olarak açıklayabilir. Dahası, söz konusu kayıtlı değerleri, olgunlaşmış ve olgunlaşmamış canlı varlıklar arasında ayrıştırabilir. Yapılan

ayrıştırma işlemi, gelecekteki nakit akışlarının zamanlaması konusunda faydalı bilgiler sağlayabilir. İşletme, bu tür her bir ayrıştırma işleminin dayanağı açıklar.

44) Tüketilebilir canlı varlıklar, hasat edilen veya canlı varlık olarak satışa konu olan varlıklardır. Et üretimi veya satış için elde bulundurulan canlı hayvan, çiftliklerde yetiştirilen balıklar, mısır ve buğday gibi mahsuller ve kereste olarak kullanılmak üzere yetiştirilen ağaçlar, tüketilebilir canlı varlıklara örnek teşkil eder. Taşıyıcı canlı varlıklar ise, tüketilebilir canlı varlıklar dışındakilerdir; örneğin, kendisinden süt üretilen hayvan, üzüm asmaları, meyve ağaçları ve yakacak odun elde etmek üzere kesilen ancak gövdesi korunan ağaçlar örnek olarak verilebilir. Taşıyıcı canlı varlıklar, tarımsal ürün değillerdir, bunlar daha ziyade kendiliğinden yeniden teşekkül eden varlıklardır.

45) Canlı varlıklar, olgunlaşmış veya olgunlaşmamış varlıklar olarak da sınıflandırılabilir. Olgunlaşmış canlı varlıklar; hasat edilebilir özellikler kazanmış (tüketilebilir canlı varlıklar) veya düzenli aralıklarla hasat edilebilmeleri mümkün olan varlıklardır (taşıyıcı canlı varlıklar).

46) İşletme, finansal tablolarla birlikte sunulan başka bir bilgide yer almadıkça, aşağıdaki bilgileri de açıklar:

- a. İşletmenin her bir canlı varlık grubunu içeren faaliyetlerinin niteliği ve
- b. Aşağıdakilerin finansal olmayan ölçüm veya tahminleri:
 - İşletmenin dönem sonundaki her bir canlı varlık grubunun ve
 - Dönem boyunca elde edilen tarımsal ürünlerin.

47) İşletme, her bir canlı varlık ve hasat noktasındaki her bir tarımsal ürün grubunun gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde kullanılan yöntem ve varsayımları açıklar.

48) İşletme, hasat noktasında belirlenen dönem boyunca hasat edilen tarımsal ürünlerin gerçeğe uygun değerleri ile tahmini pazaryeri maliyeti arasındaki farkı açıklar.

49) İşletme, aşağıdakileri açıklar:

- a.** Tasarruf hakkı sınırlanmış ve defter değerleri borçlar için ipotek edilmiş canlı varlıkların mevcudiyeti ve defter değerleri;
- b.** Canlı varlıkların geliştirilmesi veya iktisap edilmesine ilişkin taahhüt tutarları ve
- c.** Tarımsal faaliyetle ilgili finansal risk yönetim stratejileri.

50) İşletme, canlı varlıkların kayıtlı değerlerinde dönem başı ve dönem sonu arasında meydana gelen değişimlerin mutabakatını gösterir. Söz konusu mutabakat, aşağıdaki maddeleri kapsar:

- a.** Gerçeğe uygun değer ile tahmini pazar yeri maliyeti arasındaki farkta ortaya çıkan değişimden kaynaklanan kazanç ve zarar;
- b.** Satın almalarından kaynaklanan artış;
- c.** TFRS 5 kapsamında satışlar ve satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflanan (veya satış amaçlı elde tutulan bir gruba dahil edilen) canlı varlıklar ile ilişkilendirilebilen azalmalar;
- d.** Hasattan kaynaklanan azalış;
- e.** İşletme birleşmelerinden kaynaklanan artış;
- f.** Finansal tabloların farklı bir para birimine veya, yurtdışındaki bir işletmenin finansal tablolarının raporlayan işletmenin finansal tablolarında kullandığı para birimine çevrilmesi durumunda oluşan net kur farkları; ve
- g.** Diğer değişiklikler.

51) Bir canlı varlığın, gerçeğe uygun değerinden tahmini pazaryeri maliyetleri düşülmek suretiyle elde edilen değeri, ilgili varlığın fiziksel özelliklerinde ve piyasa fiyatlarında oluşan farklılıklar nedeniyle değişebilir. Fiziksel özelliklerde ve fiyatlardaki değişimin ayrı ayrı açıklanması, özellikle üretim döngüsünün bir yıldan fazla olması durumunda, cari dönem performansının ve geleceğe yönelik beklentilerin değerlendirilmesinde fayda sağlar. Böyle durumlarda, fiziksel özelliklerde ve fiyatlarda meydana gelen değişikliklerden kaynaklanan ve kâr veya zararın hesaplanmasında dikkate alınan gerçeğe uygun değerdeki değişikliğin açıklanmasında fayda bulunur. Diğer taraftan, üretim döngüsünün bir yıldan az

olduğu durumlarda (örneğin tavuk veya tahıl ürünü yetiştiriciliği) bu bilginin faydası daha düşüktür.

52) Biyolojik dönüşüm, her biri gözlemlenebilen ve ölçülebilen, büyüme, bozulma, üretim ve döllenme gibi çeşitli fiziksel değişimlerle sonuçlanır. Söz konusu fiziksel değişikliklerin her biri, beklenen ekonomik fayda ile doğrudan ilişkilidir. Hasat nedeniyle canlı varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişim de, fiziksel bir değişimdir.

53) Tarımsal faaliyet, sıklıkla, iklimsel riskler, hastalık veya diğer doğal risklere maruz kalır. İşletmenin gelir ve giderinde önemli bir kalem oluşturan bir olayın gerçekleşmesi durumunda, söz konusu kalemin niteliği ve tutarı “TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardı uyarınca açıklanır. Virütik bir hastalığın yayılması, sel, aşırı bir kuraklık veya don ve böcek istilası bunlara örnek olarak verilebilir.

Gerçeğe uygun değerın güvenilir bir biçimde belirlenemediği durumlarda, canlı varlıklara ilişkin olarak yapılması gereken ek açıklamalar

54) Canlı varlıkların, dönem sonundaki maliyetinden birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü karşılıklarının düşülmesi esasına göre (bakınız: Paragraf 30) ölçülmesi durumunda, işletme, canlı varlıklara ilişkin aşağıdaki açıklamaları yapar:

- a. Canlı varlığın türü;
- b. Gerçeğe uygun değerın güvenilir olarak ölçülememesinin nedenleri;
- c. Eğer mümkünse, gerçeğe uygun değere ilişkin muhtemel tahmini değer aralıkları;
- d. Amortisman yöntemi;
- e. Faydalı ömürleri veya kullanılan amortisman oranları; ve
- f. Dönem başı ve dönem sonu itibariyle brüt defter değerleri ve birikmiş amortismanları (birikmiş değer düşüklüğü karşılıklarıyla toplanmak suretiyle).

55) Cari dönem boyunca canlı varlıkların, maliyetlerinden birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü karşılıklarının düşülmesi esasına göre (bakınız: Paragraf 30) ölçülmeleri durumunda, işletme, söz konusu canlı varlıkların elden çıkarılmasına ilişkin olarak oluşan kazanç ve zararları muhasebeleştirir, ve Paragraf 50 çerçevesinde yapmış olduğu mutabakatta ise, söz konusu canlı varlık tutarlarını ayrıca açıklar. Buna ek olarak, canlı varlıklara ilişkin kâr veya zararın hesaplanmasında dikkate alınan aşağıda belirtilen tutarlar da ilgili mutabakatta açıklanır:

- a. Değer düşüklüğü tutarları;
- b. Değer düşüklüğü iptalleri ve
- c. Amortisman.

56) Daha önceden, maliyet değerleriyle ölçülmüş bulunan canlı varlıkların, gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir bir biçimde ölçülebilir hale gelmesi durumunda, işletme, canlı varlıklara ilişkin olarak aşağıdaki açıklamaları yapar:

- a. İlgili canlı varlığın tarifi;
- b. Gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir biçimde ölçülebilir hale gelmesinin nedenleri ve
- c. Değişimin etkileri.

Devlet teşvikleri

57) İşletme, bu Standart kapsamındaki tarımsal faaliyetle ilgili olarak aşağıdaki açıklamaları yapar:

- a. Finansal tablolara yansıtılan devlet teşviklerinin niteliği ve kapsamı;
- b. Devlet teşviklerine ilişkin yerine getirilmemiş koşullar ve diğer ihtimaller ve
- c. Devlet teşviklerinde meydana gelmesi beklenen önemli düşüşler.

Yürürlük tarihi ve geçiş

58) “-“

59) Bu Standart, belirli herhangi bir geçiş koşulu belirlemez. Bu Standartın uygulamaya başlanması işlemi, “TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” Standardına uygun olarak muhasebeleştirilir.

Bu tebliğ, muhasebe sistemine canlı varlıkların muhasebe literatüründe tanımlarını ve muhasebeleştirilmesi ile ilgili yöntemleri belirlemektedir.

Bu tebliğ, 31 Aralık 2005 tarihinden sonraki dönemlerde uygulanmaya başlayacaktır. Bu tebliğ, **tarımsal faaliyetler ile ilgili olmaları durumunda**, canlı varlıklar, **hasat noktasındaki** zirai ürünler ve koşullu veya koşulsuz olarak verilmiş olan devlet teşvikleri ile ilgili durumlarda uygulanır. Tarımsal faaliyetler ile ilgili arsalar ve maddi olmayan duran varlıklara uygulanmaz.

Tebliğdeki en önemli noktalardan birisi, bu standartın hasat noktasındaki tarımsal ürünlere uygulanabileceğidir. Bu da demek oluyor ki; bu standart, elde edilen süte, üzüme, şeker pancarına uygulanmaktadır. Bu ürünlerden elde edilen peynire, şaraba, şeker bu standart uygulanamaz.

Standartta göre bir çiftliğin tarımsal veya hayvansal bir ürünü muhasebeleştirilebilmesi için, söz konusu varlığa daha önceki dönemlerde de sahip olması, varlığın gerçeğe uygun değeri veya maliyeti güvenilir olarak belirlenmesi ve varlığa ilişki gelecekteki ekonomik faydaların işletmeye aktarılmasının muhtemel olması gerekmektedir.

Tebliğe göre, kayıt altına alınacak zirai ürünlerin gerçeğe uygun değerinin tam olarak belirlenebilmesi gerekmektedir. Çünkü, kayıt altına alınacak olan zirai ürünün defter değerinin hesaplanmasında, ürünün gerçeğe uygun değerinin bilinmesi gerekmektedir. Kayıt altına alınacak ürünün defter değeri, ürünün gerçeğe uygun değerinden tahmini pazaryeri maliyeti çıkarıldığı zaman elde edilen değerdir. Gerçeğe uygun değeri, piyasa fiyatı olarak da ifade edilebilir. Tebliğe göre gerçeğe uygun değer, karşılıklı olarak almaya ve satmaya istekli kişiler arasında alım satım

sırasında ortaya çıkan değerdir. Ama gerçeğe uygun değer belirlenmesinde, sözleşmeye taraf olup satış gerçekleştiriliyorsa, sözleşmedeki satış değeri gerçeğe uygun değer olarak belirlenemez. Tahmini pazaryeri maliyeti ise, araçlara, simsarlara ödenen komisyonlar, düzenleyici kuruluş ve mal borsaları tarafından tahsil edilen vergiler, transfer ve gümrük vergilerini içermektedir. Nakliye maliyetleri ve ürünün piyasaya getirilmesi için katlanılan maliyetler dikkate alınmaz.

Ürün ile ilgili aktif bir piyasanın bulunmadığı durumlarda, gerçeğe uygun değer belirlenmesinde dikkate alınacak değerler, 18. maddede belirtilmiştir. Buna göre, eğer bir ürünün aktif bir piyasası yoksa gerçeğe uygun değer belirlenmesinde;

- a. İşlem tarihi ile bilanço tarihi arasında ekonomik koşullarda önemli bir değişiklik olmaması kaydıyla, en son piyasa işlem fiyatı;
- b. Farklılıkları yansıtan düzeltmelerin yapıldığı, benzer varlıkların piyasa fiyatları;
- c. Bir meyve bahçesinin sandık, kile veya hektar başı değeri ile bir sığırın et kilosu cinsinden değeri gibi sektör emsalleri.

Bu standart, her zaman gerçeğe uygun değer güvenilir bir şekilde belirlenebildiği varsayımı altında düzenlenmiştir. Standart içerisinde, gerçeğe uygun değer hesaplanmadığı durumda yapılması gerekenler, 30. maddede belirtilmiştir. Buna göre, eğer gerçeğe uygun değer güvenilir bir şekilde belirlenemiyorsa, söz konusu canlı varlık maliyetinden birikmiş amortismanlar ve birikmiş her türlü değer düşüklüğü çıkarılarak elde edilen değer ürünün gerçeğe uygun değer olarak dikkate alınacaktır.

Standart içerisinde, devlet teşvikleri ile ilgili düzenlemede, devlet teşviklerini koşullu ve koşulsuz devlet teşvikleri olarak ayırmıştır. Koşulsuz devlet teşvikleri, ancak alacak haline gelmeleri durumunda gelir olarak muhasebeleştirilecektir. Koşullu devlet teşvikleri ise, koşullar yerine getirildiğinde alacak haline dönüştüğü için yine alacak haline dönüştüğü anda muhasebeleştirilecektir.

Yayınlanan bu tebliğ, daha çok tarımda muhasebe dönemine geçişte kullanılacak bir standart niteliğini taşıdığı söylenebilir. Çünkü tarımda muhasebe ile ilgili ilk standarttır, Türkiye’de tarım sektöründe muhasebe tutuma oranının çok düşük olması ve standardın içerisinde daha çok elde bulunan veya üretilen ürünlerin muhasebeleştirilmesinde kullanılacak olan değer belirlenmesi ile ilgili düzenlemelerin yer almaktadır.

Düzenlenen bu standart, muhasebe alanına yeni tanımlar eklediğini ve farklı boyutlar katmıştır. Günümüzde muhasebe sisteminde sadece mal ve hizmetler kayıt altına alınmakta ve incelenmektedir. Bu standart ile beraber canlı varlıklar ile ilgili tanımlar ve kayıt altına alınması ile ilgili yöntemler belirlenmiştir. Tebliğde yapılan bazı tanımlamalar şunlardır:

Aktif piyasa: Aşağıda yer alan koşulların tamamının bulunduğu piyasadır:

- a. Piyasada ticareti yapılan mallar homojendir;
- b. Normalde, bu malların her zaman için bir alıcısı ve satıcısı mevcuttur.
- c. Fiyatlar kamuoyu tarafından öğrenilebilir.

Defter değeri: Varlığın bilânçoda muhasebeleştirilmiş olduğu değerdir.

Gerçeğe uygun değer: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır

Tarımsal faaliyetler ile ilgili standardı, FADN sistemi ile karşılaştırıldığında, FADN sisteminin bu standarttan daha geniş kapsamlı olduğunu ve bu standardın, FADN sisteminin uygulanmasını kolaylaştıracağını söylenebilir. Çünkü bu standart sayesinde tarımsal ürünlerin nasıl kayıt altına alınacağı belirlenmiştir. Tarımsal ürünlerin kayıt altına alınması da, FADN sistemine daha doğru ve güvenilir bilgilerin zamanında gelmesini sağlayacaktır. Zamanında gelen doğru ve güvenilir bilgi ile FADN sistemi daha hızlı ve doğru bir şekilde çalışacaktır.

2.2 FADN SİSTEMİ VE MUHASEBE SİSTEMİ

FADN, tarımda muhasebenin temeli olarak kabul edilmektedir. Bu sisteme, muhasebe denilmesinin nedenlerini ortaya koymak için muhasebe tanımı ve fonksiyonları ile FADN sisteminin tanımı ve fonksiyonlarını karşılaştırılacaktır.

Muhasebe, işletmelerin varlıkları ve bu varlıkları sağladıkları kaynakları belirleyerek yapılarını ortaya koyan ve bu yapı üzerinde işletmenin iç ve dış çevresi ile olan ilişkilerinden doğan, para ile ifade edilebilen ekonomik ve mali nitelikteki bilgileri toplayan, sınıflandıran, kontrol eden, kaydeden, analiz eden ve belli dönemler sonunda ilgili kişi ve kuruluşlara mali tablolar aracılığıyla raporlayan ve yorumlayan bir sistemdir.

Bu tanımda da belirtildiği gibi muhasebenin fonksiyonları, bilgileri toplamak, sınıflandırmak, kontrol etmek, kaydetmek ve belli dönemler sonunda ilgili kişilere bu bilgileri sunmak ve yorumlamaktır.

FADN sistemi ise, Avrupa Birliği üye ülkelerde yer alan çiftliklerden, 3 farklı konuda bilgi toplayan, bu bilgileri çeşitli testlerden geçirerek kontrol eden, kayıt altına alan ve kendine has bilanço ve gelir tablosu gibi tablolarda ilgili kişi ve kuruluşlara sunan bir sistemdir.

FADN sisteminin fonksiyonları da muhasebe sisteminin fonksiyonları gibi bilgileri toplamak, kaydetmek ve raporlamaktır.

Muhasebe sisteminin temel amacı, ilgili kişi ve kuruluşların ve işletmelerin doğru kararlar alabilmesini sağlayacak bilgiler sunmaktır. FADN sisteminin amacı ise, ülkelerin doğru politikalar belirlemesini ve doğru kararlar almasını sağlamaktır.

Bu benzerliklerin var olması, FADN sistemine muhasebe olarak ifade edilmesine neden olmamaktadır. FADN sisteminin bir muhasebe sistemi olarak ifade

edilmesinin nedeni, bilgileri kaynaklardan toplayan, işleyen ve veri haline getirdiği bilgileri başka bir sisteme girdi olarak sunmasından kaynaklanmaktadır.

FADN sisteminin bir muhasebe sistemi olarak, bilgileri verilere dönüştürme sürecinde kullandığı en önemli araç, kendine has hesap planıdır. Bu bölümde, FADN hesap planı ve özellikleri incelenecektir.

2.2.1 FADN Sistemi Hesap Planı

FADN sistemi hesap planı, sistemin topladığı verileri kendi formatına göre incelediği hesap kalemlerini ifade etmektedir. Bu kalemler, FADN sistemi formatıdır.

FADN sistemi hesap planı, sadece para ile ifade edilen hesap kalemlerinden oluşmamaktadır. İlk 40 kalem fiziksel yapı ve verimlilik ile ilgilidir. Bunun nedeni ise, FADN sisteminin çiftliklerin finansal yapılarının yanı sıra fiziksel yapıları ilgili yani, para ile ifade edilemeyen konular ile ilgili de bilgi toplamasıdır.

FADN hesap kalemi, bilgilerin elde edildiği kaynağa göre sınıflandırılıp incelenmiştir. Bu kaynaklar, SE ve SYS olarak ifade edilmiştir. SE, sistem içerisinde elde edilen bilgileri (sisteme katılan çiftliklerden toplanan bilgileri), SYS ise sistem dışından elde edilen bilgileri ifade etmektedir.

FADN hesap planını oluşturan kalemler şunlardır:³⁸

1) SE005 Ekonomik Büyüklük: Bu kalem, FADN sistemi tarafından sisteme üye ülkelere toplanan temel bilgilerden biridir. Bu kalem ayrıca sisteme katılmak için temel kriterlerden biridir. Çünkü ekonomik olarak belli bir büyüklüğü aşmayan çiftlikler, FADN sistemine katılamaz. Sisteme göre bu hesap

³⁸ Hesap planında yer alan kalemler ve kalemlerin içeriği ile ilgili açıklamalar, Avrupa Birliğinin resmi sitesi olan http://ec.europa.eu/agriculture/rca/index_en.cfm adresinden alınmıştır. 16.11.2005, 13.52

kaleminin tanımı Şu Şekilde yapılmıştır: “Çiftliklerin Avrupa büyüklük birimine göre ifade edilen ekonomik büyüklükleridir.”

2) SE010 Toplam İŞgücü Girdisi AWU (Yıllık Çalışma Ünitesi):
Çiftliğin yıllık çalışma birimi olarak ifade edilen toplam işgücü sayısı. = **full time person equivalents**

3) SE011 İşgücü girdisi – Saat: Çiftlikte toplam işgücü tarafından çalışılan zaman.

4) SE015 Ödenmemiş İşgücü Girdisi FWU (Aile Çalışma Ünitesi) :Genellikle, çiftlikte çalışan aile işgücünü ifade etmektedir. (FWU: Family work Unit = Family AWU)

5) SE016 Ödenmemiş İşgücü Girdisi – Saat: Çiftlikte, ödenmemiş işgücü girdisi (genellikle aile üyeleri) tarafından çalışılan toplam saat.

6) SE020 Ödenmiş İşgücü Girdisi AWU: Bence, çiftlikte belli bir ücret karşılığı çalışan aile üyeleri dışında kalan, , yabancı işgücünü ifade etmektedir. FADN sistemine göre bu çalışanların ücretlerinin nakit veya başka bir Şekilde ödenmiş olması fark etmez.

7) SE021 Ödenmiş İşgücü Girdisi – Saat: Çiftlikte bir ücret karşılığı çalışan işgücünün çalıştığı süre (saat).

8) SE025 Toplam Yaralanılan Tarım Arazileri Alanı – Hektar:
Çiftliğin yararlandığı toplam tarım arazileri alanıdır. Bu hesap kalemi içerisine mantar ekiminde kullanılan araziler, bir yıldan daha az bir süre için kiralanan araziler, orman arazileri ve yol, havuz ve ekilmeyen araziler gibi diğer çiftlik alanları da izlenmez. Bu hesap kalemi içerisinde, işletme sahibinin kendisine ait veya kiraladığı ya da ortak olduğu araziler incelenmektedir. Ortak olunan arazilerin bu kalemde incelenebilmesi için, o araziden elde edilen ürün ile ilgili bilgilerin

ulaşılabilir olması gerekmektedir. Bu kalem içerisine tarımsal nedenlerle ekilmeyen (nadasa bırakılan araziler olabilir) veya bazı politikalar nedeniyle ekilmeyen araziler de yer almaktadır.

9) SE030 Kiralanmış Araziler – Hektar: Çiftlik sahibi tarafından bir kira sözleşmesine göre, en az 1 yıllığına kiralanmış arazilerdir. Kira demelerinin peşin veya başka bir şekilde yapılmış olması önemli değildir. Hektar olarak ifade edilmektedir.

10) SE035 Tahıllar – Hektar: Adi buğday ve kıvıl buğday, durum buğdayı, avdar, arpa, yulaf, yazlık hububat, tane mısır ve diğer tahıllar girmektedir. Bu kalem, “Kiralanmış Araziler” kaleminin bir parçasıdır.

11) SE041 Diğer Arazi rnleri – Hektar: Kuru bakliyat, şeker pancarı, otsu bitkiler yağlı tohumları, tohum içeren lifli ürünler (pamuk dışında), şerbetçiotu, tütün ve diğer endüstriyel ürünler (pamuk ve şeker kamışı da dâhil olmak üzere). Bu kalem, “Kiralanmış Araziler” kaleminin bir parçasıdır.

12) SE046 Sebze ve iekler – Hektar: Taze sebzeler, kavun, ilek, iek ve süs bitkileri (açıkta veya koruma altında yetişmiş). Bir arazinin bu ürünlerin temel üretim arazisi olarak ifade edilebilmesi için, bu arazinin, 1 yıldan fazla bir süre için bu ürünlerin üretiminde kullanılmış olması gerekmektedir. Bu kalem, “Kiralanmış Araziler” kaleminin bir parçasıdır

13) SE050 Bağ – Hektar: Bu kalem içerisine, henüz meyve vermemiş geçen bitkiler de incelenmektedir. Bu kalem, “Kiralanmış Araziler” kaleminin bir parçasıdır

14) SE054 Sürekli üretilen rnler - Hektar: Meyve bahçeleri (tropikal meyveler de dâhil olmak üzere), zeytinlik, fidelikler ve diğer sürekli üretilen ürünler (söğüt, hasırotu, hint kamışı) bu kalem içerisinde yer almaktadır. Bu kalem içerisinde, geçen bitkiler ve kontrol altında yetiştirilen sürekli ürünler de girmektedir.

Asmalar, bu kalem içerisinde incelenmemektedir. Bu kalem, “ Kiralanmış Araziler” kaleminin bir parçasıdır.

15) SE055 Meyve Bahçeleri – Hektar: Meyve bahçeleri, meyve ağaçları, üzüksü meyveler (tropikal ve subtropikal meyveler de dâhil olmak üzere) ve turunçgil meyveler. Bu kalem, “Sürekli Üretilen Ürünler” kaleminin bir parçasıdır.

16) SE060 Zeytinlikler – Hektar: Çiftlikte yer alan zeytinlikleri ifade etmektedir. Bu kalem, “Sürekli Üretilen Ürünler” kaleminin bir parçasıdır.

17) SE065 Diğer Sürekli Üretilen Ürünler – Hektar: Kontrol altında yetiştirilen sürekli ürünler, fidelikler (asma fideleri de dâhil olmak üzere), diğer sürekli üretilen ürünler (söğüt, hasırotu, hint kamışı), genç bitkilerin gelişmesi (kullanılan girdi maliyetine göre değerlendirilecektir) bu kalem içerisinde incelenecektir. Bu kalem, “Sürekli Üretilen Ürünler” kaleminin bir parçasıdır.

18) SE071 Yem Bitkileri – Hektar: Yemlik kök bitkileri, **brassicas (mangolds etc)**, diğer yem bitkileri, geçici çayır ve mera, çayırılık (yeşillik), sürekli meralar, zayıf meralar bu kalem içerisinde incelenmektedir. Bu kalem, “Kiralanmış Araziler” kaleminin bir parçasıdır.

19) SE072 Tarımsal Nadas – Hektar: Tarımsal nedenlerle ekilmeyen arazileri ifade etmektedir. Bu kalem, “Kiralanmış Araziler” kaleminin bir parçasıdır.

20) SE073 Boş Bırakılan Araziler – Hektar: Tarım politikaları nedeniyle zorunlu olarak üretimden çekilen ve ekilmeyen tarım arazilerini ifade etmektedir. 797/85 sayılı Komisyon Düzenlemesine göre, gönüllü boş bırakma anlaşmaları çerçevesinde ekilen araziler de bu kalem içerisinde incelenmektedir. Zorunlu olarak boş bırakılmaya (ekilmemeye) konu olan ama normalde bir şeyler

ekilebilecek olan araziler, yetiştirilebilecek olan ürünle ilgili araziler içerisinde incelenmelidir. Bu kalem, “Kıralanmış Araziler” kaleminin bir parçasıdır.

21) SE075 Ormanlık Alan – Hektar: Ormanlık araziler, ormanlar, kavak bitkileri, fideler de dâhil olmak üzere. Bu kalem, “ Toplam Yararlanılan Tarım Arazileri” kalemi içerisinde incelenmez.

22) SE80 Toplan Canlı Stok Ünitesi – Canlı Ünitesi: Çiftlikte, yıllık ortalama dönemlerde bulunan ve canlı stok ünitesine dönüştürülebilecek olan koyun, keçi, domuz, büyükbaş hayvan ve atlar, zebralar gibi soyu tükenmekte olan hayvanların sayısı. Arı kovanları, tavşanlar ve diğer hayvanlar bu kalem içerisinde incelenmemektedir. Çiftlik sahibine ait olmayan ama bir üretim sözleşmesine bağlı olarak elde tutulan hayvanlar, yıllık durumu ifade etmek amacıyla bu kalem içerisinde incelenir.

23) SE085 Günlük Sağılan İnekler (Dairy Cows) – Canlı Ünitesi: Buzağılamış ve insanların tüketmesi için süt elde etmek için elde tutulan ineklerdir. Damızlık dışı bırakılmış günlük sağılan inekler (**cull diary cows**), dikkate alınmaz.

24) SE090 Diğer Büyükbaş Hayvanlar – Canlı Ünitesi: Diğer bütün büyükbaş hayvanları ifade etmektedir.

25) SE095 Koyun ve Keçiler – Canlı Ünitesi: Evcil keçiler, diğer keçiler, anaç koyun ve diğer koyunlar bu kalemde incelenmektedir.

26) SE100 Domuzlar – Canlı Ünitesi: Domuzlar, damızlık dışı domuzlar, besi domuzları ve diğer domuzlar bu kalem içerisinde incelenmektedir.

27) SE105 Kümes Hayvanları – Canlı Ünitesi: Yemelik tavuk, yumurta tavuğu ve diğer kümes hayvanları bu kalem içerisinde incelenmektedir.

28) SE110 Buğday Verimi (Rekoltesi) – 100kg/hektar: Hektar başına üretilen adi buğdayların kental cinsinden ifade edilmesidir.

29) SE110D Buğday – Hektar: Bu hesap, buğday ekilen alanların hektar cinsinden ifadesi olabilir.

30) SE110N Buğday – 100 kg: Bu hesap, elde edilen buğdayların kg cinsinden ifadesi olabilir.

31) SE115 Mısır Verimi (Rekoltesi) – 100kg/hektar: Üretilen tane mısırların kental/hektar cinsinden ifadesidir.

32) SE115D Mısır – Hektar: Bu hesap, mısır ekilen alanların hektar cinsinden ifadesi olabilir.

33) SE115N Mısır – 100 kg: Bu hesap, elde edilen tane mısırların kg cinsinden ifadesi olabilir.

34) SE120 Besi Hayvan Sürüsü Yoğunluğu (Stocking Density) – Canlı Ünitesi/ Hektar: Geviş getiren otlak hayvanı yoğunluğu: yemlik arazilerde (meralar olabilir) hektar başına düşen ortalama geviş getiren büyükbaş hayvan (besi amaçlı olanlar dışında), koyun ve keçi sayısıdır. Bu arazi dışında kalan araziler, yem bitkileri, tarımsal nadas alanları ve üretim yapılmayan boş arazileri kapsamaktadır. Bu kalem ile ilgili sonuçlar, ifade edilen hayvanlara ve yemlik arazilere sahip olan çiftlikler için hesaplanmalıdır.

35) SE120D Yemlik Arazi – Hektar: Bu kalem, çiftlikteki yemlik arazileri ifade edebilir.

36) SE120N Otlak Hayvanları – Canlı Stok Ünitesi: Bu kalem, otlaklarda otlayan hayvanların sayını ifade ediyor olabilir.

37) SE125 Süt Verimliliği (Rekoltesi) – kg/ İnek: Ağıl verimliliği: günlük sağılan ineklerin her birinden elde edilen ortalama süt ve süt ürünlerini ifade etmektedir. Bu kalemde incelenen süt ve süt ürünleri kapsamına, çiftlik evindeki ve çiftlikteki (hayvanlara verilen ürünler) kullanımlar da dikkate alınmaktadır. Günlük sağılan inekleri olmayan çiftlikler dikkate alınmamaktadır.

38) SE125D Günlük Sağılan İnekler – İnek: Bu kalem, çiftlikte günlük olarak sağılan ineklerin sayısını ifade ediyor olabilir.

39) SE125N Günlük Üretim – kg: Bu kalem, çiftlikte bir günde elde edilen süt ve süt ürünlerini ifade ediyor olabilir.

40) SE131 Toplam Çıktı – Euro: Ürün ve ürün üretimi, canlı stok ve canlı stok üretimi toplamı ve elde edilen diğer çıktılardır.

Satılan ve kullanılan ürün ve canlı stoklar + ürün ve canlı stok miktarındaki değişim + canlı stok değerindeki değişimler – canlı stok alımları + değişik beklenmeye ürünler

FORMUL: Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi + Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi + Diğer Çıktılar

41) SE135 Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi – Euro:

FORMUL: Satışlar + Çiftlik Kullanımı + Çiftlik Evindeki Tüketimler + Hesabın Açılış ve Kapanış Değeri Arasındaki Fark

42) SE140 Tahıl – Euro: Bu kaleme işlenecek olan değer, hububat konusunda eğer bir ön kesinti var ise bu tutar düşülerek elde edilen değerdir. Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

43) SE145 Protein Bitkileri – Euro: Yeşil olarak toplanmayan, yem olarak kullanılmayan ya da sebze veya soya için yetiştirilmeyen, tohum için

yetiştirilen, ürünlerdir. Bu kalem “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

44) SE150 Patates – Euro: Bu kalem içerisinde üretilen patateslerin yanı sıra, erkenci patates ve tohumlar da incelenmektedir. Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

45) SE155 Şeker Pancarı – Euro: Bu kalem içerisinde, pancarın üst kısmında yer alan yeşil kısmın değeri girmemektedir. Bu kalem içerisinde üretilen şeker pancarının yanı sıra, üreticiye geri gönderilen veya şeker pancarı fabrikalarına satılan pancarın öz kısmı da girmektedir. Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

46) SE160 Yağlı Tohum Ürünleri (Oil Seed Crops) – Euro: Bu kalem içerisinde, yağlı tohumlar ve lifli ürünler (pamuk dışındaki) girmektedir. Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

47) SE165 Endüstriyel Ürünler – Euro: Bu kalem içerisinde, Şerbetçiotu, tütün ve diğer endüstriyel ürünler (ilaç yapımında kullanılan bitkiler, baharatlı maddeler, aromalar, baharatlar, pamuk ve şeker kamışı) incelenmektedir. Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

48) SE170 Sebze ve Çiçekler – Euro: Taze sebzeler, kavunlar, çiçekler, kendiliğinden veya koruma altında yetiştirilmiş çiçek ve süs bitkileri bu kalem içerisinde incelenmektedir. Mantardan elde edilen ürünler de bu kalem içerisinde incelenmektedir (mantar üretilen araziler, hektar olarak ifade edilen “Sebze ve Çiçekler” kaleminde incelenmez) **Included is the output from mushrooms (but the area under mushrooms is not included in SE046).** Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

49) SE175 Meyveler – Euro: Meyve ağaçları ve kendiliğinden yetişen meyveler (tropikal meyveler de dâhildir). Bu kalem,” Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

50) SE180 Turunçgil Meyveleri – Euro: Portakal, mandalina, mandarin, klementin, limon ve diğer tropikal ürünler. Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

51) SE185 Asma ve Üzümler – Euro: Sofralık üzüm, kaliteli sofralık şaraplar için kullanılan üzümler, çeşitli şaraplar (üzüm mutlaka olmalı.. vb), asma, şarap yan ürünleri (posa, lee vb) ve kuru üzüm bu kalemde incelenmektedir. Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

52) SE190 Zeytin ve Zeytinyağı – Euro: Sofralık zeytinler, yağ üretiminde kullanılacak zeytinler ve zeytinliklerin yan ürünleri bu kaleme incelenmektedir. Bu kalem,”Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

53) SE195 Yem Araziler – Euro: Yemlik kök bitkileri, **brassicas** (**mangolds**) diğer yem bitkileri, geçici çayır ve mera, çayırılıklar ve sürekli meralar, zayıf meralar ve ekilmeyen araziler (**set-aside lands**) bu kalemde incelenmektedir. Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

54) SE200 Diğer Ürün Çıktıları – Euro: Tohum ve fideler, (tahıl, baklagil, patates, yağlı tohum bitkileri dışında çimen, tarla bitkileri ve süs bitkileri tohumları ve fideleri), diğer tarla bitkileri (özel amaçlarla yetiştirilenler dışında) ve koruma altında yetiştirilen sürekli ürünler bu kalem içerisinde incelenmektedir. Bu kalem, “Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

55) SE206 Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Ürünleri
FADN sistemi, bu kalemi şu şekilde formüle etmiştir;

SE206 = Canlı Stok Üretimi + Canlı Stok Değerlerindeki Değişimler + Hayvan Ürünleri

Canlı Stok Üretimi: Satışlar + Çiftlik Evindeki Tüketim – Alışlar

Bu kalem ile ilgili hesaplamalar, at ve zebra gibi soyu tükenmekte olan hayvanlar, büyükbaş hayvanlar, koyun ve keçiler, domuz, kümes hayvanları ve diğer hayvanlar için yapılmaktadır.

Canlı Stok Değerindeki Değişimler: Hesabın açılış ve kapanış değeri arasındaki farktır. Bir yıldan fazla süredir çiftlikte bulunana hayvanların değerindeki değişimlerin hesaplanmasında, miktarlarındaki değişimler dikkate alınmaktadır.

Hayvan Ürünleri:

Satışlar + Çiftlik Evindeki Tüketimler + Çiftlikteki Kullanımlar + (Kapanış Değeri – Açılış Değeri)

FADN sistemine göre hayvan ürünleri şunlardır: koyun, keçi ve ineklerden elde edilen süt ve süt ürünleri, yün, tavuk yumurtaları, diğer hayvan ürünleri (gübre, diğer yumurtalar, aşım ücreti vb.), bal ve çiftlik sahibine ait olmayana ama bir hizmet sözleşmesi dolayısıyla çiftlikte bulunan hayvanlar ile ilgili faturalar.

56) SE211 Canlı Stok Değerindeki Değişmeler – Euro: Bu kalem, bir yıldan fazla bir süredir çiftlikte bulunan hayvanların, miktarlarında meydana gelen değişimler ile ilgili olarak değerlerindeki net değişim veya değişimler ile ilgili tahminlerdir. Bu değişimin tahminlenmesi, orta veya uzun dönemde satılacak hayvanları etkileyebilecek olan, kısa dönemdeki fiyat değişimlerini, yıllık çıktı değerleri içerisinde dikkate alınmamasına neden olmaktadır. Bu gibi hesaplamaların yapılacağı canlı stoklar şunlardır: at ve zebra gibi soyu tükenmekte olan hayvanlar, 1 yaşının altındaki büyükbaş hayvanlar, damızlık inekler, dişi koyunlar ve keçiler ve damızlık dişi domuzlardır. Bu kalem, “Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

57) SE216 İnek Sütü ve Süt Ürünleri – Euro: Bu hesaba kaydedilecek tutardan öncelikle varsa **super levy** tutarı düşülür ve daha sonra yine

varsa ortak sorumluluk ile ilgili ön kesintiler düşülür ve daha sonra elde edilen tutar kaydedilir. **Süper levy** tutarı, süt sektörü ile ilgili negatif sübvansiyon olarak kaydedilir. Bu kalem, “Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

58) SE220 Sığır ve Dana Eti – Euro: FADN sistemine göre bu kalem, üretim + değerlerinde meydana gelen değişim olarak tanımlanmıştır. Bu kalem ile ilgili hesaplamalar, besi amaçlı buzağular, 1 yaşının altındaki büyükbaş hayvanlar, damızlık dışı bırakılmış günlük sağılan ineklere göre yapılmaktadır ve değerlerdeki değişimler, büyükbaş hayvanların diğer bütün kategorilerine göre düzenlenir. Bu kalem, “Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

59) SE225 Domuz Eti – Euro: Bu kalemin hesaplanmasında da bir önceki kalemde olduğu gibi, üretim ve değerlerinde meydana gelen değişimlerin toplamı (üretim + değerlerindeki değişim) dikkate alınmaktadır. Bu kalem ile ilgili hesaplamalar, domuz yavrusu, damızlık domuz ve diğer domuzlara göre yapılmaktadır ve değerlerdeki değişimler, damızlık dışı koyunlara göre düzenlenmektedir. Bu kalem, “Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

60) SE230 Koyun ve Keçiler – Euro: Üretim + Değerlerindeki değişim. Değerlerindeki değişimler, diğer koyun ve keçilere göre hesaplanmaktadır ve damızlık dışı koyun ve keçilere göre düzenlenmektedir. Bu kalem, “Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

61) SE235 Kümes Hayvanı Eti – Euro: Üretim + değerlerindeki değişim. Değerlerindeki değişim, kümes hayvanlarının bütün kategorilerine göre hesaplanmaktadır. Bu kalem, “Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

62) SE240 Yumurtalar – Euro: Bu kalem, “Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

63) SE245 Koyun ve Keçi Sütü – Euro: Bu kalem, “Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

64) SE251 Diğer Canlı Stoklar ve Ürünleri – Euro: At ve zebra gibi soyu tükenmekte olan hayvanlar ve diğer hayvanların etleri (değerlerindeki değişimler de dâhil), yün, diğer hayvan ürünleri (gübre, aşım ücreti vb.), belli bir sözleşme dolayısıyla elde bulunan hayvan ürünleri ve süt. Arıkovanı, tavşan ve diğer hayvanların değerlerindeki net değişimler, at ve zebra gibi soyu tükenmekte olan hayvanların değerlerindeki değişimlere göre düzenlenir. Bu kalem, “Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Üretimi” kaleminin bir parçasıdır.

65) SE256 Diğer Çıktılar – Euro: Ekime hazır kiralanmış araziler, otlak alanların, meraların, ara sıra kiralanması ile ilgili faturalar, orman ürünleri, bir kimsenin büyükbaş hayvanlarının başkasının ormanında otlatması, diğerleri ile yapılan iş sözleşmesi, araç gereç kiralaması, çiftliğin devamı için gerekli olan aktif varlıklara yapılan faiz ödemeleri, turizm faturaları, önceki muhasebe dönemi ile ilgili faturalar ve diğer ürünler ve faturalar (sabit varlık üretimi vb.)

66) SE260 Çiftlik Evi Tüketimi – Euro: Çiftlik sahibinin ailesi tarafından tüketilen tarımsal ürünleri (ürün veya hayvan) ifade etmektedir. Çiftçinin ailesi tarafından tüketilen tarım ürünleri, FADN sistemine göre tarımsal çıktı olarak dikkate alınmaktadır. Bu kalem, “Diğer Çıktılar” kaleminin bir parçasıdır.

67) SE265 Çiftlik Kullanımı – Euro: Farklı tarım ürünleri elde etmek amacıyla, çiftlikte üretilen ve kullanılan zirai ürünlerini ifade etmektedir. Çiftlik kullanımı kalemi içerisine daha çok hayvanların beslenmesinde kullanılan ve tohum ve fide oluşturulmasında kullanılan zirai ürünler girmektedir. Bu ürünler de zirai çıktı olarak dikkate alınmaktadır. Yiyecek stoku ve tohumla ilgili maliyet

unsurları, o kalemlerin en temel unsurlarıdır. Bu kalem, “Diğer Çıktılar” kaleminin bir parçasıdır.

68) SE270 Toplam Girdi – Euro:

Özel Maliyetler + Amortismanlar + Genel Giderler + Dış Faktör Maliyetleri

Çiftçinin zirai faaliyeti ile ilgili maliyetler ve muhasebe döneminde elde edilen çıktılar ile ilgili maliyetlerdir. Çiftlikte üretilen ürünler ile ilgili maliyetler (çiftlik kullanımı = tohumlar ve fideler, otlak hayvan sürüsü besinleri ama gübre dâhil değildir) de bu kalem içerirse dâhil edilmektedir.

FADN sistemi ile ilgili sonuçların hesaplanmasında, çiftlik vergileri ve vadesi gelmiş unsurlar (borçlar, sorumluluklar olabilir), maliyetlerin hesaplanmasında dikkate alınmaz. Bu unsurlar, şimdiki ve gelecekteki faaliyetler ile ilgili sübvansiyon ve vergi dengesini, finansal olarak içinde bulunduğumuz durumu ortaya koymak için kullanılır.

Çiftlik sahibinin kişisel vergi borçları, FADN sistemi kayıtlarına alınmaz.

69) SE275 Toplam Ara Tüketim – Euro: Özel tedarik maliyeti

(işletme içerisinde üretilen ürünler de dâhil) ve muhasebe dönemine ilişkin üretim nedeniyle ortaya çıkan genel giderler toplamıdır.

70) SE281 Toplam Özel Maliyetler – Euro: Ürün özel girdileri (

tohum ve fideler, suni gübre, ürün koruma ürünleri, diğer özel ürün maliyetleri), canlı stok özel girdileri (otlak hayvan sürüsü için besinler ve tahıllar, diğer özel canlı stok maliyetleri) ve özel orman maliyetleri.

71) SE285Tohum ve Bitkiler – Euro: Zirai ve bahçivanlık ile ilgili

ürünlerdir. Sürekli üretilen ürünlerin genç bitkileri ve orman topluluğu birer yatırım olarak dikkate alınmaktadır. Bu kalem, “Toplam Özel Maliyetler” kaleminin bir parçasıdır.

72) SE290 Evde Yetiştirilmiş Tohum ve Bitkiler – Euro: Çiftlikte üretilen ve kullanılan tohum ve bitkiler. Bu kalem “Toplam Özel Maliyetler” kaleminin bir parçasıdır.

73) SE295 Gübreler – Euro: Alınan gübreler ve toprağı ıslah eden elementler (orman için kullanılanlar dışındakiler). Bu kalem “Toplam Özel Maliyetler” kaleminin bir parçasıdır.

74) SE300 Ürün Koruma – Euro: Bitki koruma ürünleri, tuzak ve yem, korkuluk, dolu koruyucu örtü, dona karşı koruma vb. (ormanlar için kullanılanlar dışındakiler). Bu kalem, “Toplam Özel Maliyetler” kaleminin bir parçasıdır.

75) SE305 Diğer Ürün Özel Maliyetleri – Euro: Toprak analizi, dikili ürün alımı, 1 yıldan daha az süreliğine ekilebilir arazi kiralınması, bitkisel ürün alımı, pazara hazırlık, stoklama ve ürün pazarlama maliyetleri bu kalem içerisinde incelenmektedir. Bu kalem “Toplam Özel Maliyetler” kaleminin bir parçasıdır.

76) SE310 Otlak Hayvanları İçin Besinler – Euro: Konsantre yiyecek stokları (mineraller ve koruyucular içeren), yemlik besinler, ortak otlak alanlarının kullanılması ile ilgili giderler, büyükbaş hayvanların başkasının ormanında otlatılması ile ilgili giderler, büyükbaş hayvanlar, koyun ve keçilerin yaralandıkları yem arazileri içerisinde girmeyen orman alanlarının kiralınması ile ilgili giderleri kapsamaktadır. Bu kalem, “Toplam Özel Maliyetler” kaleminin bir parçasıdır.

77) SE315 Evde Yetiştirilen Otlak Hayvanları İçin Besinler – Euro: Otlak sürüleri için yiyecek olarak kullanılabilen pazarlanabilir çiftlik ürünleri (süt vb.). Bu kalem “ Otlak Hayvanları İçin Besinler Kalemi”nin bir parçasıdır.

78) SE320 Domuz ve Kümes Hayvanları İçin Besinler – Euro: Bu kalem, “Toplam Özel Maliyetler Kalemi”nin bir parçasıdır.

79) SE325 Evde Yetiştirilen Domuz ve Kümes Hayvanları İçin Besinler – Euro: Otlak sürüleri için yiyecek olarak kullanılabilen pazarlanabilir çiftlik ürünleri (süt vb.). Bu kalem “ Domuz ve Kümes Hayvanları İçin Besinler Kalemi”nin bir parçasıdır

80) SE330 Diğer Canlı Stok Özel Maliyetleri – Euro: Veteriner ücretleri, üretme maliyetleri, süt testleri, ara sıra yapılan hayvan ürünleri alımı (süt vb), pazara hazırlık maliyetleri, stoklama ve canlı stok pazarlama maliyetleridir. Bu kalem, “Toplam Özel Maliyetler” kaleminin bir parçasıdır.

81) SE331 Orman Özel Maliyetleri – Euro: Gübreler, koruyucular ve çeşitli özel maliyetleri kapsamaktadır. İşgücü maliyeti, sözleşmeye bağlı olarak çalışanlar ve makineleştirme bu kalem içerisinde izlenmez. Bu kalemler ile ilgili ayrı maliyet kalemleri oluşturulur ve oralarda izlenir. Bu kalem, “Toplam Özel Maliyetler” kaleminin bir parçasıdır.

82) SE336 Toplam Çiftlik Genel Giderleri – Euro: Üretimin özel bölümleri ile ilgili olmayan sadece üretim ile ilgili olan tedarik maliyetleri, “Toplam Çiftlik Genel Giderleri” kalemi olarak tanımlanmaktadır.

83) SE340 Makine ve Binaların Cari Maliyetleri – Euro: Teçhizatların bakım maliyetleri (ikincil teçhizatların alınması), araç giderleri, bina ve yeraltı ve yer üstü düzenlerinin bakım maliyetleri ve binaların sigortaları. Büyük tamiratlar, birer yatırım olarak dikkate alınmaktadır. Bu kalem, “Toplam Çiftlik Genel Giderleri” kaleminin bir parçasıdır.

84) SE345 Enerji – Euro: Motor yakıtları, yağ, ısınma yakıtları ve elektrik. Bu kalem, “Toplam Çiftlik Genel giderleri” kaleminin bir parçasıdır.

85) SE350 Toptan Yapılan İş – Euro: Sözleşmeye göre, yüklenici tarafından yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkan maliyetler ve makine kira

giderlerinden oluşmaktadır. Bu kalem, “Toplam Çiftlik Genel Giderleri” kaleminin bir parçasıdır.

86) SE356 Diğer Direkt Girdiler – Euro: Su, sigorta (binalar ve iş kazaları sigortaları dışında) ve diğer çiftlik genel giderleri (muhasebeciye verilen ücretler, telefon ücretleri vb.). Bu kalem, “Toplam Çiftlik Genel Giderleri” kaleminin bir parçasıdır.

87) SE360 Amortismanlar – Euro: Sabit varlıkların amortismanları, yerine koyma maliyetleri dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Sabit varlıkların amortismanları, ilgili muhasebe dönemi sonunda kayıtlara yazılır. Sürekli üretilen ürünler ile ilgili ekim alanları, çiftlik binaları ve sabit teçhizatları, yeraltı ve yer üstü düzenleri, makine ve teçhizat ve orman arazilerine amortisman ayrılır. Araziler ve işletme sermayeleri için amortisman ayrılmaz.

88) SE365 Toplam Dış Faktörler – Euro: Çiftlik sahibine ait olmayan girdilere (işgücü, arazi, sermaye) yapılan ödemeler: ücret, kira ve faiz ödemeleri.

89) SE370 Ödenen Ücretler – Euro: Ücret ödemesi yapılacak işgücünün sosyal güvenlik ve işgücü ödemeleri. Çalışanlar tarafından kabul edilen tutarlar, ödenmemiş işgücü (ücretler, normal ücretten daha düşüktür) olarak incelenmektedir ve bu tutar dikkate alınmamaktadır. Bu kalem, “Toplam Dış Faktörler” kaleminin bir parçasıdır.

90) SE375 Ödenen Kiralar – Euro: Çiftlik arazileri ve binaları için yapılan kira ödemeleri ve kira bedelleri. Bu kalem, “Toplam Dış Faktörler” kaleminin bir parçasıdır.

91) SE380 Ödenen Faizler – Euro: Arazi, bina, makine ve teçhizat, canlı stok ve işletme sermayesi alımı için alınan kredilerin ve borçların finansman ve faiz ödemeleri. Faiz sübvansiyonları düşülmek zorundadır. Bu kalem, “Toplam Dış Faktörler” kaleminin bir parçasıdır.

92) SE390 Vergiler – Euro: Çiftlik vergiler ve vadesi gelmiş ödenmesi gereken unsurlar (katma değer vergisi ve çiftçinin kişisel vergi borçları dışında kalanlar) ve vergiler ve bina ve araziler ile ilgili diğer ödemeler.

93) SE395 Yatırımlar Dışındaki Katma Değer Vergisi Dengesi – Euro: yapılan kayıtlar ile ilgili en temel kural, katma değer vergisini dikkate almamaktır. Böylece, çiftlik sahibi katma değer vergisine tabii olduğu durumlarda karışıklılığı önlemektedir. Özel tarımsal sistemler uygulandığı zaman, farklı katma değer vergisi tutarları kaydedilebilir. Bu nedenle, sonuçlar hesaplandığı zaman, tarımla ilgili ulusal katma değer vergisi sisteminin bazı avantajları dikkate alınabilir.

$$\text{SE395} = \text{Cari Faaliyetlerin Katma Değer Vergisi} = (\text{Satışların KDV} + \text{Sabit fiyattan KDV geri ödemeleri} - \text{Alışların KDV})$$

94) SE405 Yatırımların Vergi ve Sübvansiyon Dengesi – Euro: Yatırımların ve vergilerin her ikisi de muhasebe dönemindeki cari üretim faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkmamaktadır.

$$\text{SE405} = \text{Yatırımların Sübvansiyonları} + \text{Günlük Çiftlik Faaliyetlerindeki Aksaklıklar Nedeniyle Ödenen Primler} - \text{Yatırımlara Ödenen Katma Değer Vergisi}$$

95) SE406 Yatırımların Sübvansiyonları – Euro:

96) SE407 Mali Teşvikler Karşılığında Mandırasının Kullanımının Başka Bir Amaca (Karavan Park Yeri, Dinlenme Merkezi, Vb Gibi) Yöneltilmesini Kabul Eden Kişilere Yapılan Ödemeler – Euro: Bu gibi primler, toptan veya birçok yıla yaygın bir şekilde tahsil edilebilir

97) SE408 Yatırımların Katma Değer Vergisi Dengesi – Euro:

Daha önceden de belirtildiği gibi, çiftlik gelirlerinin hesaplanmasında, bu kalemin bütün Katma Değer Vergisi dengesinden ayrı olarak incelenmesi önerilmektedir. Bu tutar, çok büyük bir tutardır ve o yılki üretimle bir ilişkisi yoktur. Eğer bu kalem KDV dengesinin hesaplanmasında dikkate alınırsa, cari faaliyetlerdeki vergi ve sübvansiyon dengesini bozabilir.

98) SE410 Brüt Çiftlik Geliri – Euro:

$$SE410 = \text{Çıktı} - \text{Ara Tüketim} + \text{Çiftlik Sübvansiyon ve Vergi Dengesi}$$

99) SE415 Çiftlik Net Katma Değeri – Euro: Çiftlik net katma değeri, üretim faktörlerine (ister aileye ait olsun isterse dışardan sağlanan üretim faktörü olsun) yapılan ödemelere denktir. Sonuç olarak çiftlikler, aile içinden veya aile dışından üretim faktörleri kullanıp kullanmadıkları dikkate alınmadan karşılaştırılabilecektir. Bu gösterge, çok hassas bir göstergedir, çiftliklerin kullandıkları üretim metodlarına göre farklılaşabilir. Çünkü (Ara tüketim + Amortismanlar / Sabit Varlıklar) rasyosu, farklılaşabilir ve “Çiftlik Net Katma Değeri”de etkilenebilir. Mesela, canlı stok sektöründe üretim arazi kullanmadan sürekli yemle yapılsaydı veya daha kapsamlı bir şekilde (orman arazilerinin alınması veya kiralanması) yapılsaydı.

$$SE415 = \text{Toplam Çıktı} - \text{Toplam Ara Tüketim} + \text{Cari Sübvansiyon ve Vergi Dengesi-Amortismanlar}$$

100) SE420 Aile Çiftlik Geliri – Euro: Üretimin sabit faktörlerinden aileye ait olanlara yapılan ödemelere ve muhasebe dönemindeki girişim riskine (kazanç / kayıp) yapılan ödemelere denktir. Bu nedenle standart FADN sonuçları, aile üyelerine yapılan ödemelerin tahminlenmesinde kullanılmaktadır.

SE420 = Toplam Çıktı – Toplam Ara Tüketim + Cari Sübvansiyon ve Vergi Dengesi – Amortismanlar – Toplam dış Faktörler + Yatırımların Vergi ve Sübvansiyon Dengesi

101) SE425 Çiftlik Net Katma Değeri / AWU – Euro: Her bir tarımsal çalışma ünitesine göre çiftlik net katma değerinin ifade edilmesidir. Üniteler arasında işgücü konusunda bazı farklılıklar varsa bunlar da dikkate alınmalıdır.

SE425 = Aile Çiftlik Geliri / Toplam İşgücü Girdisi (AWU)

102) SE425D Yıllık Çalışma Ünitesi (AWU) : Toplam işgücü girdisi

103) SE430 Aile Çiftlik Geliri / FWU: Her bir aile işgücü ünitesine göre aile çiftlik gelirinin ifadesidir. Aile işgücü üniteleri arasında farklılıklar varsa bunlar dikkate alınmalıdır.

SE430 = Aile Çiftlik Geliri / Ödenmemiş İşgücü Girdisi (FWU)

104) SE430D Aile Çalışma Ünitesi – FWU: Ödenmemiş işgücü girdisi.

105) SE430N Aile Çiftlik Geliri – Euro:

106) SE436 Toplam Varlıklar – Euro: Sadece, çiftlik sahibine ait olan varlıklar dikkate alınmaktadır. Sermaye göstergeleri, değişken varlıkların kapanış değerine göre belirlenmektedir.

SE436 = Dönen Varlıklar + Duran Varlıklar

107) SE441 Toplam Sabit Varlıklar – Euro:

SE441 = Tarımsal Arazi, Çiftlik Binaları, Orman Sermayesi + Binalar + Makine ve Teçhizatlar + Damızlık Canlı Stok

108) SE446 Arazi, Sürekli Ürünler ve Haklar – Euro: Arazi ve Binalar: tarım arazileri, sürekli ürünler, yeraltı ve yer üstü düzenleri, haklar ve öngörülmemiş haklar (elde etme maliyeti de dâhildir) ve orman arazileri. Haklar (ve diğer öngörülemeyen haklar), ücretsiz elde edilmiştir ve bir varlık olarak dikkate alınmamalıdır. Sadece hakların satışları kayıtlara alınmaktadır. Bu kalem, “Toplam Sabit Varlıklar” kaleminin bir parçasıdır.

109) SE450 Binalar – Euro: Çiftlik sahibine ait binalar ve sabit teçhizatları ifade etmektedir. Bu kalem, “Toplam Sabit Varlıklar” kaleminin bir parçasıdır.

110) SE455 Makineler – Euro: Makineler, traktörler, araba ve kamyonlar, sulama donanımları (bir yıllığına kullanım söz konusu ise veya değeri çok düşük ise dikkate alınmamaktadır). Bu kalem, “Toplam Sabit Varlıklar” kaleminin bir parçasıdır.

111) SE460 Damızlık Canlı Stok – Euro: Damızlık düveler, günlük sağılan inekler, diğer inekler, damızlık keçiler, dişi koyunlar ve damızlık dişi domuzların kapanış değeridir. Bu kalem, “Toplam Sabit Varlıklar” kaleminin bir parçasıdır.

112) SE465 Toplam Dönen Varlıklar –Euro:

SE465 = Damızlık Olmayan Canlı Stoklar + İşletme Sermayesi (Tarım Ürünleri Stoku + Diğer İşletme Sermayeleri)

113) SE470 Damızlık Olmayan Canlı Stoklar – Euro: Damızlık canlı stoklar dışındaki bütün canlı stokların kapanış değeridir. Bu kalem, “ Toplam Dönen Varlıklar” kaleminin bir parçasıdır.

114) SE475 Tarım Ürünleri Stoku – Euro: Bütün zirai ürünler ve canlı stok ürünlerin (genç korular, fidanlıklar dışında) kapanış değeridir. Bu kalem, ”Toplam Dönen Varlıklar” kaleminin bir parçasıdır.

115) SE480 Diğer İşletme Sermayeleri – Euro: Zirai ürünlerin değeri, **holdings of agricultural shares**, kısa vadede geri gelebilecek (tahsil edilebilecek) tutarlar, kasada veya bankadaki nakit dengesi (varlıklar, işletmenin faaliyetlerine devam etmesi için gereklidir). Bu kalem, “Toplam Dönen Varlıklar” kaleminin bir parçasıdır.

116) SE485 Toplam Kaynaklar – Euro: Hala ödenmeye çalışılan toplam kredilerin (kısa veya uzun dönem olması fark etmez) kapanış değeridir.

117) SE490 Uzun ve Orta Vadeli Krediler – Euro: Bir yıldan fazla bir süreliğine alınan kredilerdir. Bu kalem, “ Toplam Kaynaklar” kaleminin bir parçasıdır.

118) SE495 Kısa Vadeli Krediler – Euro: Bir yıldan daha kısa bir süreliğine alınan borçlar ve ödenmemiş paralardır. Bu kalem, “ Toplam Kaynaklar” kaleminin bir parçasıdır.

119) SE501 Öz Kaynaklar- Euro: Toplam Varlıklar – Kaynaklar

120) SE506 Öz Sermayedeki Değişimler – Euro:

SE505 = [(Toplam Varlıklar – Kaynaklar) Kapanış Değeri] – [(Toplam Varlıklar – Kaynaklar) Açılış Değeri]

121) SE510 Ortalama iftlik Sermayesi – Euro:

**SE510 alışma Sermayesinin ortalama değeri (= [Açılış + Kapanış] / 2) =
Canlı Stoklar + Sürekli rnler + Yeraltı ve Yer st Düzenleri + Binalar +
Makine ve Teçhizatlar + İşletme Sermayesi.**

Arazilerin değerlerinin hesaplanmasında çoğu zaman dikkate alınan haklar ve öngörülmemiş hakların değeri, nu hesaplamalarda dikkate alınmaz. Haklar ile ilgili bilgiler, **land capital** ile ilgili bilgiler, binanın değerinden ayrı bir kalem olarak inceleniyorsa dikkate alınır.

122) SE516 Brüt Yatırım – Euro:

SE516 = Alışlar – Sabit Varlık Satışı

123) SE521 Net Yatırım – Euro:

SE521 = Brüt Yatırım – Amortismanlar

124) SE526 Nakit Akışı 1 – Euro:

**= iftliğin kendi kendini finanse etme ve tasarruf kapasitesi
= Faturalar – Muhasebe dönemine ilişkin giderler (kaynaklar
ile ilgili faaliyetlerden ortaya çıkan giderler dikkate alınmaz)
= Tarımsal faaliyetler ile ilgili net faturalar ve Diğer Faturalar
+ iftlik Sübvansiyon ve Vergi Dengesi
+ Yatırımların Sübvansiyon ve Vergi Dengesi
= rn Satışı + Diğer Faturalar + Canlı Stok Satışı
-Ödenen Bütün Maliyetler – Canlı Stok Alımı
= Faturalar – Muhasebe Dönemine İlişkin Giderler
= Tarımsal Faaliyetler ile İlgili Net Faturalar ve Diğer
Faturalar
+ iftlik sübvansiyon ve Vergi Dengesi**

+ Yatırımların Sübvansiyon ve Vergi Dengesi
+ Sermaye ile İlgili Faaliyetlerde Denge
+ Borç ve krediler ile İlgili Faaliyetlerde dengesi
= Ürün Satışı + Diğer Faturalar + Canlı Stok Satışı
- Ödenen Bütün Maliyetler – Canlı Stok Alımı
+ Çiftlik Sübvansiyonları – Çiftlik vergileri
+ Katma Değer Vergisi Dengesi
+ Yatırım Sübvansiyonları – Yatırım Vergileri
+ Sermaye Satışı – Yatırımlar
+ Borçların Kapanış Değeri – Borçların Açılış Değeri

125) SE530 Nakit Akışı 2 – Euro:

= Çiftliğin kendi kendini finanse etme ve tasarruf kapasitesi
= Faturalar – Muhasebe dönemine ilişkin giderler
= Tarımsal faaliyetler ile ilgili net faturalar ve Diğer Faturalar
+ Çiftlik sübvansiyon ve Vergi Dengesi
+ Yatırımların Sübvansiyon ve Vergi Dengesi
+ Sermaye ile İlgili Faaliyetlerde Denge
+ Borç ve krediler ile İlgili Faaliyetlerde denge
= Ürün Satışı + Diğer Faturalar + Canlı Stok Satışı
- Ödenen Bütün Maliyetler – Canlı Stok Alımı
+ Çiftlik Sübvansiyonları – Çiftlik Vergileri
+ Katma Değer Vergisi Dengesi
+ Yatırım Sübvansiyonları – Yatırım Vergileri
+ Sermaye Satışı – Yatırımlar
+ Borçların Kapanış Değeri – Borçların Açılış Değeri

126) SE600 Cari Sübvansiyon ve Vergi Dengesi – Euro:

**SE600 = Çiftlik Sübvansiyonları + Cari Faaliyetler İle İlgili Katma
Değer Vergisi Dengesi – Çiftlik Vergileri**

127) SE605 Toplam Sübvansiyonlar – Yatırımlarla İlgili Olanlar Dışında – Euro: Üretime bağlı cari faaliyetler ile ilgili (yatırımlar değil) sübvansiyonlar. Faiz sübvansiyonları ve çiftlik faaliyetlerinin yarıda kalması nedeniyle yapılan ödemeler dikkate alınmaz. İlgili hesaplara kayıtlar yetkili kişiler tarafından ve fatura esasına göre değil muhasebe dönemine ilişkin tutarlı sonuçlar (üretim / maliyet / sübvansiyonlar) elde edilecek şekilde yapılır.

128) SE610 Zirai Ürünler ile İlgili Toplam Sübvansiyonlar – Euro: Tazminat ödemesi ve fesih primleri de dâhil olmak üzere zirai ürünlerle ilgili bütün çiftlik sübvansiyonlarını ifade etmektedir. Bu kalem, “Toplam Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

SE610 = Diğer Zirai Ürünler İle İlgili Sübvansiyonlar + Tazminat Ödemeleri + Fesih Primleri

129) SE611 Tazminat Ödemeleri – Euro: 1992 yılında, Ortak Tarım Politikası reformuyla fiyatlardaki düşüşün sonucu olarak, tahıl, yağlı tohumlar ve protein ürünleri üreticilerine yapılan ödemelerdir. Bu kalem, “Zirai Ürünler İle İlgili Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

130) SE612 Fesih Primleri – Euro: 1992 yılında, Ortak Tarım Politikası reformuyla beraber, protein ürünleri üreticilerine, arazilerinin bir kısmını iptal etmek (üretim yapılmaması olabilir) zorunda kalmaları nedeniyle yapılan ödemelerdir. Bu araziler, **non-food crops**'lar için de kullanılabilir. Bu kalem, “zirai Ürünler ile İlgili Toplam Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

131) SE613 Diğer Zirai Ürün Sübvansiyonları – Euro: Bu kalem, “Zirai Ürünler ile İlgili Toplam Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

132) SE615 Canlı Stoklar ile İlgili Toplam Sübvansiyonlar – Euro: Bu kalem, “Yatırımlar ile İlgili Sübvansiyonlar – Yatırımlar Dışında” kaleminin bir parçasıdır.

133) SE616 Mandıracılık sübvansiyonları – Euro: Süt konusunda **super levy** kalemi varsa düşülmelidir. Bu kalem, “Canlı Stoklar ile İlgili Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

134) SE617 Diğer Büyükbaş Hayvanlar ile İlgili Sübvansiyonlar
– **Euro:** Günlük sağılan inekler dışında kalan büyükbaş hayvanlar için alınan sübvansiyonlar. Mesela, dişi buzağular ile ilgili primler, genç ve dişi büyükbaş hayvanlar ile ilgili primler, emziren inekler ile ilgili primler. Bu kalem, “Canlı Stoklar ile İlgili Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

135) SE618 Koyun ve Keçiler ile İlgili Sübvansiyonlar – Euro:
Bu kalem, dişi koyun ve keçilere ödenen primlere ek olarak koyun ve keçi sütüne ilişkin bazı sübvansiyonları da içermektedir. Bu kalem, “Canlı Stoklar ile İlgili Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

136) SE619 Diğer Canlı Stok Sübvansiyonları – Euro: Diğer bütün canlı stoklar ve canlı stoklar ürünlerine ilişkin diğer bütün çiftlik sübvansiyonları **(Includes, exceptionally, the amounts for any one of the preceding categories - milk, beef/veal, sheep/goats - where such amounts cannot be entered under these categories for lack of detailed information)**. Bu kalem, “Canlı Stoklarla İlgili Toplam Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

137) SE620 Diğer Sübvansiyonlar – Euro: Turizm ve ormancılık faaliyetleri, çevresel ve ağaçlandırma programları, yapısal yardımlar ile ilgili olarak alınana sübvansiyonlardır. Felaketler ile ilgili olan veya ara sıra alınana bağış ve sübvansiyonları da içermektedir. Bu kalem, “Toplam Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

138) SE621 Çevresel Sübvansiyonlar – Euro:

139) SE622 LFA Sübvansiyonları – Euro:

140) SE625 Ara Tüketim ile İlgili sübvansiyonlar – Euro: Girdiler ile ilgili bütün çiftlik sübvansiyonlarını ifade etmektedir. bu kalem, “Toplam Sübvansiyonlar” kaleminin bir parçasıdır.

141) SYS02 Temsil Edilen Çiftlikler: Modeldeki bireysel çiftlikleri derecelendirme katsayısı toplamıdır. (**Sum of...**)

142) SYS03 Örnek Çiftlikler: Düşünölmüş modeldeki çiftlik sayısı.

143) SYS04 Döviz Kuru: Belirlenen muhasebe döneminde, ülkenin ulusal parasını **ecus’a** çevirmek için yapılacak olan hesaplamalarda kullanılacak döviz kurudur. Bu kur, aylar içerisindeki günler derecelendirilerek, her ay ortalama olarak hesaplanır.

FADN sistemi, kendine özgü hesap planında sınıflandırdığı bilgileri, belli tablolar vasıtasıyla topluluğa sunmaktadır. Bu tablolar, FADN sistemi çıktıları olarak ifade edilmiştir. FADN sistemi çıktıları ve bu çıktıları ile ilgili hesap kalemleri şu şekildedir:³⁹

³⁹ http://ec.europa.eu/agriculture/rca/index_en.cfm, 02.12.20005, 14.36

2.2.2 FADN Sisteminin Çıktıları

FADN sistemi, çok boyutlu analizler yapabildiği için ihtiyaca göre çok farklı tablolar düzenlenebilir. Ama FADN sistemi sonuçları arasında karşılaştırma yapılabilmesini sağlamak amacıyla, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından çeşitli standart boyutlar ve bu boyutlar ile ilgili hesap kalemleri belirlenmiştir. Belirlenen bu boyutlar ile ilgili standart tablo formatları belirlenmemiştir. Sadece bilânço ve gelir tablosunun, önceki dönemlerde kullanılan bir formatı vardır. Her yıl Avrupa Birliği Komisyonu tarafından, belirlenen boyutlar ile ilgili standart sonuçlar yayınlanmaktadır. Avrupa Birliği Komisyonu tarafından belirlenen boyutlar şu şekilde sıralanmaktadır⁴⁰:

- a. Gelir (Gelir Tablosu)
- b. Yapı
- c. Üretim
- d. Maliyetler
- e. Sübvansiyonlar
- f. Sübvansiyon ve Vergi Dengesi
- g. Bilânço
- h. Finansal Yapı

⁴⁰ Avrupa Birliği Komisyonu tarafından belirlenen boyutlar ve boyutlar ile ilgili kalemler, http://ec.europa.eu/agriculture/rca/index_en.cfm, adresinden alınmıştır. 25.11.2005, 21.50

2.2.2.1 Gelir Boyutu (Gelir Tablosu) :

FADN sistemi, incelenen çiftliklerin belli bir dönemde elde ettikleri gelirleri ve yaptıkları harcamaları, belli kalemler vasıtasıyla izler ve gelir tablosu vasıtasıyla ilgili kişilere sunmaktadır. FADN sisteminde gelir boyutunu oluşturan kalemler şunlardır:⁴¹

- SE131 Toplam Çıktı
- SE275 Toplam Ara Tüketim
- SE360 Amortismanlar
- SE365 Toplam Dış Faktörler
- SE405 Yatırımların Vergi ve Sübvansiyon Dengesi
- SE410 Brüt Çiftlik Geliri
- SE415 Çiftlik Net Katma Değeri
- SE420 Aile Çiftlik Geliri
- SE425 Çiftlik Net Katma Değeri / yıllık Çalışma Ünitesi
- SE430 Aile Çiftlik Geliri / Aile Çalışma Ünitesi
- SE600 Cari Sübvansiyon ve Vergi Dengesi

⁴¹Markku PENTTINEN, Arto LATUKKA, Harri MERİLAINEN, Olli SALMINEN, Esa UOTILA “IAS Fair Value and Forest Evaluation on Farm Forestry”, The Scandinavian Society of Forest Economics (SSFE) Conference May 12–15,2004, Järvenpää, Finland, http://www.metla.fi/tapahtumat/2004/ssfe/presentations/wg1/ssfe-Penttinen_Latukka_Merilainen_Salminen_Uotila-2004.pdf, 20.12.2005, 17.33

Toplam Çıktı (Üretim Tipine Göre)

(+) Sübvansiyonlar

(-) Ara Tüketim

a. Özel Maliyetler

- Tohum ve Bitkiler
- Gübre
- Ürün Koruma (İlaçlama vb.)
- Diğer Özel Ürün Maliyetleri
- Otlak Canlı Stoklarını Besinleri
- Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri
- Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel Maliyetler

b. Genel Giderler

- Makine ve Bina Maliyetleri
- Enerji
- Götürü İş (Contract Work)
- Diğer Direkt Girdiler

(-) Vergi ve Katma Değer Dengesi

(=) **Brüt Çiftlik Geliri**

(-) Amortismanlar

(=) **Çiftlik Net Katma Değeri**

(+) Yatırım Bağışları ve Sübvansiyonları

(-) Dış Faktörler

- Ücret, Kira ve Faiz Giderleri

(=) **Aile Çiftlik Geliri**

George BEERS, Krijn POPPE J., Colinda TEEUWEN-VOGELAAR “**Paciolia Innovation in the FADN**”, **Project Code:63492**, sayfa:22 Haziran 2002, http://www.lei.dlo.nl/publicaties/PDF/2002/8_xxx/8_02_02.pdf, sf:22, 02.02.2006, 22.34

2.2.2.2 Yapı Boyutu:

FADN sistemi, yapı boyutunda çiftliğin finansal yapısını değil fiziksel yapısını incelemektedir. FADN sistemine göre yapı boyutunu oluşturan kalemler şunlardır:

- SE005 Ekonomik Büyüklük
- SE010 Toplam İşgücü Girdisi
- SE015 Ödenmemiş İşgücü Girdisi
- SE020 Ödenmiş İşgücü Girdisi
- SE025 Toplam Yaralanılan Tarım Arazileri Alanı
- SE030 Kiralanmış Araziler
- SE035 Tahıllar
- SE041 Diğer Arazi Ürünleri
- SE046 Sebze ve Çiçekler
- SE050 Bağ
- SE055 Meyve Bahçeleri
- SE060 Zeytinlikler
- SE065 Diğer Sürekli Üretilen Ürünler
- SE071 Yem Bitkileri
- SE072 Tarımsal Nadas
- SE073 Boş Bırakılan Araziler
- SE080 Toplam Canlı Stok Ünitesi
- SE085 Günlük Sağılan İnekler
- SE090 Diğer Büyükbaş Hayvanlar
- SE095 Koyun ve Keçiler
- SE100 Domuzlar
- SE105 Kümes Hayvanları
- SE110 Buğday Verimi (Rekoltesi)
- SE115 Mısır Verimi (Rekoltesi)
- SE120 Besi Hayvan Sürüsü Yoğunluğu
- SE125 Süt Verimliliği

2.2.2.3 Üretim Boyutu:

FADN sistemine göre çiftliklerin üretim boyutunu oluşturan kalemler şunlardır:

- SE131 Toplam Çıktı
- SE135 Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi
- SE140 Tahıl
- SE145 Protein bitkileri
- SE150 Patates
- SE155 Şeker Pancarı
- SE160 Yağlı Tohum Ürünleri
- SE165 Endüstriyel Ürünler
- SE170 Sebze ve Çiçekler
- SE175 Meyveler
- SE180 Turunçgil Meyveleri
- SE185 Asma ve Üzümler
- SE190 Zeytin ve Zeytinyağı
- SE195 Yemlik Araziler
- SE200 Diğer Ürün Çıktıları
- SE206 Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Ürünleri
- SE216 İnek Sütü ve Süt Ürünleri
- SE220 Sığır ve Dana Eti
- SE225 Domuz Eti
- SE230 Koyun ve Keçiler
- SE235 Kümes Hayvanı Eti
- SE240 Yumurtalar
- SE245 Koyun ve Keçi Sütü
- SE251 Diğer Canlı Stok Ürünleri
- SE256 Diğer Çıktılar

2.2.2.4 Maliyet Boyutu:

FADN sistemine göre bir çiftliğin maliyetleri şu kalemlerden oluşmaktadır:

- SE270 Toplam Girdi
- SE275 Toplam Ara Tüketim
- SE281 Toplam Özel Maliyetler
- SE285 Tohum ve Bitkiler
- SE295 Gübreler
- SE300 Ürün Koruma
- SE305 Diğer Ürün Özel Maliyetleri
- SE310 Otlak Hayvanları İçin Besinler
- SE320 Domuz ve Kümes Hayvanları İçin Besinler
- SE330 Diğer Canlı Stok Özel Maliyetleri
- SE331 Orman Özel Maliyetleri
- SE336 Toplam Çiftlik Genel Giderleri
- SE340 Makine ve Binaların Cari Maliyetleri
- SE345 Enerji
- SE350 Toptan Yapılan İş
- SE356 Diğer Direkt Girdiler
- SE360 Amortismanlar
- SE365 Toplam Dış Faktörler
- SE370 Ödenen Ücretler
- SE375 Ödenen Kiralar
- SE380 Ödenen Faizler

2.2.2.5 Sübvansiyonlar Boyutu:

FADN sistemi, çiftlikler için önemli bir unsur olan sübvansiyonlar kalemini şu kalemlerde incelemektedir:

- SE605 Toplam Sübvansiyonlar
- SE610 Zirai Ürünler ile İlgili Toplam Sübvansiyonlar
- SE611 Tazminat Ödemeleri
- SE612 Fesih Primleri
- SE613 Diğer Zirai Ürün Sübvansiyonları
- SE615 Canlı Stoklarla İlgili Toplam Sübvansiyonlar
- SE616 Mandıracılık Sübvansiyonları
- SE617 Diğer büyükbaş Hayvanlar ile İlgili Sübvansiyonlar
- SE618 Koyun ve Keçiler ile İlgili Sübvansiyonlar
- SE620 Diğer Sübvansiyonlar
- SE625 Ara Tüketim ile İlgili Sübvansiyonlar

2.2.2.6 Sübvansiyon ve Vergi Dengesi

- SE390 Vergiler
- SE395 Yatırımlar dışındaki Katma Değer Vergisi Dengesi
- SE405 Yatırımların Vergi ve Sübvansiyon Dengesi
- SE406 Yatırımların Sübvansiyon Dengesi
- SE407 Mali Teşvikler Karşılığında Mandırasının Kullanımının Başka Bir Amaca (Karavan Park Yeri, Dinlence Merkezi, Vb Gibi) Yöneltilmesini Kabul Eden Kişilere Yapılan Ödemeler – Euro (Süt Üretimini Bırakma Primleri)
- SE408 Yatırımları Katma Değer Vergisi Dengesi
- SE600 Cari Sübvansiyon ve Vergi Dengesi
- SE605 Toplam Sübvansiyonlar (Yatırımla İlgili Olanlar Dışındakiler)

2.2.2.7 Bilânço

FADN sistemine göre bilânço, şu kalemlerden oluşmaktadır:

- SE436 Toplam Varlıklar
- SE441 Toplam Sabit Varlıklar
- SE446 Arazi, Sürekli Ürünler ve Haklar
- SE450 Binalar
- SE455 Makineler
- SE460 Damızlık Canlı Stok
- SE465 Toplam Dönen Varlıklar
- SE470 Damızlık Olmayan Canlı Stoklar
- SE475 Tarım Ürünleri Stoku
- SE480 Diğer İşletme Sermayeleri
- SE485 Toplam Kaynaklar
- SE490 Uzun ve Orta Vadeli Krediler
- SE495 Kısa Vadeli Krediler

VARLIKLAR	KAYNAKLAR
Toplam Sabit Varlıklar Arazi ve Sürekli Ürünler Binalar Makineler Damızlık Canlı Stoklar	Kısa Vadeli Krediler
Toplam Dönen Varlıklar Damızlık Olmayan Canlı Stoklar Tarım Ürünleri Stoku Diğer İşletme Sermayeleri	Orta ve Uzun Vadeli Krediler

Şekil 10: FADN Sistemi Bilânçosu, SOLOF E.J, ARGILES J.M, “An Analysis of the Accounting Principles Applied by the European Accountancy Data Network”, Pampeu Fabra University, February 1998 Revised October 1998, <http://www.econ.upf.edu/docs/papers/downloads/342.pdf> , sf:12, 22.11.2005, 11.13

FADN sisteminde kullanılan bilânço formatı konusunda tam bir uzlaşma yoktur. Başka bir çalışmada FADN sistemi bilânço formatı ise şu şekildedir:

VARLIKLAR	KAYNAKLAR
Toplam Sabit Varlıklar	NET VARLIKLAR
Arazi ve Sürekli Ürünler	Net Varlıklardaki Değişim
Binalar	
Makineler	
Damızlık Canlı Stoklar	Orta ve Uzun Vadeli Krediler
Toplam Dönen Varlıklar	
Damızlık Olmayan Canlı Stoklar	Kısa Vadeli Krediler
Tarım Ürünleri Stoku	
Diğer İşletme Sermayeleri	

Şekil 11: FADN Sistemi Bilânçosu, Dr. SINGH UBHA Dharminder and Dr. PASRICHA Js, “Agricultural Accountig: A Tool For Improving Productivity”, The Cahtered Accountant, Ağustos 2004, Sayfa:211, http://www.icaai.org.7777/icairoot/publications/complimentary/cajournal_aug04/p211-216aug04.pdf, sf:213, 31.01.2006, 18.17

Türkiye’de uygulanan Tek Düzen Muhasebe Sisteminde benimsenen bilânço teorisine göre, işletmelerin düzenledikleri bilânçolar, varlık ve kaynaklardan oluşmaktadır. Varlıklar, dönen ve duran varlıklardan oluşmaktadır. Kaynaklar ise, kısa, orta ve uzun vadeli borçlar ile öz kaynaklardan oluşmaktadır. Benimsenen bilânço teorisine göre düzenlenen bilânço formatında, varlıkları oluşturan dönen ve duran varlıklar, likidite esasına göre sıralanmaktadır. En çabuk paraya çevrilecek olan varlıklar, en üstte yer almaktadır. Kaynaklar ise, borcun geri ödenme süresine göre sıralanmaktadır. En önce ödenmesi gereken borçlar en üstte yer almaktadır. Bu esasa göre kaynaklar da, sırasıyla, kısa vadeli, orta vadeli, uzun vadeli borçlar ve öz kaynaklar olarak sıralanmaktadır. Tek Düzen Muhasebe Sisteminde benimsenen bilânço teoremine göre bilânço formatı şu şekildedir:

VARLIKLAR	KAYNAKLAR
Toplam Dönen Varlıklar Damızlık Olmayan Canlı Stoklar Tarım Ürünleri Stoku Diğer İşletme Sermayeleri Toplam Sabit Varlıklar Arazi ve Sürekli Ürünler Binalar Makineler Damızlık Canlı Stoklar	Kısa Vadeli Krediler Orta ve Uzun Vadeli Krediler Öz Kaynaklar

Şekil 12: Tek Düzen Muhasebe Sisteminin Benimsediği Bilânço Teorisine Göre Düzenlenmiş Bilânço Formatı

İşletmelerin dönen varlıkları, kısa vadeli borçlar ile duran varlıkları ise orta ve uzun vadeli kaynaklar ve öz kaynaklar ile finanse edilmelidir. Bu şekilde bir bilânço formatının benimsenmesi, dönen varlıklar ile kısa vadeli borçları, duran varlıklar ile orta ve uzun vadeli borçları ve öz kaynakları karşılaştırılmasında kolaylık sağlamaktadır. Bu formatta, varlıklar ve varlıkların kaynaklarının karşılaştırılması ve izlenmesi daha kolay hale gelmektedir.

Ülkemizdeki FADN sistemi uygulamalarında düzenlenecek bilânçoların, Tek Düzen Muhasebe Sisteminin benimsediği bilânço teorisine göre belirlenen bilânço formatında düzenlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada düzenlenecek olan bilânçolar, Tek Düzen Muhasebe Sisteminin benimsediği bilânço teorisine göre belirlenen bilânço formatında düzenlenecektir.

2.2.2.8 Finansal Yapı

FADN sistemine göre çiftliklerin finansal yapısı şu kalemlerden oluşmaktadır:

- SE501 Öz Kaynaklar
- SE506 Öz Kaynaktaki Değişimler

- SE510 Ortalama iftlik sermayesi
- SE516 Brüt Yatırım
- SE521 Net Yatırım
- SE526 Nakit Akışı 1
- SE530 Nakit Akışı 2

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇİFTLİK MUHASEBESİ VERİ TOPLAMA AĞI SİSTEMİNİN (FADN) ÜLKEMİZDE SEÇİLMİŞ BİR BÖLGEDE UYGULANMASI

FADN sistemi verilerine ihtiyaç duyan çevreler, çok farklı analizler yapabilmek için, kendilerine göre farklı tablolar düzenleyebilirler. Yani, düzenlenecek olan tablolar, çevrenin ihtiyacına göre çeşitlenebilir ve artırılabilir. Ama, ülkeler ve bölgeler arası karşılaştırmaların yapılması sağlanmak amacıyla, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından her döneme ait, belirlenen boyutlarla ilgili standart sonuçlar yayınlanmaktadır Bu boyutlar, FADN sisteminin çıktıları başlığı altında incelenmiştir.

Türkiye’de, 1998 yılında Ege Bölgesi’nde, FADN sistemi ile ilgili bir çalışma yapılmıştır⁴². Ama bu çalışma, çiftliklerin bölgelere ayrılması ve çiftçilik türüne göre sınıflandırılma işlemine kadar gerçekleştirilmiştir. FADN sistemi çıktıları düzenlenmemiştir. Türkiye’de, FADN sistemi ile ilgili bir diğer çalışma ise Samsun’da yapılmıştır⁴³. Samsun’da yapılan çalışmada da elde edilen bilgiler ile FADN sistemi çıktılarından sadece gelir tablosu düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada ise, FADN sistemine göre toplanmış veriler kullanılarak Avrupa Birliği Komisyonu tarafından belirlenen boyutlardan bilanço, gelir, maliyet, üretim ve yapı boyutu ile ilgili tabloları oluşturulacaktır. Sübvansiyon, sübvansiyon ve vergi dengesi boyutları ile ilgili tabloları düzenlenememesinin nedeni, uygulama aşamasında kullanılacak verilerin anket yöntemi ile toplanmış olması ve bu nedenle, toplanan verilerde, sübvansiyon ve vergiler ile ilgili hesap kalemlerinin incelenememesidir. Bu tabloları oluştururken kullanılacak olan veriler, Prof. Dr. Erkan Rehber, Tolga Tipi ve Mustafa Aksüyek tarafından daha önce yapılmış olan “AB Tarım İşletmeleri Muhasebe Veri Ağı Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiye’de Seçilmiş Bir Alandaki

⁴²KARABULUT, “Current Progress of FADN in Turkey”, <http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.43

⁴³O KILIÇ., I ALKAN., B ÇELEBİ., “Designin Income Statement of Farms (A Case Study in Turkey)”, 19 Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, [http://www.medwellonline.net/aj/1\(1\)2006/14-17.pdf](http://www.medwellonline.net/aj/1(1)2006/14-17.pdf), 20.02.2005, 16.26

Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışmalarından alınmıştır.⁴⁴

Standart sonuçların hesaplanmasında bu çalışmadaki verilerin kullanılmasının nedeni, FADN sistemine göre (FADN formatında) verilerin toplanmasının güçlüğü ve bazı göstergelerin hesaplanması için 1’den fazla yıl ile ilgili verilere duyulan ihtiyaçtır.

Uygulama aşamasında kullanılacak olan veriler, Bursa ilinde seçilen bir bölgedeki 72 adet örnek işletmeden, 2 yıl boyunca anket yoluyla 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 yıllarına ait toplanan ve FADN formatına göre sınıflandırılan verilerdir. İlgili çalışmada çiftlikler, büyüklüklerine göre ve çiftçilik türlerine göre sınıflandırılmış ve veriler tablolar vasıtasıyla sunulmuştur.

Yapılan sınıflandırma sonucunda 72 adet çiftlikten 21 tanesi küçük ölçekli çiftlik (0 – 4 ESU), 39 tanesi orta ölçekli (4 – 8 ESU) çiftlik ve kalan 12’si ise büyük ölçekli çiftlik (8 – 16 ESU) olarak belirlenmiştir.⁴⁵

İncelenen çiftlikler, çiftçilik tiplerine göre sınıflandırıldığında 7 farklı tipte çiftçilik tipi belirlenmiştir. Belirlenen çiftçilik tipleri ve çiftlik sayıları şu şekildedir:

⁴⁴ <http://www.ulakbim.gov.tr>, 15.01.2006, 19.35

<http://www.ulak.net.tr/cabim/vt/uvvt/proje/>, 15.01.2006, 20.11

⁴⁵ Erkan REHBER, Tolga TİPİ, Mustafa AKSÜYEK, **AB Tarım İşletmeleri Muhasebe Veri Ağı Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiyede Seçilmiş Bir Alandaki Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma**, sf:34, Ulakbim Tübitak Proje No:TOGTAG/TARP-1997, Ocak 2002, Bursa

Tarla Bitkileri	12
Bahçe Bitkileri	6
Çok Yıllık Bitkiler	21
Otlak Hayvancılığı	12
Domuz ve Kümes Hayvancılığı	6
Karma Bitkisel Üretim	6
Karma Hayvancılık ve Bitkisel Üretim	9

Tablo 3.1: Uygulama Alanındaki Çiftliklerin Çiftçilik Türlerine Göre Dağılımı, Erkan REHBER, Tolga TİPİ, Mustafa AKSÜYEK, **AB Tarım İşletmeleri Muhasebe Veri Ağı Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiyede Seçilmiş Bir Alandaki Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma**, sf:34, Ulakbim Tübitak Proje No:TOGTAG/TARP-1997, Ocak 2002, Bursa

Bu çalışmada, ekonomik büyüklükler ile ilgili verileri kullanılacaktır. Ekonomik büyüklük ile ilgili verilerin seçilmesinin nedeni, farklı büyüklükteki çiftliklerin yapıları, gelirleri vb. unsurların karşılaştırılmanın daha doğru sonuçlar vereceği tahmin edilmesidir.

Bu çalışmada, belirlenen veriler kullanılarak, farklı büyüklükteki çiftlikler ile ilgili FADN sisteminin çıktıları hesaplanacaktır. Yapacağımız uygulamada kullanacağımız veriler şu şekildedir:

3.1 UYGULAMADA KULLANILACAK VERİLER

Uygulama aşamasında kullanılacak olan veriler, 10 başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar ve tanımları şu şekildedir:

➤ **Popülasyon ve Örnek:** Bu başlık altında bilgilerin toplanabileceği çiftlik popülasyonu ve bu popülasyondan seçilen, bilgilerin toplandığı, çiftlikler incelenmektedir.

➤ **Yapısal Göstergeler ve İşletme Başına Verim:** Bu başlık altında, bilgilerin toplandığı çiftliklerin fiziksel yapıları ve verimlilikleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

➤ **Üretim:** Üretim başlığı altında, bilgi toplanan çiftliklerin elde ettiği zirai ve hayvansal ürünler ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

➤ **Girdiler:** Girdiler başlığı altında, bilgi toplanan çiftliklerin üretim sürecinde kullandıkları girdiler ile ilgili bilgiler incelenmektedir.

➤ **Sübvansiyonlar:** Bu başlık altında, çiftliklerin en büyük gelir kaynaklarından biri olan sübvansiyonlar incelenmiştir. Ama bu çalışmada, sübvansiyonlar ile ilgili bilgiler toplanamamıştır.

➤ **Sübvansiyon ve Vergi Bakiyesi**

➤ **İşletme Başına Gelir:** Gelir tablosundaki aile işletme geliri kısmına kadar olan kısım, bu başlık altında incelemektedir. Bu başlık incelendiği zaman çiftliğin belli bir dönemde elde ettiği gelire ulaşılabilir.

➤ **Kişi Başına Gelir:** Bu başlık altında ise, ödenmiş ve ödenmemiş işgücü birimi başına elde edilen gelir ve yapılan net katma değer incelenmiştir.

➤ **Bilânço Unsurları:** Bu başlık altında, FADN formatına göre bilânçoyu oluşturan kalemler incelenmiştir.

➤ **Finansal Göstergeler:** Bu başlık altında, çiftliğin sermayesindeki değişimler, nakit akımları ve yatırımları gibi bazı finansal göstergeler incelenmiştir.

Uygulama aşamasında 1998/1999 dönemine ait FADN işletme kayıt sonuçları (yani 1998/1999 dönemine ait veriler) şu şekildedir:⁴⁶

Tablo 3.2: Ekonomik İşletme Büyüklüklerine Göre 1998 / 1999 Üretim Yılı FADN İşletme Kayıt Sonuçları (1000 TL)

		0 – 4 ESU	4 – 8 ESU	8 – 16 ESU
Başlık 1	Popülasyon ve Örnek			
SYS02	Temsil Edilen İşletmeler	-	-	-
SYS03	Örnek İşletmeler	21	39	12
Başlık 2	Yapısal Göstergeler ve İşletme Başına Verim			
SE005	Ekonomik Büyüklük – ESU	3,6	6,1	10,6
SE010	İşgücü Girdisi – AWU	1,852	1,976	2,301
SE015	Aile İşgücü Girdisi – FWU	1,639	1,748	2,036

⁴⁶ Erkan REHBER, Tolga TİPİ, Mustafa AKSÜYEK, **AB Tarım İşletmeleri Muhasebe Veri Ağı Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiyede Seçilmiş Bir Alandaki Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma**, sf:47, Ulakbim Tübitak Proje No:TOGTAG/TARP-1997, Ocak 2002, Bursa

SE020	Yabancı İşgücü Girdisi – AWU	0,213	0,228	0,265
SE030	Kiralanan Tarla Arazisi – ha	1,22	1,31	1,52
SE025	Kullanılabilir Tarla Arazisi – ha	5,27	5,63	6,55
SE035	Tahıllar – ha	1,50	1,60	1,86
SE041	Diğer Tarla Bitkileri – ha	0,57	0,61	0,71
SE046	Sebze ve Çiçekler – ha	0,76	0,81	0,94
SE050	Bağlar – ha	0,49	0,52	0,61
SE054	Daimi Bitkiler - ha	0,58	0,62	0,73
SE071	Yem Bitkileri - ha	1,33	1,42	1,65
SE072	Nadas Alanı – ha	0,05	0,05	0,06
SE073	Boş Bırakılan Alan – ha	0,00	0,00	0,00
SE075	Ormanlık Alan – ha	0,00	0,00	0,00
SE080	Toplam Hayvan Ünitesi	13,76	14,68	17,09
SE085	Süt İnekleri – LU	6,32	6,75	7,86
SE090	Diğer Sığırlar – LU	3,26	3,48	4,05
SE095	Koyun ve Keçiler – LU	1,02	1,09	1,27
SE100	Domuzlar – LU	0,00	0,00	0,00
SE105	Kümes Hayvanları – LU	3,15	3,36	3,92
SE110	Buğday Verimi – kental/ha	29,1	31,0	36,1
SE115	Mısır Verimi – kental/ha	82,9	88,5	103,0
SE120	Otlak Hayvanları / Yem Arazisi – ha	7,47	7,97	9,28
SE125	Süt Üretimi – kilo / inek	2.503	2.670	3.109
Başlık 3	Üretim			
SE131	Toplam Üretim	5.522.573	5.892.334	6.861.468
SE135	Bitkisel Üretim	3.071.172	3.276.801	3.815.749
SE140	Tahıllar	405.462	432.610	503.763
SE145	Protein Bitkileri	96.493	102.954	119.887
SE150	Patatesler	27.435	29.272	34.087
SE155	Şeker Pancarı	123.268	131.521	153.153
SE160	Yağlı Tohumlu Bitkiler	81.967	87.455	101.839
SE165	Endüstri Bitkileri	118.444	126.375	147.160
SE170	Sebzeler & Çiçekler	586.791	626.080	729.053
SE175	Meyveler	301.102	321.263	374.102
SE180	Narenciye	0	0	0
SE185	Şarap ve Üzümler	355.803	379.626	442.064
SE190	Zeytin ve Zeytin Yağı	373.976	399.015	464.643
SE195	Yem Bitkileri	391.076	417.260	485.889
SE200	Diğer Bitkisel Üretim	209.354	223.371	260.110
SE206	Hayvansal Üretim	2.425.672	2.588.082	3.013.753
SE211	Değer Artışı	68.900	73.513	85.604
SE216	İnek Sütü & Ürünleri	1.439.790	1.536.191	1.788.854
SE220	Sığır ve Dana Eti	239.003	255.006	296.948
SE225	Domuz Eti	0	0	0
SE230	Koyun ve Keçiler	78.250	83.489	97.220
SE235	Kümes Hayvanları eti	315.156	336.257	391.562

SE240	Yumurtalar	176.048	187.835	218.729
SE245	Koyun ve Keçi Sütü	24.364	25.996	30.271
SE251	Diğer Hayvansal Üretim	53.392	56.967	66.337
SE256	Diğer Üretim	30.768	32.828	38.227
SE260	Aile Tüketimi	132.515	141.388	164.642
SE265	İşletmede Kullanım	333.872	356.226	414.816
Başlık 4	Girdiler			
SE270	Toplam Girdiler	4.056.902	4.328.530	5.040.459
SE275	Ara Tüketim	2.873.198	3.065.572	3.569.778
SE281	Özel Masraflar	2.386.554	2.546.345	2.965.152
SE285	Tohum ve Fideler	142.573	152.119	177.138
SE290	Bunların İşletmede Üretileni	64.960	69.310	80.709
SE295	Gübre	276.741	295.270	343.834
SE300	Bitki Koruma	195.029	208.087	242.312
SE305	Diğer Özel Bitki Masrafları	113.129	120.704	140.557
SE310	Otlak Hayvanları Yemleri	950.605	1.014.253	1.181.070
SE315	Bunların İşletmede Üretileni	300.745	320.881	373.657
SE320	Domuz ve Kümes Hay. Yemleri	224.138	239.145	278.478
SE325	Bunların İşletmede Üretileni	3.668	3.914	4.557
SE330	Diğer Hayvancılık Özel Masrafları	114.967	122.664	142.839
SE331	Ormancılık Özel Masrafları	0	0	0
SE336	İşletme Giderleri	486.644	519.227	604.626
SE340	Makine ve Bina Cari Masrafları	125.386	133.781	155.785
SE345	Enerji	287.132	306.357	356.744
SE350	Sözleşmeli İş	57.267	61.102	71.151
SE356	Diğer Direkt Girdiler	16.858	17.987	20.945
SE360	Amortisman	531.722	567.323	660.633
SE365	Dışsal Masraflar	651.981	695.635	810.048
SE370	Ödenen Ücretler	446.032	475.986	554.169
SE375	Ödenen Kiralar	78.368	83.615	97.367
SE380	Ödenen Faizler	127.581	136.123	158.512
Başlık 5	Sübvansiyonlar			
SE605	Yatırımlardaki Hariç Sübvansiyonlar	0	0	0
SE610	Bitkisel Üretim Sübvansiyonlar	0	0	0
SE611	Telafi Ödemeleri	0	0	0
SE612	Boş Bırakma Primleri	0	0	0
SE613	Diğer Bitkisel Üretim Sübvansiyonları	0	0	0
SE615	Hayvancılık Sübvansiyonları	0	0	0
SE616	Süt Üretim Sübvansiyonları	0	0	0
SE617	Diğer Sığır Üretimine ait Sübvansiyonlar	0	0	0
SE618	Koyun ve Keçi Üretim Sübvansiyonları	0	0	0
SE619	Diğer Hayvancılık	0	0	0

	Sübvansiyonları			
SE620	Diğer Üretim Sübvansiyonları	0	0	0
SE625	Ara Tüketim Sübvansiyonları	0	0	0
Başlık 6	Sübvansiyon ve Vergi Bakiyesi			
SE600	Cari Sübvansiyon ve Vergi Bakiyesi	0	0	0
SE605	Yatırımlardaki Hariç Sübvansiyonlar	0	0	0
SE395	Yatırımlardaki Hariç KDV Bakiyesi	0	0	0
SE390	Vergiler	0	0	0
SE405	Yatırım Vergi ve Sübvansiyon Bakiyesi	0	0	0
SE406	Yatırım Sübvansiyonları	0	0	0
SE407	Sür Üretimini Bırakma Primleri	0	0	0
SE408	Yatırımlarda KDV	0	0	0
Başlık 7	İşletme Başına Gelir			
SE131	Toplam Üretim	5.522.573	5.892.334	6.861.468
SE275	Ara Tüketim	2.873.198	3.065.572	3.569.778
SE600	Cari Sübvansiyon ve Vergi Bakiyesi	0	0	0
SE410	Brüt İşletme Geliri	2.649.375	2.826.763	3.291.691
SE360	Amortisman	531.722	567.323	660.633
SE415	İşletme Net Katma Değeri	2.117.652	2.259.439	2.631.057
SE365	Dışsal Masraflar	651.981	695.635	810.048
SE405	Yatırım Vergi ve Sübvansiyon Bakiyesi	0	0	0
SE420	İşletme Aile Geliri	1.465.671	1.563.805	1.821.009
Başlık 8	Kişi Başına Gelir			
SE425	İşletme Net Katma Değeri/AWU	1.068.820	1.140.383	1.327.946
SE430	İşletme Aile Geliri/FWU	836.104	892.085	1.038.810
Başlık 9	Bilânço Unsurları			
SE436	Toplam Varlıklar	15.290.936	16.314.735	18.998.080
SE441	Sabit Varlıklar	12.994.581	13.864.629	16.144.995
SE446	Tarım arazisi Daimi Bitki ve Kotalar	9.670.899	10.318.411	12.015.518
SE450	Binalar	918.708	980.220	1.141.440
SE455	Makine	1.260.927	1.345.352	1.566.627
SE460	Damızlık Hayvanlar	1.144.047	1.220.646	1.421.410
SE465	Dönen Varlıklar	1.887.345	2.013.712	2.344.914
SE470	Besi Hayvanları	1.047.198	1.117.313	1.301.082
SE475	Tarım Ürünleri Stoku	432.561	461.523	537.432
SE480	Diğer Döner Sermaye	407.585	434.875	506.401
SE485	Borçlar	409.010	436.395	508.171
SE490	Uzun & Orta Vadeli Borçlar	301.719	321.921	374.868
SE495	Kısa Vadeli Borçlar	107.291	114.475	133.303

SE501	Öz Sermaye	14.472.916	15.441.944	17.981.738
Başlık 10	Finansal Göstergeler			
SE506	Öz Sermayede Değişim	395.386	421.858	491.243
SE510	Ortalama İşletme Sermayesi	4.512.605	4.814.745	5.606.643
SE516	Brüt Yatırım	358.459	382.459	445.364
SE521	Net Yatırım	-173.263	-184.864	-215.269
SE526	Nakit Akımı (1)	2.366.766	2.525.232	2.940.566
SE530	Nakit Akımı (2)	2.231.793	2.381.222	2.772.870

Uygulama aşamasında 1999 / 2000 dönemine ait FADN işletme kayıt sonuçları (yani 1998/1999 dönemine ait veriler) şu şekildedir:⁴⁷

TABLO 3.3 Ekonomik İşletme Büyüklüklerine Göre 1999 / 2000 Üretim Yılı FADN İşletme Kayıt Sonuçları (1000 TL)

		0 – 4 ESU	4 – 8 ESU	8 – 16 ESU
Başlık 1	Popülasyon ve Örnek			
SYS02	Temsil Edilen İşletmeler	-	-	-
SYS03	Örnek İşletmeler	21	39	12
Başlık 2	Yapısal Göstergeler ve İşletme Başına Verim			
SE005	Ekonomik Büyüklük - ESU	3,3	5,8	10,2
SE010	İşgücü Girdisi – AWU	1,834	1,957	2,105
SE015	Aile İşgücü Girdisi – FWU	1,489	1,588	1,709
SE020	Yabancı İşgücü Girdisi - AWU	0,345	0,369	0,396
SE030	Kiralanan Tarla Arazisi – ha	1,12	1,19	1,28
SE025	Kullanılabilir Tarla Arazisi – ha	5,25	5,60	6,02
SE035	Tahıllar – ha	1,52	1,62	1,74
SE041	Diğer Tarla Bitkileri – ha	0,55	0,58	0,63
SE046	Sebze ve Çiçekler – ha	0,70	0,75	0,80
SE050	Bağlar – ha	0,50	0,53	0,57
SE054	Daimi Bitkiler - ha	0,59	0,63	0,68
SE071	Yem Bitkileri - ha	1,35	1,44	1,54
SE072	Nadas Alanı – ha	0,05	0,05	0,06
SE073	Boş Bırakılan Alan – ha	0	0	0
SE075	Ormanlık Alan – ha	0	0	0
SE080	Toplam Hayvan Ünitesi	13,92	14,86	15,98
SE085	Süt İnekleri – LU	6,42	6,85	7,37

⁴⁷ Erkan REHBER, Tolga TİPİ, Mustafa AKSÜYEK, **AB Tarım İşletmeleri Muhasebe Veri Ağ Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiye'de Seçilmiş Bir Alandaki Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma**, sf:50, Ulakbim Tübitak Proje No:TOGTAG/TARP-1997, Ocak 2002, Bursa

SE090	Diğer Sığırlar – LU	3,27	3,49	3,76
SE095	Koyun ve Keçiler – LU	1,03	1,10	1,19
SE100	Domuzlar – LU	0	0	0
SE105	Kümes Hayvanları – LU	3,2	3,41	3,67
SE110	Buğday Verimi – kental/ha	29	31	33,3
SE115	Mısır Verimi – kental/ha	81,6	87,1	93,7
SE120	Otlak Hayvanları / Yem Arazisi – ha	7,55	8,06	8,67
SE125	Süt Üretimi – kilo / inek	2.460	2.625	2.824
Başlık 3	Üretim			
SE131	Toplam Üretim	7.964.051	8.498.172	9.140.854
SE135	Bitkisel Üretim	4.487.446	4.788.404	5.150.531
SE140	Tahıllar	587.660	627.072	674.495
SE145	Protein Bitkileri	126.367	134.842	145.040
SE150	Patatesler	37.218	39.714	42.717
SE155	Şeker Pancarı	189.591	202.306	217.606
SE160	Yağlı Tohumlu Bitkiler	120.252	128.317	138.021
SE165	Endüstri Bitkileri	158.396	169.019	181.801
SE170	Sebzeler & Çiçekler	837.375	893.534	961.109
SE175	Meyveler	443.571	473.320	509.115
SE180	Narenciye	0	0	0
SE185	Şarap ve Üzümler	515.388	549.953	591.544
SE190	Zeytin ve Zeytin Yağı	618.795	660.296	710.231
SE195	Yem Bitkileri	534.087	569.907	613.006
SE200	Diğer Bitkisel Üretim	318.747	340.124	365.846
SE206	Hayvansal Üretim	3.432.311	3.662.504	3.939.485
SE211	Değer Artışı	35.137	37.493	40.329
SE216	İnek Sütü & Ürünleri	2.093.652	2.234.066	2.403.020
SE220	Sığır ve Dana Eti	370.331	395.168	425.053
SE225	Domuz Eti	0	0	0
SE230	Koyun ve Keçiler	121.930	130.108	139.947
SE235	Kümes Hayvanları Eti	433.919	463.020	498.037
SE240	Yumurtalar	225.922	241.074	259.305
SE245	Koyun ve Keçi Sütü	36.496	38.944	41.889
SE251	Diğer Hayvansal Üretim	61.955	66.110	71.110
SE256	Diğer Üretim	52.968	56.521	60.795
SE260	Aile Tüketimi	190.782	203.577	218.973
SE265	İşletmede Kullanım	518.926	553.729	595.605
Başlık 4	Girdiler			
SE270	Toplam Girdiler	5.959.662	6.359.356	6.840.288
SE275	Ara Tüketim	4.235.468	4.519.526	4.861.320
SE281	Özel Masraflar	3.521.615	3.757.797	4.041.984
SE285	Tohum ve Fideler	226.944	242.165	260.479
SE290	Bunların İşletmede Üretileni	105.246	112.305	120.798
SE295	Gübre	406.280	433.528	466.314
SE300	Bitki Koruma	347.927	371.262	399.339

SE305	Diğer Özel Bitki Masrafları	183.456	195.760	210.565
SE310	Otlak Hayvanları Yemleri	1.356.762	1.447.755	1.557.243
SE315	Bunların İşletmede Üretileni	433.897	462.997	498.011
SE320	Domuz ve Kümes Hay. Yemleri	290.604	310.094	333.545
SE325	Bunların İşletmede Üretileni	4.630	4.941	5.314
SE330	Diğer Hayvancılık Özel Masrafları	165.867	176.991	190.376
SE331	Ormancılık Özel Masrafları	0	0	0
SE336	İşletme Giderleri	713.854	761.729	819.336
SE340	Makine ve Bina Cari Masrafları	172.637	184.215	198.146
SE345	Enerji	443.368	473.104	508.882
SE350	Sözleşmeli İş	77.376	82.565	88.809
SE356	Diğer Direkt Girdiler	20.473	21.846	23.498
SE360	Amortisman	800.929	854.645	919.278
SE365	Dışsal Masraflar	923.264	985.184	1.059.690
SE370	Ödenen Ücretler	599.553	639.763	688.146
SE375	Ödenen Kiralar	129.972	138.688	149.177
SE380	Ödenen Faizler	193.739	206.733	222.367
Başlık 5 Sübvansiyonlar				
SE605	Yatırımlardaki Hariç Sübvansiyonlar	0	0	0
SE610	Bitkisel Üretim Sübvansiyonlar	0	0	0
SE611	Telafi Ödemeleri	0	0	0
SE612	Boş Bırakma Primleri	0	0	0
SE613	Diğer Bitkisel Üretim Sübvansiyonları	0	0	0
SE615	Hayvancılık Sübvansiyonları	0	0	0
SE616	Süt Üretim Sübvansiyonları	0	0	0
SE617	Diğer Sığır Üretimine ait Sübvansiyonlar	0	0	0
SE618	Koyun ve Keçi Üretim Sübvansiyonları	0	0	0
SE619	Diğer Hayvancılık Sübvansiyonları	0	0	0
SE620	Diğer Üretim Sübvansiyonları	0	0	0
SE625	Ara Tüketim Sübvansiyonları	0	0	0
Başlık 6				
SE600	Cari Sübvansiyon ve Vergi Bakiyesi	0	0	0
SE605	Yatırımlardaki Hariç Sübvansiyonlar	0	0	0
SE395	Yatırımlardaki Hariç KDV Bakiyesi	0	0	0
SE390	Vergiler	0	0	0
SE405	Yatırım Vergi ve Sübvansiyon Bakiyesi	0	0	0
SE406	Yatırım Sübvansiyonları	0	0	0

SE407	Sür Üretimini Bırakma Primleri	0	0	0
SE408	Yatırımlarda KDV	0	0	0
Başlık 7	İşletme Başına Gelir			
SE131	Toplam Üretim	7.964.051	8.498.172	9.140.854
SE275	Ara Tüketim	4.235.468	4.519.526	4.861.320
SE600	Cari Sübvansiyon ve Vergi Bakiyesi	0	0	0
SE410	Brüt İşletme Geliri	3.728.583	3.978.646	4.279.535
SE360	Amortisman	800.929	854.645	919.278
SE415	İşletme Net Katma Değeri	2.927.653	3.124.001	3.360.256
SE365	Dışsal Masraflar	923.264	985.184	1.059.690
SE405	Yatırım Vergi ve Sübvansiyon Bakiyesi	0	0	0
SE420	İşletme Aile Geliri	2.004.389	2.138.816	2.300.566
Başlık 8	Kişi Başına Gelir			
SE425	İşletme Net Katma Değeri/AWU	1.512.846	1.614.308	1.736.391
SE430	İşletme Aile Geliri/FWU	1.276.120	1.361.705	1.464.686
Başlık 9	Bilânço Unsurları			
SE436	Toplam Varlıklar	17.795.287	18.988.755	20.424.797
SE441	Sabit Varlıklar	15.145.025	16.160.750	17.382.922
SE446	Tarım arazisi Daimi Bitki & Kotalar	10.883.619	11.613.546	12.491.831
SE450	Binalar	1.099.115	1.172.828	1.261.525
SE455	Makine	1.480.410	1.579.696	1.699.162
SE460	Damızlık Hayvanlar	1.681.881	1.794.679	1.930.404
SE465	Dönen Varlıklar	2.310.349	2.465.296	2.651.736
SE470	Besi Hayvanları	1.164.713	1.242.827	1.336.817
SE475	Tarım Ürünleri Stoku	629.995	672.246	723.085
SE480	Diğer Döner Sermaye	515.641	550.223	591.834
SE485	Borçlar	339.912	362.709	390.139
SE490	Uzun & Orta Vadeli Borçlar	263.736	281.424	302.707
SE495	Kısa Vadeli Borçlar	76.176	81.285	87.432
SE501	Öz Sermaye	17.115.462	18.263.336	19.644.519
Başlık 10	Finansal Göstergeler			
SE506	Öz Sermayede Değişim	687.625	733.742	789.232
SE510	Ortalama İşletme Sermayesi	5.541.296	5.912.931	6.360.102
SE516	Brüt Yatırım	379.385	404.829	435.445
SE521	Net Yatırım	-421.545	-449.816	-483.834
SE526	Nakit Akımı (1)	3.349.092	3.573.704	3.843.968
SE530	Nakit Akımı (2)	3.236.920	3.454.009	3.715.222

3.2 FADN SİSTEMİ ÇIKTILARININ DÜZENLENMESİ

Uygulama bölümünün başında da belirtildiği gibi, bu çalışmada çiftliklerin vergi ve sübvansiyonları ile ilgili bilgilere ulaşamaması nedeniyle Avrupa Birliği Komisyonu tarafından belirlenen boyutlardan 5 tanesi ile ilgili tabloları düzenlenecektir. Düzenlenecek olan tablolar şunlardır:

- Gelir tablosu
- Bilânço
- Yapı Boyutu ile İlgili Tablolar
- Üretim Boyutu ile İlgili Tablolar
- Maliyet Boyutu ile İlgili Tablolar

3.2.1 Gelir Tablosu

Gelir tablosu, işletmelerin belli bir dönemde, faaliyetleri sonucu elde ettikleri gelirleri ortaya koyan bir tablodur. Bu çalışmada düzenlenen gelir tablosu formatları, Avrupa Birliği tarafından belirlenmemiştir.

Bu çalışmada, 3 farklı formatta gelir tablosu düzenlenecektir. Bu tablolardan ilk 2'si aile çiftlik geliri ile ilgili tablodur ve ilgili çalışmadan alınan formata göre düzenlenecektir. Düzenlenen ilk 2 gelir tablosunun formatları aynıdır. Bu 2 gelir tablosunun birbirinden farkı, düzenlenen ikinci tabloya eklenen, ilk tabloyu açıklayıcı bazı başlıklardır. Aynı formatta ikinci bir gelir tablosunun düzenlenmesinin amacı, ilk gelir tablosunun daha kolay anlaşılmasını sağlamaktır. Düzenlenen üçüncü tablo ise bir gelir tablosudur. Bu tablonun formatında, gelir ve giderler bir arada ortaya koyulmakta, gelir ve giderlerin farkından brüt kara ulaşılmakta ve brüt kardan vergi yükü çıkarıldıktan sonra da net kara ulaşılmaktadır.

Düzenlenen gelir tablosu, çiftliklerin elde ettikleri toplam çıktı, sübvansiyonlar, ara tüketim, vergi ve katma değer dengesi, brüt çiftlik geliri, amortismanlar, çiftlik net katma değeri, yatırım bağışları ve sübvansiyonlar, dış faktörler ve aile çiftlik geliri kalemlerinden oluşmaktadır.

Düzenlenen gelir tablosu formatına göre, çiftliklerin elde ettikleri toplam çıktı ve sübvansiyonlar kalemi toplamından, özel maliyetler ve genel giderler toplamından oluşan ara tüketim değeri ve vergi ve sübvansiyon dengesi kalemi toplamı çıkarıldığı zaman brüt çiftlik gelirine ulaşılmaktadır. Brüt çiftlik gelirinden amortismanlar çıkarıldığı zaman çiftlik net katma değerine ulaşılmaktadır. Çiftlik net katma değerine yatırım bağışları ve sübvansiyonları kalemi eklenip dış faktör giderleri çıkarıldığı zaman aile çiftlik gelirine ulaşılmaktadır

FADN sistemine göre toplam çıktı, ürün ve ürün üretimi, canlı stok ve canlı stok üretimi ve elde edilen diğer çıktılar olarak ifade edilmektedir. Bu kalem, çiftlik gelirlerinin temel unsurudur. Sübvansiyonlar ise, çiftlik faaliyeti ile ilgili alınan devlet teşviklerini ifade etmektedir. Bu iki kalemin toplamı, o dönemde elde edilen gelirleri ifade etmektedir.

Ara tüketim ise, ilgili muhasebe döneme ilişkin, üretim nedeniyle ortaya çıkan özel maliyetler ve genel giderler toplamıdır. Zirai faaliyetler ile ilgili özel maliyetler, ziraat ve bahçivanlık ile ilgili tohum ve fidelerin alımı, gübre ve toprak ıslah elementlerinin alımı, tuzak, korkuluk, dolu koruyucu örtüler ve dona karşı koruma ürünleri gibi bitki koruma ürünleri alımı ve toprak analizi, dikili ürün alımı, pazarlama, pazara hazırlık ve stoklama maliyetlerini kapsayan diğer özel bitki maliyetleri kaleminden oluşmaktadır. Hayvancılık faaliyeti ile ilgili özel maliyetler ise, canlı stoklar ile ilgili konsantre yiyecek stokları, yemlik besinler alımı, domuz ve kümes hayvanları için besin alımı ve veteriner ücreti süt testleri, üretme maliyetleri gibi diğer canlı stoklar ile ilgili özel maliyetler kaleminden oluşmaktadır

FADN sistemine göre, çiftliklerde üretim sürecinde katılan bir diğer gider kalemi, çiftlik genel giderleridir. Çiftlik genel giderleri, teçhizat bakım maliyetleri, araç giderleri, bina, yeraltı ve yer üstü düzenlerinin bakım maliyetleri, bina sigorta giderlerinin incelendiği makine ve bina maliyetleri kalemi, işletmede kullanılan motor yakıtları, yağ, ısınma yakıtları, elektrik giderlerinden oluşan enerji kalemi, sözleşmeye dayalı olarak yaptırılan işlere bağlı olarak ortaya çıkan maliyetleri

kapsayan götürü iş kalemi ve su, sigorta, telefon ücretleri, muhasebeciye verilen ücretleri kapsayan diğer direkt girdiler kaleminden oluşmaktadır.

Vergi ve sübvansiyon kalemi ise, işletmeye yüklenen vergi yükünü ifade etmektedir.

Çiftliklerin elde ettiği gelirlerden ara tüketim maliyetleri ve vergi ve sübvansiyon dengesi çıkarıldığında, brüt çiftlik gelirine ulaşılmaktadır. Brüt çiftlik geliri, FADN sisteminde de bu şekilde formüle edilmektedir.

Brüt çiftlik geliri değerinden amortismanlar çıkarıldığında, çiftlik net katma değerine ulaşılmaktadır. Amortismanlar, sürekli üretilen ürünler ile ilgili ekim alanları, çiftlik binaları ve sabit teçhizatları, yeraltı ve yer üstü düzenleri, makine ve teçhizat ile orman arazilerine dönem sonunda yerine koyma maliyetine göre hesaplanan eskime payları olarak tanımlanmaktadır.

Çiftlik net katma değeri, çiftliklerin üretim faktörlerine (ister çiftliğe ait olsun isterse dışardan sağlanan üretim faktörü olsun) yaptıkları ödemelere denktir.

Çiftlik net katma değerine dış faktörlere yapılan ödemeler çıkarıldığında aile çiftlik gelirine ulaşılmaktadır. Dış faktörler ise, çiftlik sahibine ait olmayan girdilere yapılan ödemeler olarak ifade edilmektedir.

Tablo 3.4: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Küçük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri Tablosu (1)

	1998 / 1999	1999 / 2000
TOPLAM ÇIKTI	5.522.573	7.964.051
(+) Sübvansiyonlar	0	0
(-) Ara Tüketim	(2.873.198)	(4.235.468)
a. Özel Maliyetler	2.386.554	3.521.615
• Tohum ve Fideler	207.533	332.190
• Gübre	276.741	406.280
• Bitki Koruma (İlaçlama vb.)	195.029	347.927
• Diğer Özel Bitki Maliyetleri	113.129	183.546
• Otlak Canlı Stoklarını Besinleri	1.251.350	1.790.659
• Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri	227.806	295.234
• Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel Maliyetler	114.967	165.867
b. Genel Giderler	486.644	713.854
• Makine ve Bina Maliyetleri	125.386	172.637
• Enerji	287.132	443.368
• Götürü İş (Contract Work)	57.267	77.376
• Diğer Direkt Girdiler	16.858	20.473
(+) Vergi ve Sübvansiyon Dengesi	0	0
BRÜT ÇİFTLİK GELİRİ	2.649.375	3.728.583
(-) Amortismanlar	(531.722)	(800.929)
ÇİFTLİK NET KATMA DEĞERİ	2.117.652	2.927.653
(+) Yatırım Bağışları ve Sübvansiyonları	0	0
(-) Dış Faktörler	(651.981)	(923.264)
• Ödenen Ücretler	446.032	599.553
• Ödenen Kiralar	78.368	129.972
• Ödenen Faizler	127.581	193.739
AİLE ÇİFTLİK GELİRİ	1.465.671	2.004.389

Tablo 3.5: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Küçük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri Tablosu (2)

	1998 / 1999	1999 / 2000
Toplam Satış Geliri	5.522.573	7.964.051
(+) Sübvansiyonlar	0	0
TOPLAM SATIŞ GELİRİ VE SÜBVANSİYONLAR TOPLAMI	5.522.573	7.964.051
İŞLETME İÇİ DİREKT ÜRETİM GİDERLERİ (-)	(2.873.198)	(4.235.468)
<i>Ara Tüketim</i>	<i>(2.873.198)</i>	<i>(4.235.468)</i>
b. Özel Maliyetler	2.386.554	3.521.615
• Tohum ve Fideler	207.533	332.190
• Gübre	276.741	406.280
• Bitki Koruma (İlaçlama vb.)	195.029	347.927
• Diğer Özel Bitki Maliyetleri	113.129	183.546
• Otlak Canlı Stoklarını Besinleri	1.251.350	1.790.659
• Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri	227.806	295.234
• Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel	114.967	165.867
b. Genel Giderler	486.644	713.854
• Makine ve Bina Maliyetleri	125.386	172.637
• Enerji	287.132	443.368
• Götürü İş (Contract Work)	57.267	77.376
• Diğer Direkt Girdiler	16.858	20.473
<i>Vergi ve Sübvansiyon Dengesi</i>	0	0
BRÜT ÇİFTLİK GELİRİ	2.649.375	3.728.583
İŞLETME İÇİ ENDİREKT ÜRETİM GİDERİ (-)	(531.722)	(800.929)
Amortismanlar	(531.722)	(800.929)
ÇİFTLİK NET KATMA DEĞERİ	2.117.652	2.927.653
İŞLETME DIŞI ÜRETİM GİDERLERİ (-)	(651.981)	(923.264)
<i>Dış Faktörler</i>	<i>(651.981)</i>	<i>(923.264)</i>
• Ödenen Ücretler	446.032	599.553
• Ödenen Kiralar	78.368	129.972
• Ödenen Faizler	127.581	193.739
YATIRIM BAĞIŞLARI VE SÜBVANSİYONLARI (+)	0	0
AİLE ÇİFTLİK GELİRİ	1.465.671	2.004.389

Tablo 3.6: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Küçük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Gelir Tablosu

	1998 / 1999	1999 / 2000
TOPLAM GELİR	5.522.573	7.964.051
Toplam Satış Geliri	5.522.573	7.964.051
Sübvansiyonlar	0	0
Yatırım Bağışları ve Sübvansiyonları	0	0
TOPLAM GİDERLER	(4.056.901)	(5.959.661)
Ara Tüketim	(2.873.198)	(4.235.468)
a. Özel Maliyetler	2.386.554	3.521.615
• Tohum ve Fideler	207.533	332.190
• Gübre	276.741	406.280
• Bitki Koruma (İlaçlama vb.)	195.029	347.927
• Diğer Özel Bitki Maliyetleri	113.129	183.546
• Otlak Canlı Stoklarını Besinleri	1.251.350	1.790.659
• Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri	227.806	295.234
• Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel Maliyetler	114.967	165.867
b. Genel Giderler	486.644	713.854
• Makine ve Bina Maliyetleri	125.386	172.637
• Enerji	287.132	443.368
• Götürü İş (Contract Work)	57.267	77.376
• Diğer Direkt Girdiler	16.858	20.473
Amortismanlar	(531.722)	(800.929)
Dış Faktörler	(651.981)	(923.264)
• Ödenen Ücretler	446.032	599.553
• Ödenen Kiralar	78.368	129.972
• Ödenen Faizler	127.581	193.739
BRÜT KAR		
VERGİ VE SÜBVANSİYON DENGESİ (-)	0	0
NET KAR	1.465.671	2.004.389

Tablo 3.7: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Orta Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri Tablosu (1)

	1998 / 1999	1999 / 2000
TOPLAM ÇIKTI	5.892.334	8.498.172
(+) Sübvansiyonlar	0	0
(-) Ara Tüketim	(3.065.572)	(4.519.526)
a. Özel Maliyetler	2.546.345	3.757.797
• Tohum ve Fideler	221.429	354.470
• Gübre	295.270	433.528
• Bitki Koruma (İlaçlama vb.)	208.087	371.262
• Diğer Özel Bitki Maliyetleri	120.704	195.760
• Otlak Canlı Stoklarını Besinleri	1.335.134	1.910.752
• Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri	243.059	315.035
• Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel Maliyetler	122.664	176.991
b. Genel Giderler	519.227	761.729
• Makine ve Bina Maliyetleri	133.781	184.215
• Enerji	306.357	473.104
• Götürü İş (Contract Work)	61.102	82.565
• Diğer Direkt Girdiler	17.987	21.846
(+) Vergi ve Sübvansiyon Dengesi	0	0
BRÜT ÇİFTLİK GELİRİ	2.826.763	3.978.646
(-) Amortismanlar	(567.323)	(854.645)
ÇİFTLİK NET KATMA DEĞERİ	2.259.439	3.124.001
(+) Yatırım Bağışları ve Sübvansiyonları	0	0
(-) Dış Faktörler	(695.635)	(985.184)
• Ödenen Ücretler	475.896	639.763
• Ödenen Kiralar	83.615	138.688
• Ödenen Faizler	136.123	206.733
AİLE ÇİFTLİK GELİRİ	1.563.805	2.138.816

Tablo 3.8: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Orta Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri Tablosu (2)

	1998 / 1999	1999 / 2000
Toplam Satış Geliri	5.892.334	8.498.172
(+) Sübvansiyonlar	0	0
TOPLAM SATIŞ GELİRİ VE SÜBVANSİYONLAR TOPLAMI	5.892.334	8.498.172
İŞLETME İÇİ DİREKT ÜRETİM GİDERLERİ (-)	(3.065.572)	(4.519.526)
<i>Ara Tüketim</i>	<i>(3.065.572)</i>	<i>(4.519.526)</i>
a. Özel Maliyetler	2.546.345	3.757.797
• Tohum ve Fideler	221.429	354.470
• Gübre	295.270	433.528
• Bitki Koruma (İlaçlama vb.)	208.087	371.262
• Diğer Özel Bitki Maliyetleri	120.704	195.760
• Otlak Canlı Stoklarını Besinleri	1.335.134	1.910.752
• Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri	243.059	315.035
• Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel	122.664	176.991
b. Genel Giderler	519.227	761.729
• Makine ve Bina Maliyetleri	133.781	184.215
• Enerji	306.357	473.104
• Götürü İş (Contract Work)	61.102	82.565
• Diğer Direkt Girdiler	17.987	21.846
<i>Vergi ve Sübvansiyon Dengesi</i>	0	0
BRÜT ÇİFTLİK GELİRİ	2.826.763	3.978.646
İŞLETME İÇİ ENDİREKT ÜRETİM GİDERİ (-)	(567.323)	(854.645)
Amortismanlar	(567.323)	(854.645)
ÇİFTLİK NET KATMA DEĞERİ	2.259.439	3.124.001
İŞLETME DIŞI ÜRETİM GİDERLERİ (-)	(695.635)	(985.184)
<i>Dış Faktörler</i>	<i>(695.635)</i>	<i>(985.184)</i>
• Ödenen Ücretler	475.896	639.763
• Ödenen Kiralar	83.615	138.688
• Ödenen Faizler	136.123	206.733
YATIRIM BAĞIŞLARI VE SÜBVANSİYONLARI (+)	0	0
AİLE ÇİFTLİK GELİRİ	1.563.805	2.138.816

Tablo 3.9: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Orta Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Gelir Tablosu

	1998 / 1999	1999 / 2000
TOPLAM GELİR	5.892.334	8.498.172
Toplam Satış Geliri	5.892.334	8.498.172
Sübvansiyonlar	0	0
Yatırım Bağışları ve Sübvansiyonları	0	0
TOPLAM GİDERLER (-)	(4.328.530)	(6.359.355)
Ara Tüketim	(3.065.572)	(4.519.526)
a. Özel Maliyetler	2.546.345	3.757.797
• Tohum ve Fideler	221.429	354.470
• Gübre	295.270	433.528
• Bitki Koruma (İlaçlama vb.)	208.087	371.262
• Diğer Özel Bitki Maliyetleri	120.704	195.760
• Otlak Canlı Stoklarını Besinleri	1.335.134	1.910.752
• Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri	243.059	315.035
• Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel Maliyetler	122.664	176.991
b. Genel Giderler	519.227	761.729
• Makine ve Bina Maliyetleri	133.781	184.215
• Enerji	306.357	473.104
• Götürü İş (Contract Work)	61.102	82.565
• Diğer Direkt Girdiler	17.987	21.846
Amortismanlar	(567.323)	(854.645)
Dış Faktörler	(695.635)	(985.184)
• Ödenen Ücretler	475.896	639.763
• Ödenen Kiralar	83.615	138.688
• Ödenen Faizler	136.123	206.733
BRÜT KAR	1.563.805	2.138.816
VERGİ VE SÜBVANSİYON DENGESİ (-)	0	0
NET KAR	1.563.805	2.138.816

Tablo 3.10: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Büyük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri Tablosu (1)

	1998 / 1999	1999 / 2000
TOPLAM ÇIKTI	6.861.468	9.140.854
(+) Sübvansiyonlar	0	0
(-) Ara Tüketim	(3.569.778)	(4.861.320)
a. Özel Maliyetler	2.965.152	4.041.984
• Tohum ve Fideler	257.847	381.277
• Gübre	343.834	466.314
• Bitki Koruma (İlaçlama vb.)	242.312	399.339
• Diğer Özel Bitki Maliyetleri	140.557	210.565
• Otlak Canlı Stoklarını Besinleri	1.554.727	2.055.254
• Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri	283.035	338.859
• Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel Maliyetler	142.839	190.376
b. Genel Giderler	604.626	819.336
• Makine ve Bina Maliyetleri	155.785	198.146
• Enerji	356.744	508.882
• Götürü İş (Contract Work)	71.151	88.809
• Diğer Direkt Girdiler	20.945	23.498
(+) Vergi ve Sübvansiyon Dengesi	0	0
BRÜT ÇİFTLİK GELİRİ	3.291.691	4.279.535
(-) Amortismanlar	(660.633)	(919.278)
ÇİFTLİK NET KATMA DEĞERİ	2.631.057	3.360.256
(+) Yatırım Bağışları ve Sübvansiyonları	0	0
(-) Dış Faktörler	(810.048)	(1.059.690)
• Ödenen Ücretler	554.169	688.146
• Ödenen Kiralar	97.367	149.177
• Ödenen Faizler	158.512	222.367
AİLE ÇİFTLİK GELİRİ	1.821.009	2.300.566

Tablo 3.11: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Büyük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Aile Çiftlik Geliri Tablosu (2)

	1998 / 1999	1999 / 2000
Toplam Satış Geliri	6.861.468	9.140.854
(+) Sübvansiyonlar	0	0
TOPLAM SATIŞ GELİRİ VE SÜBVANSİYONLAR TOPLAMI	6.861.468	9.140.854
İŞLETME İÇİ DİREKT ÜRETİM GİDERLERİ (-)	(3.569.778)	(4.861.320)
<i>Ara Tüketim</i>	<i>(3.569.778)</i>	<i>(4.861.320)</i>
a. Özel Maliyetler	2.965.152	4.041.984
• Tohum ve Fideler	257.847	381.277
• Gübre	343.834	466.314
• Bitki Koruma (İlaçlama vb.)	242.312	399.339
• Diğer Özel Bitki Maliyetleri	140.557	210.565
• Otlak Canlı Stoklarını Besinleri	1.554.727	2.055.254
• Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri	283.035	338.859
• Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel	142.839	190.376
b. Genel Giderler	604.626	819.336
• Makine ve Bina Maliyetleri	155.785	198.146
• Enerji	356.744	508.882
• Götürü İş (Contract Work)	71.151	88.809
• Diğer Direkt Girdiler	20.945	23.498
<i>Vergi ve Sübvansiyon Dengesi</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
BRÜT ÇİFTLİK GELİRİ	3.291.691	4.279.535
İŞLETME İÇİ ENDİREKT ÜRETİM GİDERİ (-)	(660.633)	(919.278)
Amortismanlar	(660.633)	(919.278)
ÇİFTLİK NET KATMA DEĞERİ	2.631.057	3.360.256
İŞLETME DIŞI ÜRETİM GİDERLERİ (-)	(810.048)	(1.059.690)
<i>Dış Faktörler</i>	<i>(810.048)</i>	<i>(1.059.690)</i>
• Ödenen Ücretler	554.169	688.146
• Ödenen Kiralar	97.367	149.177
• Ödenen Faizler	158.512	222.367
YATIRIM BAĞIŞLARI VE SÜBVANSİYONLARI (+)	0	0
AİLE ÇİFTLİK GELİRİ	1.821.009	2.300.566

Tablo 3.12: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemlerine Ait, Büyük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Gelir Tablosu

	1998 / 1999	1999 / 2000
TOPLAM GELİR	6.861.468	9.140.854
Toplam Satış Geliri	6.861.468	9.140.854
Sübvansiyonlar	0	0
Yatırım Bağışları ve Sübvansiyonları	0	0
TOPLAM GİDERLER	(5.040.459)	(6.840.288)
Ara Tüketim	(3.569.778)	(4.861.320)
c. Özel Maliyetler	2.965.152	4.041.984
• Tohum ve Fideler	257.847	381.277
• Gübre	343.834	466.314
• Bitki Koruma (İlaçlama vb.)	242.312	399.339
• Diğer Özel Bitki Maliyetleri	140.557	210.565
• Otlak Canlı Stoklarını Besinleri	1.554.727	2.055.254
• Domuz ve Kümes Hayvanları Besinleri	283.035	338.859
• Diğer Canlı Stoklarla İlgili Özel Maliyetler	142.839	190.376
b. Genel Giderler	604.626	819.336
• Makine ve Bina Maliyetleri	155.785	198.146
• Enerji	356.744	508.882
• Götürü İş (Contract Work)	71.151	88.809
• Diğer Direkt Girdiler	20.945	23.498
Amortismanlar	(660.633)	(919.278)
Dış Faktörler	(810.048)	(1.059.690)
• Ödenen Ücretler	554.169	688.146
• Ödenen Kiralar	97.367	149.177
• Ödenen Faizler	158.512	222.367
BRÜT KAR	1.821.009	2.300.566
VERGİ VE SÜBVANSİYON DENGESİ (-)	0	0
NET KAR	1.821.009	2.300.566

Çiftliklerin elde ettikleri gelirleri dönemlere göre karşılaştırıldığında, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin gelirlerinde aynı oranda (% 44) artış ortaya çıkarken büyük ölçekli işletmelerde ise bu orandan daha az bir oranda (% 33) artış ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, büyük ölçekli işletmelerin satış miktarında, daha önceki döneme göre, diğer işletmelerin satış miktarından daha az oranda artış olduğunu veya büyük işletmelerin birim satış fiyatı daha ucuz olan ürünler üretmeye yöneldiğini (mesela tahıl olabilir) anlamına gelmektedir.

Çiftliklerin ara tüketimleri dönemler arasında karşılaştırıldığında, küçük ve orta ölçekli işletmelerin özel maliyetlerinin % 47, büyük ölçekli işletmelerin özel maliyetlerinin ise % 36 oranında arttığı ortaya çıkmaktadır. Bütün işletmelerin ara tüketim maliyetlerinin % 83'ünü, her iki dönemde de, özel maliyetler oluşturmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin genel giderleri, her iki dönemde de aynı oranlarda artışlar göstermiştir. Ama büyük ölçekli işletmelerin genel gider artış oranları, diğer işletmelere göre daha az bir oranda gerçekleşmiştir.

İşletmelerin brüt çiftlik gelirleri incelendiğinde, küçük ve orta ölçekli çiftliklerinin brüt çiftlik gelirinde aynı oranlarda (% 40) artış ortaya çıkarken büyük ölçekli işletmelerin brüt çiftlik gelirinde, % 30 oranında bir artış ortaya çıkmaktadır.

İşletmelerin net katma değerleri, dönemler arasında karşılaştırdığı zaman, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin net katma değerinde % 38, büyük ölçekli işletmelerin net katma değerinde ise % 27 oranında artış ortaya çıkmaktadır.

FADN sistemine göre çiftlik net katma değeri, çiftliklerin üretim faktörlerine yaptıkları ödemelere denktir. Bu sonuç, büyük ölçekli işletmelerin kullandığı üretim faktörlerine, yaptığı ödemelerin diğer işletmelere göre, daha az oranda arttığı anlamına gelmektedir. Bu durum, büyük işletmelerin, diğer işletmelere göre, kullandıkları üretim faktörlerinin dönemler arasında daha düşük oranda arttığı ve üretim miktarının daha az oranda arttığı anlamına gelmektedir.

Büyük ölçekli işletmelerin çiftlik net katma değerinde ve toplam çıktı değerlerinde meydana gelen düşük orandaki artışlar, büyük ölçekli çiftliklerin küçülmeye çalıştıkları anlamına gelebilir. Bu ifadeyi destekler bir diğer sonuç ise, çiftlik yapıları ile ilgili tablodaki ekonomik büyüklükte meydana gelen azalmadır.

İşletmelerin yaptıkları dış faktör ödemeleri incelendiğinde, küçük ve orta ölçekli işletmelerin dış faktör ödemelerinin % 41, büyük ölçekli işletmelerin dış faktör ödemelerinin ise % 30 oranında arttığı ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, büyük ölçekli işletmelerin dış faktör kullanım oranının, diğer işletmelere göre, (dönemler arasında) daha az oranda arttığı anlamına gelmektedir. Bunun nedeni, büyük işletmelerin çeşitli nedenlerle küçülmeye çalışmaları olabilir.

İşletmelerin dönem sonunda elde ettikleri aile çiftlik gelirleri incelendiğinde, küçük ve orta ölçekli işletmelerin aile çiftlik gelirlerindeki artış oranının, büyük ölçekli işletmelere göre daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır.

İncelenen işletmelerin ara tüketim değerinin / elde ettikleri gelirler oranı, çiftliklerin elde ettikleri gelirlerin ne kadarlık kısmını üretim ile ilgili giderlere harcadığını ortaya koymaktadır. Bu oran incelendiğinde, 1998 / 1999 döneminde bütün işletmeleri gelirlerinin % 52'sini üretimle ilgili giderlere harcadığı ortaya çıkmaktadır. Bu oran 1999 / 2000 döneminde, % 53'e çıkmaktadır. Çiftlik gelirlerindeki artışa rağmen bu oranda meydana gelen artış, çiftliklerin üretim giderlerinin, önceki döneme göre, daha fazla arttığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç, önceki döneme göre, ekonomik koşullarda bozulmaların olduğunu anlamına gelebilir.

Genel gider veya özel maliyetler / ara tüketim değeri, işletmelerin üretimle ilgili giderlerindeki özel maliyetler ve genel giderler oranını vermektedir. Özel Maliyet / Ara Tüketim oranı incelendiğinde, bütün işletmelerde ve her iki dönemde de, özel maliyetlerin üretimle ilgili giderlerin % 83'ünü oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, özel maliyetler kaleminin işletmeler için en önemli ve dikkat edilmesi gereken maliyet kalemi olduğunu ortaya koymaktadır.

İncelenen işletmelerin çiftlik net katma değeri / toplam çıktı oranı, çiftliklerin elde ettikleri gelirlerin ne kadarlık bir kısmını üretim faktörlerine harcadığını ortaya koymaktadır. Bu oran, bütün işletmelerde, 1998 / 1999 döneminde % 38 iken 1999 / 2000 döneminde % 36'ya düşmektedir. Bu sonuç, işletmelerin, önceki döneme göre, elde ettikleri gelirlerin daha az bir kısmını üretim faktörlerine yatırdıkları anlamına gelmektedir. Bu oranın azalmasının nedeni, önceki döneme göre, çiftlik gelirlerindeki artış oranının, üretim faktörlerine yapılan ödemelerdeki artıştan oranından daha fazla olmasıdır.

Düzenlenen gelir tablolarının incelenmesinde dikkat çeken en önemli nokta, büyük ölçekli işletmelerin gelirlerindeki ve giderlerindeki, önceki dönemlere göre, artış oranlarının diğer işletmelere göre az olmasıdır. Bu durum, büyük ölçekli işletmelerin, çeşitli nedenlerle küçülmeye başladığını ve bu nedenle gelir ve giderlerindeki artış oranlarının diğer işletmelere göre daha az olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun nedeni ise ilgili dönemde yaşanan ekonomik olumsuzluklardan büyük ölçekli işletmelerin daha fazla etkilenmesi olabilir.

Düzenlenen gelir tablosunu, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yayınlanan standart sonuçlar ile karşılaştırıldığında, Avrupa'daki çiftliklerin daha fazla gelir elde ettiği ortaya çıkmaktadır. Avrupa'daki çiftliklerin gelirlerinin büyük bir kısmını sübvansiyonlar oluşturmaktadır.

Gelir tablolarında yer alan "0" değerleri, bilgilerin toplanamadığı hesap kalemleridir.

3.2.2 Bilânço:

Bilânço, işletmelerin belli bir dönemdeki varlıkları ve bu varlıkları sağladıkları kaynakları ortaya koyan bir tablodur. FADN sistemi bilânçosu incelendiği zaman, işletmelerin faaliyet türleri de ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada düzenlenecek olan bilânçolar, daha önce, ikinci bölümde, açıklandığı gibi, Tek Düzen Muhasebe Sisteminin benimsediği bilânço formatına göre düzenlenecektir. Bunun nedeni, bu formatta varlık kaynak karşılaştırmasının daha kolay ve anlaşılır olmasıdır.

İşletmelerin bilânçoları, varlık ve kaynaklardan oluşmaktadır. Varlıklar, dönen ve duran varlıklardan oluşmaktadır. FADN sistemine göre işletmenin dönen varlıkları, damızlık düve, koyun, domuz, keçi ve günlük sağılan inekler dışındaki canlı stokların izlendiği damızlık olmayan canlı stoklar kaleminden, genç kuru ve fidanlar dışındaki bütün zirai ve canlı stok ürünlerinin incelendiği tarım ürünleri stoku kaleminden ve kasa ve bankadaki değerlerin, kısa vadede tahsil edilecek alacakların ve zirai ürünlerin değerlerinin izlendiği diğer işletme sermayesi kaleminden oluşmaktadır.

FADN sistemine göre işletmelerin duran varlıkları ise, çiftlik sahibine ait binalar ve teçhizatların izlendiği binalar kaleminden, makine, traktör araba, kamyon ve sulama donanımlarının izlendiği makineler kaleminden, damızlık düve, koyun, keçi ve domuzların izlendiği damızlık canlı stoklar kaleminden ve işletmelerin tarım arazileri, yeraltı ve yer üstü düzenleri, hakları ve sürekli ürettiği ürünlerin izlendiği arazi ve sürekli üretilen ürünler kaleminden oluşmaktadır.

FADN sistemine göre işletmelerin bu varlıkları sağladıkları kaynaklar, bir yıldan kısa süreliğine aldıkları kısa vadeli krediler, bir yıldan daha uzun süreliğine alınan orta ve uzun vadeli krediler ve öz sermayedir.

Tablo 3.13: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait, Küçük Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Bilâncoları

VARLIKLAR			KAYNAKLAR		
	1998 / 1999	1999 / 2000		1998 / 1999	1999 / 2000
Toplam Dönen Varlıklar	1.887.345	2.310.349	Kısa Vadeli Krediler	107.291	76.176
Damızlık Olmayan Canlı Stoklar	1.047.198	1.164.713			
Tarım Ürünleri stoku	432.561	629.995			
Diğer İşletme Sermayeleri	407.585	515.641			
Toplam Sabit Varlıklar	12.994.581	15.145.025			
Arazi ve Sürekli Ürünler	9.670.899	10.883.619	Orta ve Uzun Vadeli Krediler	301.719	263.736
Binalar	918.708	1.099.115			
Makineler	1.260.927	1.480.410	Öz Sermaye	14.472.916	17.115.462
Damızlık Canlı Stoklar	1.144.047	1.681.881			
TOPLAM VARLIKLAR	14.881.926	17.455.374	TOPLAM KAYNAKLAR	14.881.926	17.455.374

Tablo 3.14: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait, Orta Ölçekli İşletmelerin FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Bilâncoları

VARLIKLAR			KAYNAKLAR		
	1998 / 1999	1999 / 2000		1998 / 1999	1999 / 2000
Toplam Dönen Varlıklar	2.013.712	2.465.296	Kısa Vadeli Krediler	114.475	81.285
Damızlık Olmayan Canlı Stoklar	1.117.313	1.242.827			
Tarım Ürünleri Stoku	461.523	672.246			
Diğer İşletme Sermayeleri	434.875	550.223			
Toplam Sabit Varlıklar	13.864.629	16.160.750			
Arazi ve Sürekli Ürünler	10.318.411	11.613.546	Orta ve Uzun Vadeli Krediler	321.921	281.424
Binalar	980.220	1.172.828			
Makineler	1.345.352	1.579.696	Öz Sermaye	15.441.944	18.263.336
Damızlık Canlı Stoklar	1.220.646	1.794.679			
TOPLAM VARLIKLAR	15.878.340	18.626.045	TOPLAM KAYNAKLAR	15.878.340	18.626.045

**Tablo 3.15 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait, Büyük Ölçekli İşletmelerin
FADN Sistemine Göre Düzenlenmiş Bilâncoları**

VARLIKLAR			KAYNAKLAR		
	1998 / 1999	1999 / 2000		1998 / 1999	1999 / 2000
Toplam Dönen Varlıklar	2.344.914	2.651.736	Kısa Vadeli Krediler	133.303	87.432
Damızlık Olmayan Canlı Stoklar	1.301.082	1.336.817			
Tarım Ürünleri stoku	537.432	723.085			
Diğer İşletme Sermayeleri	506.401	591.834			
Toplam Sabit Varlıklar	16.144.995	17.382.922			
Arazi ve Sürekli Ürünler	12.015.518	12.491.831	Orta ve Uzun Vadeli Krediler	374.868	302.707
Binalar	1.141.440	1.261.525			
Makineler	1.566.627	1.699.162	Öz Sermaye	17.981.738	19.644.519
Damızlık Canlı Stoklar	1.421.410	1.930.404			
TOPLAM VARLIKLAR	18.489.909	20.034.658	TOPLAM KAYNAKLAR	18.489.909	20.034.658

İşletmelerin varlık yapıları incelendiğinde, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin dönen varlıklarında % 22 büyük ölçekli işletmelerin dönen varlıklarında % 13'lük bir artış olduğu ortaya çıkmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin duran varlıklarında % 16'lık bir artış, büyük ölçekli işletmelerde ise % 7'lik bir artış ortaya çıkmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin toplam varlıkları % 17 oranında artarken, büyük ölçekli işletmelerin toplam varlıklarında % 8'lik bir artış ortaya çıkmaktadır.

İşletmelerin kaynak yapıları incelendiğinde, kısa, orta ve uzun vadeli borçlarda azalışlar ve öz kaynaklarda ise artış ortaya çıkmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerde kısa vadeli borçların azalış oranı % 29, büyük ölçekli işletmelerde ise kısa vadeli borçların azalış oranı, % 34'tür. Orta ve uzun vadeli borçların azalış oranı küçük ve orta ölçekli işletmelerde % 12, büyük ölçekli işletmelerde ise % 19'dur. Öz kaynaklardaki artış oranları, küçük ve orta ölçekli işletmelerde % 18 iken büyük ölçekli işletmelerde % 9'dur.

Bu analizlerin dikkat çeken sonucu, işletmelerin borçlarındaki azalışlardır. Bu da çiftliklerin borçlarını ödedikleri anlamına gelmektedir. İşletmelerin borçlarını ödemelerine rağmen öz kaynaklarındaki artışın nedeni, FADN sisteminin öz kaynakları bir denge unsuru olarak görmesi ve toplam varlık ve borçların farkı olarak tanımlamasıdır. Bu nedenle, işletmelerin varlıkları artması ve borçlarının azalması da öz kaynaklarını arttırmaktadır.

Dönen Varlık veya Sabit varlık / Toplam varlık oranı incelendiğinde, işletmelerin varlık yapıları ortaya çıkmaktadır. Sabit varlıklar / Toplam Varlıklar oran, bütün işletmelerde her 2 dönemde de % 87 oranındadır. Bu oran, sabit varlıkların işletme varlık yapısı içerisinde en önemli kalem olduğunu ortaya koymaktadır. Sabit varlıklar incelendiği zaman bu farkın, arazi ve sürekli üretilen ürünlerden kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, incelenen işletmelerin tarım arazilerinin diğer sabit varlıklara göre daha fazla olduğunu ve daha çok zirai faaliyetler ile uğraştığını ortaya koymaktadır. Dönen varlıkların ortalama % 50'si damızlık olmayan canlı stoklardan oluşmaktadır. Damızlık olmayan canlı stokların çok fazla olması, işletmelerin canlı stok alım satımı yaptıklarını anlamına gelmektedir.

Borçlar veya öz sermaye / toplam kaynak oranı incelendiğinde, bütün işletmelerin varlıklarının % 97'sinin öz kaynaklar ile sağladığı ortaya çıkmaktadır. Bir sonraki dönemde bu oran % 98'e çıkmaktadır. Bu sonuç, çiftliklerin az borçlu ve sağlam öz sermayeye sahip olduklarını ortaya koymaktadır. İşletmenin borçları, önceki dönemlere göre sürekli azalış gösterirken öz sermayeleri artmaktadır. Ama yapılan çalışmadaki verilerin anket yöntemiyle toplanmış olması, çiftliklerin borçlarının tam ve doğru bir şekilde belirlenmesinde bazı hatalar ortaya çıkmasına neden olabilir ve hatalı veriler ortaya çıkmış olabilir.

İşletmelerin işletme sermayeleri incelendiğinde, (dönen varlıkların kısa vadeli borçları karşılama oranı) işletmelerin işletme sermayelerinin çok sağlam olduğu ve istediği zaman dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeyebileceği ortaya çıkmaktadır.

3.2.3 Yapı Boyutu İle İlgili Tablolar

Bu bölümde, çiftliklerin finansal yapıları değil, fiziksel yapıları incelenmektedir. FADN sisteminde yapı ile ilgili düzenlenecek olan tablonun gelir tablosu ve bilânço gibi şekil şartı bulunmamaktadır. FADN sistemi, çiftliklerin yapı boyutunu 3 farklı başlık altında incelemektedir. Bu başlıklar şu şekildedir:

- Yapı ve Verimlilik,
- Tarım Arazilerinin Kullanım Alanları ve
- Canlı Stok Sayısı ile İlgili Detaylar.

3.2.3.1 Yapı ve Verimlilik Boyutu

FADN sistemine göre, işletmelerin yapı ve verimliliği ile ilgili kalemler, ekonomik büyüklük, toplam işgücü girdisi, ödenmiş ve ödenmemiş işgücü girdisi, toplam yararlanılan tarım arazisi, kiralanmış araziler, toplam canlı stok ünitesi, buğday, süt ve mısır verimliliği ve besi hayvan sürüsü yoğunluğu kalemleridir.

Ekonomik büyüklük kalemi, incelenen işletmelerin Avrupa Birliği büyüklük birimine göre ifadesidir. Toplam işgücü kalemi, çiftlikte çalışan toplam işgücü sayısını ifade etmektedir. Çiftlikte çalışan aile üyelerinin sayısı ödenmemiş işgücü kaleminde, dışardan gelen çalışan işçilerin sayısı ise ödenmiş işgücü kaleminde incelenmektedir. Çiftçiye ait, yararlanılan araziler, hektar cinsinden, toplam yararlanılan tarım arazileri kaleminde, kiralanmış araziler ise, yine hektar cinsinden, kiralanmış araziler kaleminde incelenmektedir. Çiftlikteki toplam canlı stok miktarı, toplam canlı stok ünitesi kaleminde, verimliliklerin dikkatlice izlenilmesi gerektiğini düşündükleri buğday, süt ve mısır verimlilikleri ise, 100kg / hektar cinsinden, buğday, mısır ve süt verimliliği kaleminde izlenmektedir. Besi hayvan sürüsü yoğunluğu ise, besi hayvan miktarı / hektar cinsinden, yemlik arazilerde otlayan canlı stok yoğunluğun ifade etmektedir.

Tablo 3.16: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait Yapı ve Verimlilik Boyutu İle İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE005 Ekonomik Büyüklük	3,6	6,1	10,6	3,3	5,8	10,2
SE010 Toplam İşgücü Girdisi	1,852	1,976	2,301	1,834	1,957	2,105
SE015 Ödenmemiş İşgücü Girdisi	1,639	1,748	2,036	1,489	1,588	1,709
SE020 Ödenmiş İşgücü Girdisi	0,213	0,228	0,265	0,345	0,369	0,396
SE025 Toplam Yaralanılan Tarım Arazileri Alanı	5,27	5,63	6,55	5,25	5,60	6,02
SE030 Kiralanmış Araziler	1,22	1,31	1,52	1,12	1,19	1,28
SE080 Toplam Canlı Stok Ünitesi	13,76	14,68	17,09	13,92	14,86	15,98
SE110 Buğday Verimi (Rekoltesi)	29,1	31,0	36,1	29,0	31,0	33,3
SE115 Mısır Verimi (Rekoltesi)	82,9	88,5	103,0	81,6	87,1	93,7
SE120 Besi Hayvan Sürüsü Yoğunluğu	7,47	7,97	9,28	7,55	8,06	8,67
SE125 Süt Verimliliği	2.503	2.670	3.109	2.460	2,625	2,824

Düzenlenen tablo incelendiğinde, küçük işletmelerin ekonomik büyüklüklerinde % 8, orta ölçekli işletmelerin ekonomik büyüklüklerinde % 4 ve büyük ölçekli işletmelerin ekonomik büyüklüklerinde ise % 3 oranında düşüşler dikkat çekmektedir. Küçük ölçekli işletmelerin ekonomi büyüklüklerinde, diğer işletmelere göre, daha fazla oranda küçülme gerçekleşmektedir.

Düzenlenen tabloda, çiftliklerin kullandıkları toplam işgücü miktarında da düşüşler ortaya çıkmaktadır. İşgücü konusunda dikkat çeken en önemli nokta, ödenmemiş işgücü girdisinde meydana gelen azalmalar ve ödenmiş işgücünde meydana gelen artışlardır. Küçük ölçekli işletmelerin ödenmemiş işgücü girdisi % 9 azalırken ödenmiş işgücü girdisi, % 61 artmaktadır. Orta ölçekli işletmelerde ise, ödenmemiş işgücü girdisi % 10 azalırken ödenmiş işgücü girdisi % 61 artmaktadır. Büyük ölçekli işletmelerde ise ödenmemiş işgücü girdisi % 16 azalırken ödenmiş işgücü girdisi % 49 artmaktadır.

İşgücü konusunda yaşanan bu değişimler, çiftlikte çalışan aile fertlerinin sayısının gittikçe azalmaya başladığını, bunun yanı sıra işgücü açığını kapatmak için dışardan alınan işçi sayısının arttığı anlamına gelmektedir. Yaşanan bu değişimin nedeni, aile fertlerinin, çiftlikte çalışmak yerine başka işlerde çalışmaya başlamasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuç, çiftçilerin çiftçiliği bırakmaya başlaması ve belki de büyük şehirlere göç olduğu anlamına gelebilir.

İncelenen çiftliklerin toplam yararlanan tarım arazileri ve kiralanmış arazileri, dönemler arasında, azalmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelere ait tarım arazileri, % 0,5 oranında azalırken, bu oran büyük ölçekli işletmelerde % 8'dir. Belli bir sözleşmeye göre 1 yıldan fazla bir süreliğine çiftçiye ait araziler incelendiğinde, küçük ölçekli işletmelerde % 8, orta ölçekli işletmelerde % 9, büyük ölçekli işletmelerde ise % 15 oranında azalmalar gerçekleşmektedir. Büyük ölçekli işletmelerin tarım arazilerindeki azalışlar dikkat çekmektedir.

İşletmelere ait toplam canlı stok miktarı incelendiğinde, küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki canlı stokları % 1 oranında artışlar ortaya çıkarken büyük ölçekli işletmelerin canlı stokları % 6 oranında azalış ortaya çıkmaktadır.

Çiftliklerin buğday, mısır ve süt verimliliklerinde azalmalar ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni; iklim koşulları ve üretime etki eden diğer unsurlar olabilir.

Toplam işgücü içerisindeki ödenmiş ve ödenmemiş işgücü girdisi oranları (Ödenmemiş İşgücü veya Ödenmiş İşgücü / Toplam İşgücü) hesaplandığında, Ödenmemiş İşgücü / Toplam İşgücü oranının, 1998 / 1999 döneminde bütün işletmelerde % 88, 1999 / 2000 döneminde ise % 81 olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, ülkemizdeki çiftlikler için çok önemli bir işgücü girdisi olan, çalışan aile fertlerinin çiftlik çalışanları içerisindeki payının gittikçe azaldığını ve bu oranda ne kadar düşüş olsa da aile fertlerinin çiftlik için ne kadar önemli işgücü girdisi olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.3.2 Tarım Arazilerinin Kullanım Alanı

Bu tablo, çiftliklerin kullandıkları tarım arazileri ve bu tarım arazilerinin hangi ürünlerin üretiminde kullanıldığı hakkında bilgiler vermektedir.

FADN sistemine göre tarım arazilerin kullanım alanı ile ilgili kalemler, toplam yararlanılan tarım arazileri, tahıllar, diğer arazi ürünleri, sebze ve çiçekler, bağ, meyve bahçeleri, zeytinlikler, diğer sürekli üretilen ürünler, yem bitkileri, tarımsal nadas ve boş bırakılan araziler kalemlerinden oluşmaktadır.

Toplam yararlanılan tarım arazileri kalemi, çiftçiye ait ve çiftlikte yararlanılan toplam tarım arazilerinin hektar cinsinden ifadesidir. Tahıllar kalemi ise, buğday türleri, arpa, çavdar, yulaf, tane mısır ekilen araziler hektar cinsinden ifadesidir. Diğer arazi ürünleri kaleminde ise, kuru bakliyat, şeker pancarı, şerbetçi otu, tütün, tohum içeren lifli bitkiler ekilen araziler, hektar cinsinden, incelenmektedir. Sebze ve çiçekler kaleminde taze sebze ve süs bitkileri ekilen araziler izlenmektedir. Meyve bahçeleri kalemi, işletmedeki meyve bahçeleri ekilen arazilerin, zeytinlikler kalemi ise zeytinliklerin hektar cinsinden ifadesidir. Bağ kaleminde ise işletmeye ait olan bağlar hektar cinsinde incelenmektedir. Diğer sürekli üretilen ürünler kaleminde, kontrol altında yetiştirilen ürünler, fidelikler, hasır otu, hint kumaşı gibi bitkilerin ekildiği alanlar hektar cinsinden ifade edilmektedir. Geçici çayılar, meralar, zayıf meralar ve sürekli meralar alanları, hektar cinsinden, yem bitkileri kaleminde incelenmektedir. Tarımsal nedenlerle ekilmeyen araziler tarımsal nadas kaleminde, tarım politikaları nedeniyle zorunlu olarak ekilmeyen araziler ise, boş bırakılan araziler kaleminde incelenmektedir.

**Tablo 3.17: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait Tarım Arazilerinin
Kullanım Alanları ile İlgili Tablo**

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE025 Toplam Yaralanılan Tarım Arazileri Alanı	5,27	5,63	6,55	5,25	5,60	6,02
SE035 Tahıllar	1,50	1,60	1,86	1,52	1,62	1,74
SE041 Diğer Arazi Ürünleri	0,57	0,61	0,71	0,55	0,58	0,63
SE046 Sebze ve Çiçekler	0,76	0,81	0,94	0,70	0,75	0,80
SE050 Bağ	0,49	0,52	0,61	0,50	0,53	0,57
SE055 Meyve Bahçeleri	0	0	0	0	0	0
SE060 Zeytinlikler	0	0	0	0	0	0
SE065 Diğer Sürekli Üretilen Ürünler	0	0	0	0	0	0
SE071 Yem Bitkileri	1,33	1,42	1,65	1,35	1,44	1,54
SE072 Tarımsal Nadas	0,05	0,05	0,06	0,05	0,05	0,06
SE073 Boş Bırakılan Araziler	0	0	0	0	0	0

Çiftçiler tarım arazilerini, tahıl, sebze ve çiçek, bağ, yem bitkileri ve kuru bakliyat, tütün, şerbetçiotu, endüstriyel ürünler gibi diğer arazi ürünlerinin yetiştirilmesinde kullanmaktadır.

İşletmelerin kullandıkları tarım arazilerinde azalışlar ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber, tarım arazilerinin kullanım alanlarında da azalışlar ortaya çıkmaktadır. Ama küçük ve orta ölçekli işletmelerde, tahıl ve yem bitkileri için kullanılan arazi değerlerinde artışlar ortaya çıkmıştır. Bu artış, tahıl ve yem bitkilerinin yetiştirilmesinin diğer bitkilere göre daha kolay olmasından kaynaklanabilir.

Özellikle yem bitkilerindeki artışın nedeni ise, bu bitkilerin hayvan yetiştiriciliğinde kullanılması olabilir. Çiftliklerin canlı stok sayısındaki artışın da bu nedeni biraz daha güçlendirmektedir. (Tablo 3.12)

İşletmelerin tarım arazisi kullanım alanlarını, toplam yararlanılan arazi miktarına oranlandığında, çiftliklerin tarım arazilerini en çok tahıl ve yem bitkileri üretiminde kullandıkları ortaya çıkmaktadır.

Düzenlenen tabloda yer alan “0” değerleri, bilgilerin toplanamadığı kalemleri veya hesap kalemi ile ilgili faaliyette bulunulmadığı anlamına gelmektedir.

3.2.3.3 Canlı Stok Sayısı

İşletmedeki canlı stokların sayısı, işletmelerin fiziksel yapıları hakkında bilgiler vermektedir. Bu tablo da işletme de yer alan canlı stok miktarı ve işletmede bulunan canlı stokların neler olduğu hakkında bilgiler vermektedir.

FADN sistemine göre işletmelerin canlı stok miktarını ile ilgili bilgi alabilmek için, toplam canlı stok ünitesi, günlük sağılan inekler, diğer büyükbaş hayvanlar, koyun ve keçiler, domuzlar ve kümes hayvanları kalemlerinin incelenmesi gerekmektedir.

Toplam canlı stok ünitesi kalemi içerisinde, çiftlikte yer alan koyun, keçi, domuz, büyükbaş hayvanlar ve atlar, miktar olarak ifade edilmektedir. Arılar ve tavşanlar, toplan canlı stok ünitesi kalemi içerisinde incelenmemektedir. Buzağılamış ve insanların tüketimi için süt üretmek amacıyla elde tutula ineklerin sayısı, günlük sağılan inekler kaleminde incelenmektedir. Koyun ve keçiler kaleminde, keçi ve koyun sayısı, domuzlar kaleminde işletmede yer alan domuzların miktarı ifade edilmektedir. Kümes hayvanları kalemi içerisinde ise, sadece tavuklar, sayı olarak incelenmektedir.

Tablo 3.18: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Dönemine Ait Canlı Stok Sayısı ile İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE080 Toplam Canlı Stok Ünitesi	13,76	14,68	17,09	13,92	14,86	15,98
SE085 Günlük Sağılan İnekler	6,32	6,75	7,86	6,42	6,85	7,37
SE090 Diğer Büyükbaş Hayvanlar	3,26	3,48	4,05	3,27	3,49	3,76
SE095 Koyun ve Keçiler	1,02	1,09	1,27	1,03	1,10	1,19
SE100 Domuzlar	0	0	0	0	0	0
SE105 Kümes Hayvanları	3,15	3,36	3,92	3,20	3,41	3,67

Düzenlenen tablo incelendiğinde, küçük ve orta ölçekli işletmelerin toplam canlı stoklarında % 1 oranında artışlar gerçekleşirken, büyük ölçekli işletmelerin canlı stok sayısında % 6 oranında azalmalar ortaya çıkmaktadır.

Canlı stokların artması, sadece canlı stok alımı yapıldığı anlamına gelmemektedir. Çünkü canlı stoklar üreme yoluyla da artabilir. Bu nedenle canlı stok sayısındaki artışın nedeni, canlı stokların üremesi olabilir. Büyük ölçekli işletmelerdeki azalış, küçülme yolunu seçip canlı stok satışından kaynaklanabilir.

Toplam canlı stok sayısına paralel olarak, koyun ve keçi, günlük sağılan inekler, kümes hayvanları ve diğer büyükbaş hayvanlar oranında da değişimler gerçekleşmiştir. Bu konuda, küçük ve orta ölçekli işletmelerde % 1 oranında artışlar gerçekleşirken, büyük ölçekli işletmelerde % 6 – 7 oranında azalmalar ortaya çıkmıştır.

İncelenen canlı stokları toplam canlı stok sayısına oranı incelendiğinde, işletmelerin canlı stok yapısı ortaya çıkmaktadır. Bu oran sonucunda, incelenen işletmelerin en çok buzağılamış ve süt elde etmek amacıyla tutulan inek yetiştiriciliği ve kümes hayvanı yetiştiriciliği yaptığı ortaya çıkmaktadır.

Yapı boyutu ile ilgili incelenen kalemlere dikkat edilecek olursa, bu kalemlerin, FADN hesap planının ilk bölümünü oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Bu tabloda yer alan veriler, belli bir para cinsiyle ifade edilmemektedir. Bu veriler, incelenen kalemler ile ilgili birimlerde ifade edilmiştir (ha, LU, AWU, FWU, kental, kilo, kental / ha, kilo / inek).

3.2.4 Üretim Boyutu İle İlgili Tablolar

Çiftliklerde hayvansal ve bitkisel üretimler yapılmaktadır. Hayvansal ve bitkisel ürünlerin ticari işletmelerin ürünlerinden farklılıkları bulunmaktadır. Hayvansal ve bitkisel ürünler, canlı varlıklardır ve bir gelişme süreci vardır. Bu süreç sonucunda bu ürünlerin değerlerinde değer artışları veya azalışlar ortaya çıkmaktadır. FADN sistemine göre bu değer artışlarının da çiftliklerin üretim boyutunu incelerken dikkate alınmaktadır.

FADN sistemi, detaylı analizler için, çiftliklerin üretimlerini 3 farklı başlık altında incelemektedir. Bu başlıklar şu şekildedir;

- Çıktı,
- Zirai Ürünler ve
- Canlı Stok Ürünleri.

Sistemin çiftliklerin üretimleri ile ilgili incelediği başlıklarda dikkat çeken nokta, zirai ürünler ve canlı stok ürünleri başlıkları, çıktı başlığını oluşturan iki önemli unsuru olmalarıdır. Yani sistem önce genel bir analiz yapmakta daha sonra ise daha özel unsurları araştırmaktadır.

3.2.4.1 Çıktı

Bu tablo, işletmelerin belli bir dönemde elde ettikleri toplam çıktı değerleri ve bu çıktıların neler olduğu konusunda bilgiler sunmaktadır.

FADN sistemine göre çiftliklerin elde ettikleri çıktılar ile ilgili kalemler, toplam çıktı kalemi, toplam ürün çıktısı ve ürün üretimi kalemi, toplam canlı stok çıktısı ve canlı stok ürünleri kalemi ve diğer çıktılar kalemidir.

Toplam çıktı kalemi, işletmelerin elde ettikleri, zirai, hayvansal ve diğer çıktılarının, cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir. Toplam ürün çıktısı ve ürün üretimi kalemi, çiftliklerin elde ettiği zirai ürünlerin cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir. Toplam canlı stok çıktısı ve canlı stok ürünleri kalemi, işletmelerin elde ettikleri süt ve süt ürünleri, yün tavuk yumurtası, bal gibi hayvansal ürünlerin, cari para birimi cinsinden ifade edildiği hesap kalemidir. Diğer çıktılar kalemi ise, diğer faaliyetlerden elde edilen, (ekime hazır kiralanmış araziler, otlak alanların, meraların, ara sıra kiralanması ile ilgili faturalar, orman ürünleri, bir kimsenin büyükbaş hayvanlarının başkasının ormanında otlatması, diğerleri ile yapılan iş sözleşmesi, araç gereç kiralaması, çiftliğin devamı için gerekli olan aktif varlıklara yapılan faiz ödemeleri, turizm faturaları, önceki muhasebe dönemi ile ilgili faturalar ve diğer ürünler ve faturaların) çıktılarının cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir.

Tablo 3.19: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Elde Ettikleri Çıktılar İle İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE131 Toplam Çıktı	5.522.573	5.892.334	6.861.468	7.964.051	8.498.172	9.140.854
SE135 Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi	3.071.172	3.276.801	3.815.749	4.487.446	4.788.404	5.150.531
SE206 Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Ürünleri	2.425.672	2.588.082	3.013.753	3.432.311	3.662.504	3.939.485
SE256 Diğer Çıktılar	30.768	32.828	38.227	52.968	56.521	60.795

İşletmelerin elde ettiği çıktılarda, dönemler arasında, artışlar gerçekleşmiştir. Bu artış oranları, küçük ve orta ölçekli işletmelerde % 44, büyük ölçekli işletmelerde

ise % 33'tür. Bu artışa paralel olarak, çiftliklerin canlı stok, ürün ve diğer çıktılar kalemlerinde de artışlar ortaya çıkmıştır.

Ürün çıktılarında meydana gelen artışlardan en dikkat çekici olanı, diğer çıktılar kaleminde meydana gelen % 70'lere varan artışlardır. FADN sistemine göre çiftliklerin en önemli ek faaliyetleri turizm ve ormancılıktır. Bu dikkat çekici artışın nedeni, ormancılık faaliyeti olabilir. Çünkü toplam yararlanılan tarım arazileri ile ilgili yorumlarda, çiftliklerin yararlandıkları tarım arazilerinde azalışlar ortaya çıkmıştı. FADN sistemine göre orman arazileri, çiftliklerin yararlandıkları araziler içerisinde incelenmemektedir. İşletmelerin ormancılık faaliyetlerinin artması, yararlanılan tarım arazilerindeki düşüşün ve diğer faaliyetlerden elde edilen, dikkat çekici artışın, nedeni olabilir.

İşletmelerin elde ettikleri çıktı değerleri / Toplam Çıktı oranı, çiftliklerin elde ettikleri çıktılarının kaynağı ortaya çıkmaktadır. Bütün işletmelerin elde ettiği ürün çıktısı, 1998 / 1999 döneminde % 55 iken bir sonraki dönemde bu oran % 56'ya çıkmıştır, canlı stok çıktılarının toplam çıktıya oranı her iki dönemde de % 43'tür, diğer çiftlik gelirleri ise %2'den % 1'e gerilemiştir. Bu oran, işletmelerin en çok zirai ürün elde ettikleri anlamına gelmektedir.

3.2.4.2 Zirai Ürünler

Düzenlenen tablo, özel bir hesap kalemi ve bu hesap kalemi ile ilgili kalemlerin incelenmesidir. Bu tabloda, çiftliklerin elde ettiği bitkisel ürünler ve bitkisel üretim ile ilgili hesap kalemleri incelenmektedir. Bu tablo, işletmelerin elde ettikleri bitkisel ürünlerin değerleri ve türleri ile ilgili bilgi vermektedir.

FADN sistemine göre çiftliklerin elde ettikleri bitkisel ürünler ile ilgili kalemler, bitkisel üretim, tahıllar, protein bitkisi, patates, şeker pancarı, yağlı tohumlu bitkiler, endüstri bitkileri, sebze ve çiçekler, meyve, şarap ve üzüm, zeytin ve zeytinyağı, yem bitkileri ve diğer bitkisel ürünler kalemleridir

Bitkisel üretim kalemi, işletmelerin elde ettikleri bitkisel ürünlerin değerinin cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir. Tahıllar kalemi, üretilen tahılların cari para birimiyle ifadesidir. Protein bitkileri kalemi ise, tohum için yetiştirilen, yem olarak kullanılmayan ürünlerin değerinin cari para birimi ile ifade edildiği hesap kalemidir. Patatesler kalemi üretilen patateslerin, şeker pancarı kalemi ise, üretilen şeker pancarının toprağın altında kalan kısmının değerinin cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir. Yağlı tohumlu bitkiler kaleminde, yağlı tohumlar ve lifli ürünler, endüstri bitkileri kaleminde ise, şerbetçiotu, tütün ve diğer endüstriyel ürünlerin değeri, cari para ile ifade edilmektedir. Sebze ve çiçekler kaleminde elde edilen taze sebze ve çiçekler, meyveler kaleminde meyve ağaçlarından elde edilen ve kendiliğinden yetişen ağaçlardan elde edilen meyvelerin değeri, cari para birimiyle ifade edilmektedir. Şarap ve üzümler kaleminde üzümler ve elde edilen şaraplar, zeytin ve zeytinyağı kaleminde elde edilen zeytin ve zeytinyağı, yem bitkileri kaleminde ise, elde edilen yem bitkileri, çayırılıklar, meralar ve ekilmeyen arazilerin değeri, cari para birimiyle ifade edilmektedir. Diğer bitkisel ürünler kalemi ise, koruma altında yetiştirilen sürekli ürünler, tohum ve fidelerinin (tahıl, baklagil, patates, yağlı tohum bitkileri dışında çimen, tarla bitkileri ve süs bitkileri tohumları ve fideleri) değeri cari para birimiyle ifade edilmektedir.

Tablo 3.20: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Elde Ettikleri Zirai Ürünler İle İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE135 Bitkisel Üretim	3.071.172	3.276.801	3.815.749	4.487.446	4.788.404	5.150.531
SE140 Tahıllar	405.462	432.610	503.763	587.660	627.072	674.495
SE145 Protein Bitkileri	96.493	102.954	119.887	126.367	134.842	145.040
SE150 Patatesler	27.435	29.272	34.087	37.218	39.714	42.717
SE155 Şeker Pancarı	123.268	131.521	153.153	189.591	202.306	217.606
SE160 Yağlı Tohumlu Bitkiler	81.967	87.455	101.839	120.252	128.317	138.021
SE165 Endüstri Bitkileri	118.444	126.375	147.160	158.396	169.019	181.801
SE170 Sebzeler & Çiçekler	586.791	626.080	729.053	837.375	893.534	961.109
SE175 Meyveler	301.102	321.263	374.102	443.571	473.320	509.115
SE185 Şarap ve Üzümler	355.803	379.626	442.064	515.388	549.953	591.544
SE190 Zeytin ve Zeytin Yağı	373.976	399.015	464.643	618.795	660.296	710.231
SE195 Yem Bitkileri	391.076	417.260	485.889	534.087	569.907	613.006
SE200 Diğer Bitkisel Üretim	209.354	223.371	260.110	318.747	340.124	365.846

Tablo incelendiğinde, elde edilen bitkisel ürün miktarında artışlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Bitkisel üretim ve bitkisel ürün değerlerindeki artışlar incelendiğinde dikkat çekici nokta, küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki artış oranının büyük ölçekli işletmelere göre daha fazla gerçekleşmiş olmasıdır.

Tabloya göre, incelenen işletmeler en çok sebze ve çiçekler, tahıl ve yem bitkileri üretmektedir. Tahıl ve yem bitkilerinin en çok yetiştirilen ürünler arasında olmasının nedeni, bu ürünlerinin yetiştirilmesinin daha kolay olması ve hayvancılıkta da kullanılabilir olmasıdır.

3.2.4.3 Canlı Stok Ürünleri

İşletmelerin elde ettiği bir başka çıktı, hayvansal ürünlerdir. Bu tablo, elde edilen hayvansal ürünlerin değerleri ve türleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Ayrıca tablo içindeki bazı kalemler karşılaştırılarak, işletmelerin canlı varlıklardan hangi ürünleri elde ettiklerini ortaya koyulabilir.

FADN sistemine göre çiftliklerin elde ettikleri canlı stoklar ile ilgili kalemler, hayvansal üretim, inek sütü ve süt ürünleri, sığır ve dana eti, domuz eti, koyun ve keçiler, kümes hayvanları eti, yumurtalar, koyun ve keçi sütü ve diğer hayvansal ürünler kalemidir.

Hayvansal üretim kalemi, işletmede bulunan bütün canlı stoklardan elde edilen hayvansal ürünlerinin toplam değerinin cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir. İnek sütü ve süt ürünleri kalemi ile sığır ve dana eti kalemi, ineklerden elde edilen hayvansal ürünlerin değerinin cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemleridir. Domuz eti kalemi, domuzların kesimi sonucu elde edilen hayvansal ürünlerin değerinin cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir. Kümes hayvanları eti ve yumurtlar, kümes hayvanlarından elde edilen hayvansal ürünlerin değerinin cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir. Koyun ve keçiler ile koyun ve keçi sütü kalemi ise, koyun ve keçilerden elde edilen hayvansal ürünlerin değerinin cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir. Diğer hayvansal ürünler kalemi ise, at ve zebra gibi soyu tükenmekte olan hayvanlardan elde edilen hayvansal ürünlerin değerinin cari para birimiyle ifade edildiği hesap kalemidir.

Tablo 3.21: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Elde Ettikleri Canlı Stok Ürünleri İle İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE206 Hayvansal Üretim	2.425.672	2.588.082	3.013.753	3.432.311	3.662.504	3.939.485
SE216 İnek Sütü & Ürünleri	1.439.790	1.536.191	1.788.854	2.093.652	2.234.066	2.403.020
SE220 Sığır ve Dana Eti	239.003	255.006	296.948	370.331	395.168	425.053
SE225 Domuz Eti	0	0	0	0	0	0
SE230 Koyun ve Keçiler	78.250	83.489	97.220	121.930	130.108	139.947
SE235 Kümes Hayvanları eti	315.156	336.257	391.562	433.919	463.020	498.037
SE240 Yumurtalar	176.048	187.835	218.729	225.922	241.074	259.305
SE245 Koyun ve Keçi Sütü	24.364	25.996	30.271	36.496	38.944	41.889
SE251 Diğer Hayvansal Üretim	53.392	56.967	66.337	61.955	66.110	71.110

İşletmelerin elde ettiği toplam canlı stok ürünleri ve canlı stok ürünlerin değerlerinin her birinde artışlar gerçekleşmiştir.

Karşılaştırma yapılırken, inek sütü ve süt ürünleri kalemi ile sığır ve dana eti, kümes hayvanları eti kalemi ile yumurtalar kalemi, koyun ve keçi kalemi ile koyun ve keçi sütü kalemi karşılaştırılacaktır. Bu kalemlerin karşılaştırılmasının nedeni, işletmelerin inek, koyun ve kümes hayvanlarının en çok hangi ürünlerinden yararlandıklarını ortaya koymaktır.

Yapılan karşılaştırmada, işletmelerin ineklerin sütünden, kümes hayvanları ve koyun ve keçilerin ise etinden daha fazla yararlandığı ortaya çıkmaktadır.

Elde edilen hayvansal ürünlerin değerlerini elde edilen toplam canlı stok ürünlerinin değeri oranı incelendiğinde, işletmelerin en fazla inek sütü ve süt ürünlerini ürettiğini ifade edebiliriz. Bunun nedeni, bölgede mandıracılık faaliyetinin çok gelişmiş olması olabilir. İnek sütü ve süt ürünlerinden sonra en fazla, kümes hayvanları eti üretilmektedir. Bu açıklamalar, işletmelerin en fazla büyükbaş hayvancılıkla faaliyet gösterdiği anlamına da gelebilir.

3.2.5 Maliyet Boyutu İle İlgili Tablolar

FADN sistemi çiftliklerin maliyetlerini, gerek çiftliklerin yapı gerekse üretim boyutunu incelediği gibi farklı başlıklar altında incelemektedir. Bu başlıklar şu şekildedir:

- Girdi Maliyetleri
- Ara Tüketim
- Özel Maliyetler
- Çiftlik Genel Giderleri
- Dış Faktörler

3.2.5.1 Girdi Maliyetleri

Bu tablo, işletmelerin belli bir dönemde katlandıkları girdi maliyetleri ve girdi maliyetlerini oluşturan kalemleri ortaya koymaktadır.

FADN sistemine göre çiftliklerin girdi maliyetleri, toplam girdiler, ara tüketim, amortisman ve dışsal masraflar kalemlerinden oluşmaktadır:

Toplam girdiler kalemi, işletmenin üretim sürecinde katlandığı bütün girdi maliyetlerini ifade etmektedir ve özel maliyetler, amortismanlar, genel giderler ve dış faktör maliyetleri toplamından oluşmaktadır. Toplam girdi kalemini oluşturan kalemlerden biri olan ara tüketim kalemi, üretim ile ilgili maliyetler ifade etmektedir ve özel maliyetler ve genel giderlerin toplamından oluşmaktadır. Bir diğer maliyet kalemi olan amortismanlar, sürekli üretilen ürünler ile ilgili ekim alanları, çiftlik binaları ve sabit teçhizatları, yeraltı ve yer üstü düzenleri, makine ve teçhizat ile orman arazilerine dönem sonunda yerine koyma maliyetine göre hesaplanan eskime payları olarak tanımlanmaktadır. Toplam girdiler kaleminin son unsuru olan dışsal masraflar ise, çiftlik sahibine ait olmayan üretim faktörlerine yapılan ödemelerdir.

Tablo 3.22: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Girdi Maliyetleri İle İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE270 Toplam Girdiler	4.056.902	4.328.530	5.040.459	5.959.662	6.359.356	6.840.288
SE275 Ara Tüketim	2.873.198	3.065.572	3.569.778	4.235.468	4.519.526	4.861.320
SE360 Amortisman	531.722	567.323	660.633	800.929	854.645	919.278
SE365 Dışsal Masraflar	651.981	695.635	810.048	923.264	985.184	1.059.690

Düzenlenen tablo incelendiğinde, küçük ve orta ölçekli işletmelerin toplam girdi maliyetlerinin % 46, büyük ölçekli işletmelerin toplam girdi maliyetlerinin ise % 35 oranında arttığı ortaya çıkmaktadır. İşletmelerin üretim ile ilgili maliyetleri, ara tüketim maliyetleri, incelendiğinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin üretim ile ilgili maliyetlerinin % 47, büyük ölçekli işletmelerin üretim maliyetleri ise % 36 oranında

artışlar ortaya çıkmaktadır. Amortismanlar incelendiğinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin amortisman giderlerinin % 50, büyük ölçekli işletmelerin amortisman giderleri ise % 39 oranında artmaktadır. İşletmelerin dışsal masrafları da bir artış eğilimindedir. Dışsal masraflardaki artış oranları küçük ve orta ölçekli işletmelerde % 41, büyük ölçekli işletmelerde ise % 30 oranında artmaktadır.

İşletmelerin girdi maliyetlerinin her kaleminde meydana gelen artışlar, birim girdi maliyetlerinde meydana gelen artıştan kaynaklanabilir. Birim girdi maliyetlerindeki artışın nedeni de ekonomik koşullarda yaşanan olumsuzluklar olabilir.

İşletmelerin girdi maliyetleri kalemleri / Toplam Girdi Maliyeti oranı incelendiğinde, işletmelerin dikkat etmesi gereken ve en fazla katlanılan maliyet kalemi ortaya çıkmaktadır. Bu oran incelendiğinde, ara tüketim maliyetlerinin, işletmelerin katlandıkları en önemli maliyet kalemi olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.2.5.2 Ara Tüketim

Bu tablo, bir önceki tablo ile ilgili yorumlarda, işletmelerin en fazla katlandığı ve dikkat etmesi gereken maliyet kalemi olarak belirtilen ara tüketim maliyetini oluşturan maliyet unsurlarını ortaya koymaktadır.

İşletmelerin üretim ile ilgili maliyetleri, ürünler ile ilgili yapılan özel maliyetler ve işletme ile ilgili giderlerden oluşmaktadır

Özel maliyetler kalemi, üretim sürecinde ortaya çıkan, tohum ve fideler, suni gübre, ürün koruma ürünleri, diğer özel ürün maliyetleri gibi ürün özel girdileri, otlak hayvan sürüsü için besinler ve tahıllar, diğer özel canlı stok maliyetleri canlı stok özel girdileri ve özel orman maliyetlerini ifade etmektedir. işletme giderleri ise, üretimle ilgili tedarik maliyetleridir.

Tablo 3.23: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Ara Tüketimleri İle İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE275 Ara Tüketim	2.873.198	3.065.572	3.569.778	4.235.468	4.519.526	4.861.320
SE281 Özel Masraflar	2.386.554	2.546.345	2.965.152	3.521.615	3.757.797	4.041.984
SE336 İşletme Giderleri	486.644	519.227	604.626	713.854	761.729	819.336

Ara tüketim maliyetini oluşturan özel maliyet ve işletme giderleri kalemlerini, ara tüketim maliyeti kalemine oranı hesaplandığında, işletmenin üretim ile ilgili en önemli maliyet kalemini ortaya koymaktadır. Bu oranlar incelendiğinde özel masrafların ara tüketim maliyetinin % 83'ünü oluşturduğu ortaya çıkmaktadır.

3.2.5.3 Özel Maliyetler

Bu tablo, işletmelerin üretim ile ilgili en önemli maliyet kalemi olan özel masrafları kalemini oluşturan kalemler ve değerleri hakkında bilgiler vermektedir

İşletme ile ilgili özel maliyetler, tohum ve fideler, gübre, bitki koruma, diğer özel bitki masrafları, otlak hayvanları yemleri, domuz ve kümes hayvanları yemleri, diğer hayvancılık özel masraflar ve ormancılık masraflarıdır.

İşletmenin özel masrafları, zirai faaliyetler, hayvancılık faaliyetiyle ilgili ve ormancılık faaliyetiyle ilgili özel masraflar olmak üzere 3 kısımda incelenmektedir. Zirai faaliyetler ile ilgili özel maliyetler, ziraat ve bahçivanlık ile ilgili tohum ve fidelerin alımı, gübre ve toprak ıslah elementlerinin alımı, tuzak, korkuluk, dolu koruyucu örtüler ve dona karşı koruma ürünleri gibi bitki koruma ürünleri alımı ve toprak analizi, dikili ürün alımı, pazarlama, pazara hazırlık ve stoklama maliyetlerini kapsayan diğer özel bitki maliyetleri kaleminden oluşmaktadır. Hayvancılık faaliyeti ile ilgili özel maliyetler ise, canlı stoklar ile ilgili konsantre yiyecek stokları, yemlik besinler alımı, domuz ve kümes hayvanları için besin alımı ve veteriner ücreti süt testleri, üretme maliyetleri gibi diğer canlı stoklar ile ilgili özel maliyetler kaleminden oluşmaktadır

Tablo 3.24: 1998 / 1999 ve 1999 2000 Döneminde Çiftliklerin Özel Maliyetleri İle İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE281 Özel Masraflar	2.386.554	2.546.345	2.965.152	3.521.615	3.757.797	4.041.984
SE285 Tohum ve Fideler	142.573	152.119	177.138	226.944	242.165	260.479
SE295 Gübre	276.741	295.270	343.834	347.927	371.262	399.339
SE300 Bitki Koruma	195.029	208.087	242.312	347.927	371.262	399.339
SE305 Diğer Özel Bitki Masrafları	113.129	120.704	140.557	183.456	195.760	210.565
SE310 Otlak Hayvanları Yemleri	950.605	1.014.253	1.181.070	1.356.762	1.447.755	1.557.243
SE320 Domuz ve Kümes Hay. Yemleri	224.138	239.145	278.478	290.604	310.094	333.545
SE330 Diğer Hayvancılık Özel Masrafları	114.967	122.664	142.839	165.867	176.991	190.376
SE331 Ormancılık Özel Masrafları	0	0	0	0	0	0

Düzenlenen tablo incelendiğinde, çiftliklerin özel masrafları ve özel masrafları ile ilgili kalemlerinin değerlerinde sürekli bir artış olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu artış oranları küçük ve orta ölçekli işletmelerde aynı oranda gerçekleşirken büyük ölçekli işletmelerde bu artış oranı daha az bir oranda gerçekleşmektedir.

Artış oranları incelendiğinde, bitki koruma masrafları ve diğer bitki özel masraflarındaki artışlar dikkat çekmektedir. Bitki koruma masraflarındaki artışın nedeni, iklim koşullarına karşı bitkilerin korunması ile ilgili masraflardan kaynaklanabilir. Diğer ürün özel maliyetlerindeki artış, toprak analizi, stoklama maliyeti, pazara hazırlık maliyeti, dikili ürün alımı gibi nedenlerden kaynaklanabilir.

Çiftlik özel masraf yapısı incelendiğinde, otlak hayvanları yemleri kaleminin en önemli maliyet kalemi olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu maliyet kaleminin çok yüksek olması, kışın otlak hayvanlarının beslenmesi için alınan yemlerden kaynaklanabilir.

3.2.5.4 Genel Girdiler

Bu tablo, FADN sitemine göre üretim maliyetini oluşturan bir diğer kalem olan, çiftlik genel giderleri kalemi ve bu kalemi oluşturan kalemlerin incelendiği tablodur.

Çiftlik genel giderleri kapsamına, teçhizat bakım maliyetleri, araç giderleri, bina, yeraltı ve yer üstü düzenlerinin bakım maliyetleri, bina sigorta giderlerinin incelendiği makine ve bina maliyetleri kalemi, motor yakıtları, yağ, ısınma yakıtları, elektrik giderlerinden oluşan enerji kalemi, sözleşmeye dayalı olarak yaptırılan işlere bağlı olarak ortaya çıkan maliyetleri kapsayan götürü iş kalemi ve su, sigorta, telefon ücretleri, muhasebeciye verilen ücretleri kapsayan diğer direkt girdiler kaleminden oluşmaktadır.

Tablo 3.25: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Çiftliklerin Genel Giderleri İle İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE336 İşletme Giderleri	486.644	519.227	604.626	713.854	761.729	819.336
SE340 Makine ve Bina Cari Masrafları	125.386	133.781	155.785	172.637	184.215	198.146
SE345 Enerji	287.132	306.357	356.744	443.368	473.104	508.882
SE350 Sözleşmeli İş	57.267	61.102	71.151	77.376	82.565	88.809
SE356 Diğer Direkt Girdiler	16.858	17.987	20.945	20.473	21.846	23.498

İşletme giderleri kalemi, dönemler arasında, (diğer maliyet kalemlerine olduğu gibi) sürekli bir artış içerisinde. İşletme giderlerini oluşturan giderler incelendiğinde, enerji giderlerinin işletme giderlerinin % 59'unu oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra enerji giderleri kalemi, dönemler arasında, en fazla artışı gösteren kalem olarak dikkat çekmektedir. Bu sonuç, enerji maliyetlerinin arttığını ve ekonomik koşullardaki bozuklukları ortaya koymaktadır.

3.2.5.5 Dış Faktör Maliyetleri

Dışsal masraflar kalemi, ara tüketim kaleminden sonra, işletmenin toplam girdi maliyetleri içerisindeki en önemli kalemdir. Dışsal masraflar, işletmenin dışardan kullandığı üretim faktörlerine yaptıkları ödemeler demektir. Bu tablo, dışsal masraflar kalemi ve bu kalemi oluşturan kalemleri ortaya koymaktadır.

FADN sistemine göre işletmenin dış faktör maliyetlerini oluşturan kalemler, ödenen ücret, kira ve faizlerdir. Ödenen ücretler, işletme dışından gelip işletmede çalışan kişilere yapılan ödemelerdir. Ödenen kiralar, işletmeye ait olmayan çiftlik arazileri ve binalara yapılan kira ödemeleridir. Ödenen faizler ise arazi, bina, makine, teçhizat, canlı stok ve işletme sermayesi alımı için alınan kredilere ve borçların finansman ve faiz ödemeleridir.

Tablo 3.26: 1998 / 1999 ve 1999 / 2000 Döneminde Dış Faktör Maliyetleri İle İlgili Tablo

	1998 / 1999			1999 / 2000		
	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU	0-4 ESU	4-8 ESU	8-16 ESU
SE365 Dışsal Masraflar	651.981	695.635	810.048	923.264	985.184	1.059.690
SE370 Ödenen Ücretler	446.032	475.986	554.169	599.553	639.763	688.146
SE375 Ödenen Kiralar	78.368	83.615	97.367	129.972	138.688	149.177
SE380 Ödenen Faizler	127.581	136.123	158.512	193.739	206.733	222.367

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin dışsal masrafları % 41 oranında artarken büyük ölçekli işletmelerin dışsal masrafları % 30 oranında artmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ödedikleri ücretlere % 35, ödedikleri kiralarda % 65 ve ödedikleri faizlerde % 51 oranında artışlar gerçekleşmiştir. Büyük ölçekli işletmelerin ödedikleri ücretlerde % 24, ödedikleri kiralarda % 53 ve ödenen faizlerde ise % 40 oranında artışlar gerçekleşmiştir.

Kiralardaki artış oranı dikkat çekmektedir ama ödenen tutarları inceleyecek olursak, ödenen ücretlerdeki artış değerinin çok daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni ise, ödenmemiş işgücündeki azalışlar, ödenmiş işgücündeki artışlar olabilir.

İşletmelerin dış faktör maliyetleri incelendiğinde, ödenen ücretlerin toplam dışsal masrafların % 68'ini oluşturduğu ortaya çıkmaktadır.

Dış faktör maliyetlerindeki artışların nedeni, dışardan kullanılan üretim faktörlerinin birim maliyetlerindeki artıştan veya dışardan kullanılan üretim faktörlerinin miktarındaki artış olabilir.

3.3 Uygulama Sonucu

İncelenen bölgedeki çiftliklerin temel faaliyetleri, tarımdır. Tarımın yanı sıra hayvancılık da önemli bir faaliyet olarak dikkat çekmektedir.

Bölgedeki çiftliklerin ekonomik koşullar nedeniyle bazı zorluklar yaşadığını ve üretimleri ile ilgili giderlerin, incelenen dönemlerde, sürekli artış içerisinde olduğunu ifade edilebilir. Bu nedenle çiftliklerin ekonomik büyüklüklerinde küçülmeler ortaya çıkmaktadır. Bu da çiftçilerin çiftçiliği bıraktığı anlamına gelebilir. Bu durumu kanıtlar bir diğer veri ise, ödenmemiş işgücündeki (çiftlikte aile içi çalışanlar) azalışlardır. Bu azalışlar, aile üyelerinin çiftçilik dışında başka faaliyetlerde bulunmayı tercih ettiği anlamına gelmektedir.

Bilgilerin toplandığı 1999 / 2000 döneminde, ülkenin ekonomik koşullarının çok iyi olmaması, çiftçilerin giderlerinin artması ve çiftçilik faaliyetini bırakmak istemesinin sebebi olabilir.

SONUÇ

FADN sisteminin incelenmesi ve muhasebe ile ilişkisinin araştırılması amaçlayan tez, 3 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, FADN sisteminin özellikleri ve nasıl işlediği incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda, şu sonuçlara ulaşılmıştır; FADN sistemi, kendine has prensipleri ve özellikleri olan, bütün sistemler gibi geniş bir çevresi olan, belli bir organizasyon şeması ve işleyişi olan ve hukuki düzenlemeleri yapılmış olan bir sistemdir.

İkinci bölümde, FADN sisteminin muhasebe sistemi ile olan ilişkisi ve FADN sisteminin farklı boyutlardaki çıktıları incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda, FADN sisteminin, bir muhasebe sistemi olduğu anlaşılmıştır. FADN sisteminin, tarım konusunda uluslararası muhasebe standardın (IAS 41) yayınlanmasında etkili olduğu anlaşılmıştır. Bu bölümde, FADN sisteminin en önemli çıktılarından olan gelir tablosu ve bilançonun düzenlenmesinde kullanılacak olan formatlar belirlenmiştir.

FADN sisteminin Türkiye’de uygulamasının yapıldığı üçüncü bölümde, Türkiye’deki çiftliklerin yapıları ve gelirleri ortaya koyulmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda, incelenen bölgedeki çiftliklerin ekonomik sıkıntılar içinde oldukları ve buna rağmen, sağlam öz sermayeye sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

FADN sisteminin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için, sistem elemanları ve sistemin çevresi arasındaki koordinasyon sorununun aşılabilmesi gerekmektedir. Koordinasyon sorunu, sistemin verilere tam ve zamanında ulaşamamasına neden olmaktadır. Bu sorunun nedenleri, sistemin ihtiyaç duyduğu verilerin olmaması, yani tarımın kayıt altına alınmaması, ve sistem içerisindeki yapıların etkin ve verimli çalışmamasından kaynaklanabilir. Tarımın kayıt altına alınmaması sorunu,

yayınlanan tarımsal muhasebe standardı ile aşılabılır. Sistem elemanlarının etkin ve verimli çalışmaması ise, çalışanlara verilen eğitimlerle aşılabılır.

FADN sisteminin başarılı bir şekilde işleyebilmesi için tarımın kayıt altına alınmasının gerekliliği ve sistemin Avrupa Birliği üye ülkelerinde uygulanmasının zorunlu olması, tarım ile ilgili uluslar arası muhasebe standardının yayınlanmasına neden olmuştur.

FADN sisteminin Türkiye’de uygulanması çok güçtür. Bunun en büyük nedeni; ülkemizde, FADN sistemini ihtiyacı olan, tarım ile ilgili bilgilerin olmamasıdır. Yani tarımın kayıt altına alınmış olmamasıdır. Bu sorunun gerekli düzenlemeler ile belli bir süre sonra aşıldığında, FADN sisteminin gönüllülük prensibi, sistemin uygulanmasında en büyük engel olarak ortaya çıkmaktadır. Gönüllülük prensibinin sorun olarak ortaya çıkmasının nedeni, Türkiye’deki insanlarda yer alan güvensizliktir.

Çiftçilerin sisteme katılması için her ne kadar belli bir ücret verilse ve bilgilerin vergi otoritesine karşı gizli tutulacağı güvencesi verilse de, Türkiye’deki çiftçiler, bu sisteme katılma konusunda hala tereddüt yaşayabilirler. Bu sorunun aşılmasında belediyelere bazı görevler yüklenebilir. Belediyeler, çiftçilerin bu sisteme katılması konusunda cesaretlendirebilir ve bilgilendirebilir. Bu sorunun bu şekilde aşıldığı varsayımında, ortaya çıkacak sorun, sisteme katılmanın ve gerekli bilgilerin sisteme sunulmasının, çiftçiler için çok güç ve zaman alıcı bir işlem olmasıdır. Yapılan araştırmalara göre, FADN sistemine katılan çiftliklerin ertesi sene sisteme tekrar katılmamasının nedenlerinden bir tanesi de, sisteme katılmanın ve gerekli bilgilerin sağlanmasının çok güç ve zaman almasıdır. Bu sorun da yerel muhasebe ofislerinin yaygınlaşmasıyla belki aşılabılır, çünkü sistemi yıllardır ülkelerinde uygulayan ve yerel muhasebe ofisleri kurmuş ülkelerde de yaşanan en önemli sorun, sisteme katılmanın çok zaman alması nedeniyle çiftçilerin sisteme katılmak istememesidir.

Sistemin Türkiye’de uygulanmasının çok güç olmasının nedenlerinden biri de kalifiye eleman eksikliğidir. Avrupa Komisyonunda yapılan testler sonucunda, kalifiye eleman sorununu, bilgilerin hatalı iletilmesinin ve bilgilerin tam ve zamanında Avrupa Komisyonuna ulaştırılmama sorununun en önemli nedenidir. Kalifiye eleman eksikliği, Türkiye’de en üst seviyelerde yaşanacaktır. Bu sorunun çözümü de kalifiye elman yetiştirilmesidir.

Avrupa Birliği ile ilgili gözden geçirmelerde, FADN sistemi ile ilgili henüz bir düzenleme yapılmadığı ortadadır. Bu durum, ülke yöneticilerinin bu konuya ne kadar önem verdiklerinin göstergesidir. Çok uzun vadede de olsa, çözümü olan sorunlar ortaya çıksa da, ülke yöneticilerinin sisteme verdikleri önem, bu sorunların aşılmasını zorlaştıracak ve belki de FADN sistemi, Türkiye’de uygulanamayacak veya uygulansa da tam olarak uygulanamayacaktır.

KAYNAKÇA

“Çiftlik Muhasebesi Veri Ağı Konusunda Türkiye’de Yapılan Çalışmalar”, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 10 Aralık 2004, ANKARA

GÖKTOLGA Gökalp, KARKACIER Osman, **“FADN (Tarım Muhasebesi Veri Ağı) Ve Konunun Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”**, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:16 Sayı:1, 1999 TOKAT

REHBER Erkan, TİPİ Tolga, AKSÜYEK Mustafa **“AB Tarım İşletmeleri Veri Ağı Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiye’de Seçilmiş bir Alandaki Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma”**, Ulakbim Proje TÜBİTAK Togtag Tarp Proje No:1997, Ocak 2002, Bursa

“Türkiye’de Çiftlik Muhasebesi Veri Ağı Kurulması Konusunda Yapılan Çalışmalar”, T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurul Başkanlığı, 10 Aralık 2004, ANKARA

İNTERNET KAYNAKLARI

BEERS George, POPPE J. Krijn, TEEUWEN-VOGELAAR Colinda **“Paciolia Innovation in the FADN”**, Project Code:63492, , Haziran 2002, http://www.lei.dlo.nl/publicaties/PDF/2002/8_xxx/8_02_02.pdf, 02.02.2006, 22.34

“Economic Results According to FADN”, http://www.inea.it/pdf/itaconta2004/itaing2004/6_ing.pdf , 13.09.2005, 09.17

ELAD Charles, Aberdeen Business School UK, **“Fair Value Accounting in the Agricultural Sector: Some Implications for International Accounting Harmonization”**, 4 Aralık 2004, Taylor & Francis Group, <http://taylorandfrancis.metapress.com/>, 20.12.2005, 21.48

“Farm Accountancy Data Network in Hungary”,
<http://www.akii.hu/vidékfej/vallalkelemz/angolfolapcikk/FADN.HTM>, 15.10.2005,
23.47

FLIPPÒ Arfini, **“The EEC Accounting Information Network: Methods, Data and Problems”**, Eurotools, 16 – 17 Kasim 1998 Madrid (Parma Unit),
http://www.eurotools.stat.unibo.it/pbl/ETWP_6.pdf, 29.01.2006, 14.31

GRABOWSKA Katarzyna, **“Establishment of the Network System”**,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.41,

GRABOWSKA Katarzyna, **“Strategy to Prepare for Alignment with the FADN – The Experiace in Poland”**,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.42

HJULSAGER Kristian, **“Micro Data, Data Quality in The European Statistical System”**, Kasim 2003 Danimarka, STATISTICS IN TRANSITION, Ocak 2003 Cilt: 6, Sayı: 2, Sayfa:197—205 <http://www.stat.gov.pl/english/sit/sit62/hjulsager.doc>,
05.12.2005, 18.10

“IAS Plus Deloitte Standarts: IAS41 Agriculture”,
<http://www.iasplus.com/standard/ias41.htm>, 18.12.2005, 17.10

“IDA (Interchange of Data Between Administrations) Interchange of Data Between Administrations to Pan Europe e Goverment Services: the Way Forward”, European Commission, http://www.is.lt/ida/The_way_forward.pdf,
13.11.2005, 00.29

“IFRS Workbooks For Accounting Professionals IAS 41 Agriculture”,
Pricewaterhousecoopers,<http://www.accountingreform.ru/en/metarials/accounting/workbooks/> , 28.12.2005, 21.03

Prof. Dr. ISERMEYER Folkhard, Dr. DEBLÍTZ Claus , Dr. HEMME Torsten, Dr. PLESSMAN Frank, **“IFCN (International Farm Comparision Network) 20 Questions and Answers About IFCN”**, Update April 2005,
<http://www.ifcnnetwork.org/Downloads/e-20Qapril05.pdf>, 13.09.2005, 9.54,

KARABULUT, **“Current Progress of FADN in Turkey”**,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.43

KESKİN Gülşen, **“AB’de Tarım İşletmelerinin Sınıflandırılması ve Türkiye ‘de Uygulanabilirliği (Tarımsal Muhasebe Veri Ağı – FADN)”**, Tarım Ekonomisi araştırma Enstitüsü Bakış Dergisi, Sayı:3, Nüsha:1, Haziran 2003,
<http://www.aeri.org.tr/bakis3/fadn.pdf>, 11.05.2005, 22.45

KILIÇ O., ALKAN I., ÇELEBİ B., **“Designin Income Statement of Farms (A Case Study in Turkey)”**, 19 Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, [http://www.medwellonline.net/aj/1\(1\)2006/14-17.pdf](http://www.medwellonline.net/aj/1(1)2006/14-17.pdf), 20.02.2005, 16.26

LARSSON, **“Gathering and Transmitting Data in Sweden – Region, Economic, Size and Type of Farming”**,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.45

LARSSON, **“Strategy to Prepare for Alignment with FADN – The Experience from Sweden”**,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEAB-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.47

MARIA ARGILES Josep and JOHN SLOF Eric, **“New Opportunies for Farm Accounting”**, Temmuz 2000,
<http://www.econ.upf.edu/docs/papers/downloads/497.pdf>, 01.01.2006, 20.40

PENTTINEN Markku, LATUKKA Arto, MERILAINEN Harri, SALMINEN Olli, UOTILA Esa **“IAS Fair Value and Forest Evaluation on Farm Forestry”**, The Scandinavian Society of Forest Economics (SSFE) Conference May 12–15,2004, Järvenpää, Finland,
http://www.metla.fi/tapahtumat/2004/ssfe/presentations/wg1/ssfe-Penttinen_Latukka_Merilainen_Salminen_Uotila-2004.pdf, 20.12.2005, 17.33

PLESS Yves **“Gathering and Transmitting Data”**,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEA-B-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.55

PLESS Yves , **“Instituonal Requirements to Devolop FADN System”**,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEA-B-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.57

PLESS Yves, **“The Farm Accountancy Data Network (FADN)”**,
<http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEA-B-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022>, 13.09.2005, 23.59

PLESS Yvess, **“Colection, Utilization and Research Possibilities of Farm Business Data; the View From FADN”**,
http://www.aes.ac.uk/conf_05_docs/index.php?path=symposia%2F&download=Plees%20paper.doc, 03.09.2005, 10.48

PLESS Yvess, **“Colection, Utilization and Research Possibilities of Farm Business Data; the View From FADN”**,
http://www.aes.ac.uk/conf_05_docs/index.php?path=symposia%2F&download=Plees%20paper.doc 03.09.2005, 11.05

SIMON Riley “IAS41 Agriculture”, 01 Mart 2002 ,
<http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant/355451>, 31.12.2005,
20.25

Dr. SINGH UBHA Dharminder and Dr. PASRICHA Js, “**Agricultural Accountig:
A Tool For Improving Productivity**”, The Cahtered Accountant, Ağustos 2004,
Sayfa:211,
http://www.icaai.org.7777/icairoot/publications/complimentary/cajournal_aug04/p211-216aug04.pdf, 31.01.2006, 18.17

SOLOF E.J, ARGILES J.M, “**An Analysis of the Accounting Principles Applied
by the European Accountancy Data Network**”, Pampeu Fabra University,
February 1998 Revised October 1998,
<http://www.econ.upf.edu/docs/papers/downloads/342.pdf> , 22.11.2005, 11.13

Dr. TAN Sibel, Dr. DELLAL İlkay, **Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası**,
Tarım Ekonomisi Araştırma Enstitüsü T.E.A.E Bakış Dergisi, Sayı:2, Nüsha; 1, Mart
2003, <http://www.aeri.org.tr/bakis2/OTP.pdf>, 05.08.2006, 15.31

TANRISEVER N. Hezar, DÜZEL Osman, UYSAL Bahar, “**Avrupa Birliği Temel
Terimler Sözlüğü**”, Avrupa birliği Genel Sekreterliği, Aralık 2003, ANKARA,
<http://www.eucenter.bilkent.edu.tr/sol/Sozluk/Sozluk.pdf>, 12.11.2005, 12.34

“**Tarımsal Faaliyetlere İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 41)
Hakkında Tebliğ Sıra No: 22**”, <http://www.tmsk.org.tr/TMS/tms41.doc>,
28.03.2006, 12.44

Ph. THESIS D., “**Comparision The Information From the Hungarian
Accounting System to The Requirements of the europen Unions Farm
Accountancy Data Network**”, Gödöllo 2000,
http://www.szie.hu/tti/godolloi/kdi/docs/tezis/Vajnane_Tangl_Anita_EN.pdf,
31.01.2006, 18.47

ULUSOY Vuslat, “Farm Accountancy Data Network”, 10 Aralık 2004 Ankara,
[http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEA
B-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022](http://www.euturkey.org.tr/abportal/category.asp?TreeID=619&VisitID={EA6CFEA
B-823E-40FD-B9BB-2B1B931587F2}&Time=1022), 13.09.2005, 23.50

İNTERNET ADRESLERİ

http://ec.europa.eu/agriculture/rica/index_en.cfm, (Yenilenen adres),
http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/rica/index_encfm (Eski adres),
06.09.2005, 22.45

<http://www.abgs.gov.tr>, 20.05.2006, 16.45

<http://www.avrupa.info.tr>, 22.05.2006, 23.50

http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2005/09/050930_eukronoloji.shtml,
05.08.2006, 16.00

<http://www.deltur.cec.eu.int/abtirim.rtf>, 05.08.2006, 14.50

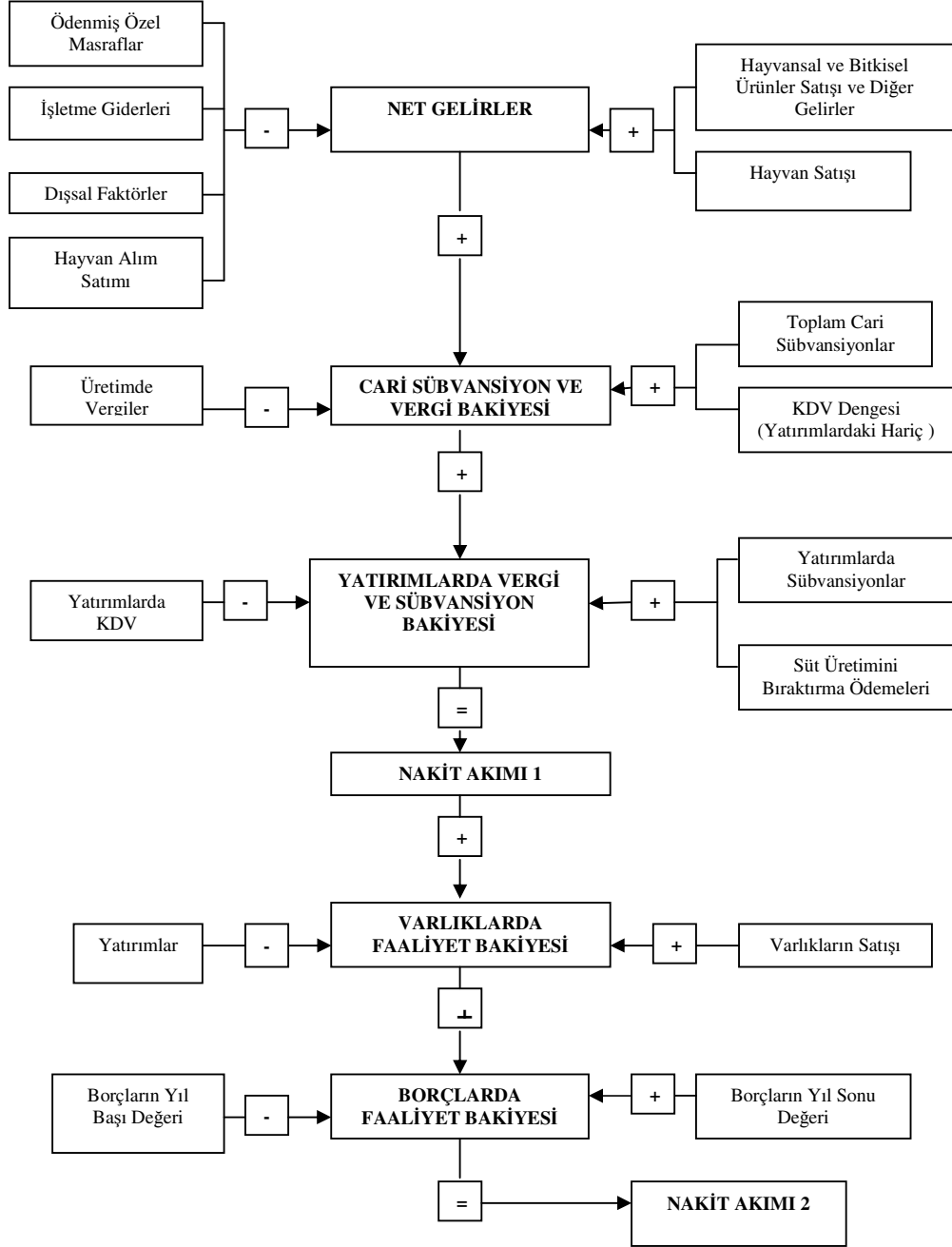
<http://www.ulakbim.gov.tr>, 15.01.2006, 19.35

<http://www.ulak.net.tr/cabim/vt/uvv/proje/>, 15.01.2006, 20.11

EKLER

EK 2: NAKİT AKIMLARI

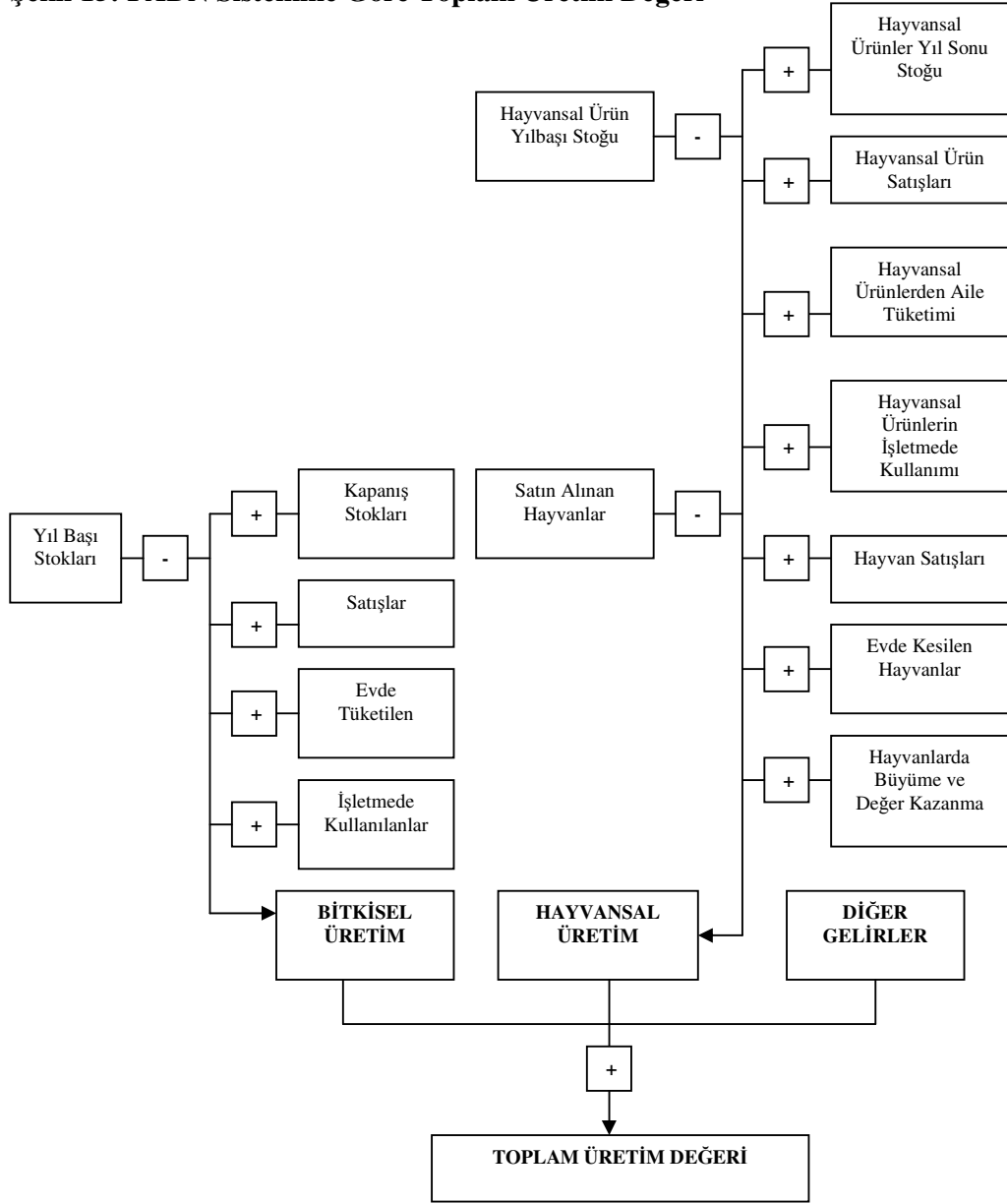
Şekil 14: FADN Sistemine Göre Nakit Akımları⁴⁹

⁴⁹ Erkan REHBER, Tolga TİPİ, Mustafa AKSÜYEK, **AB Tarım İşletmeleri Muhasebe Veri Ağ Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiye'de Seçilmiş Bir Alandaki Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma**, sf:19, Ulakbim Tübitak Proje No:TOGTAG/TARP-1997, Ocak 2002, Bursa

EK 3: TOPLAM ÜRETİM DEĞERİ

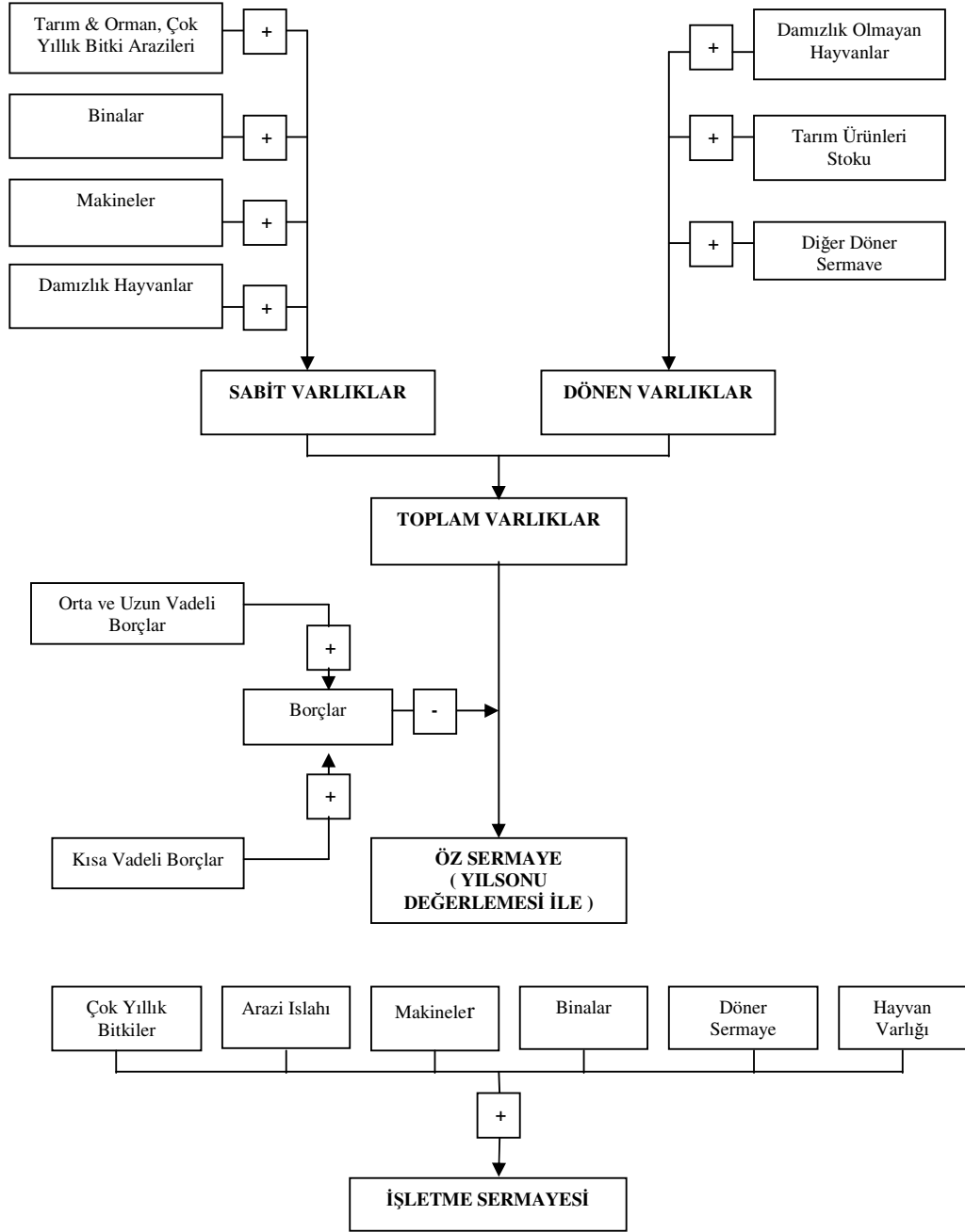
Şekil 15: FADN Sistemine Göre Toplam Üretim Değeri⁵⁰

⁵⁰ Erkan REHBER, Tolga TİPİ, Mustafa AKSÜYEK, **AB Tarım İşletmeleri Muhasebe Veri Ağ Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiye'de Seçilmiş Bir Alandaki Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma**, sf:14, Ulakbim Tübitak Proje No:TOGTAG/TARP-1997, Ocak 2002, Bursa

EK 5: BİLÂNÇO

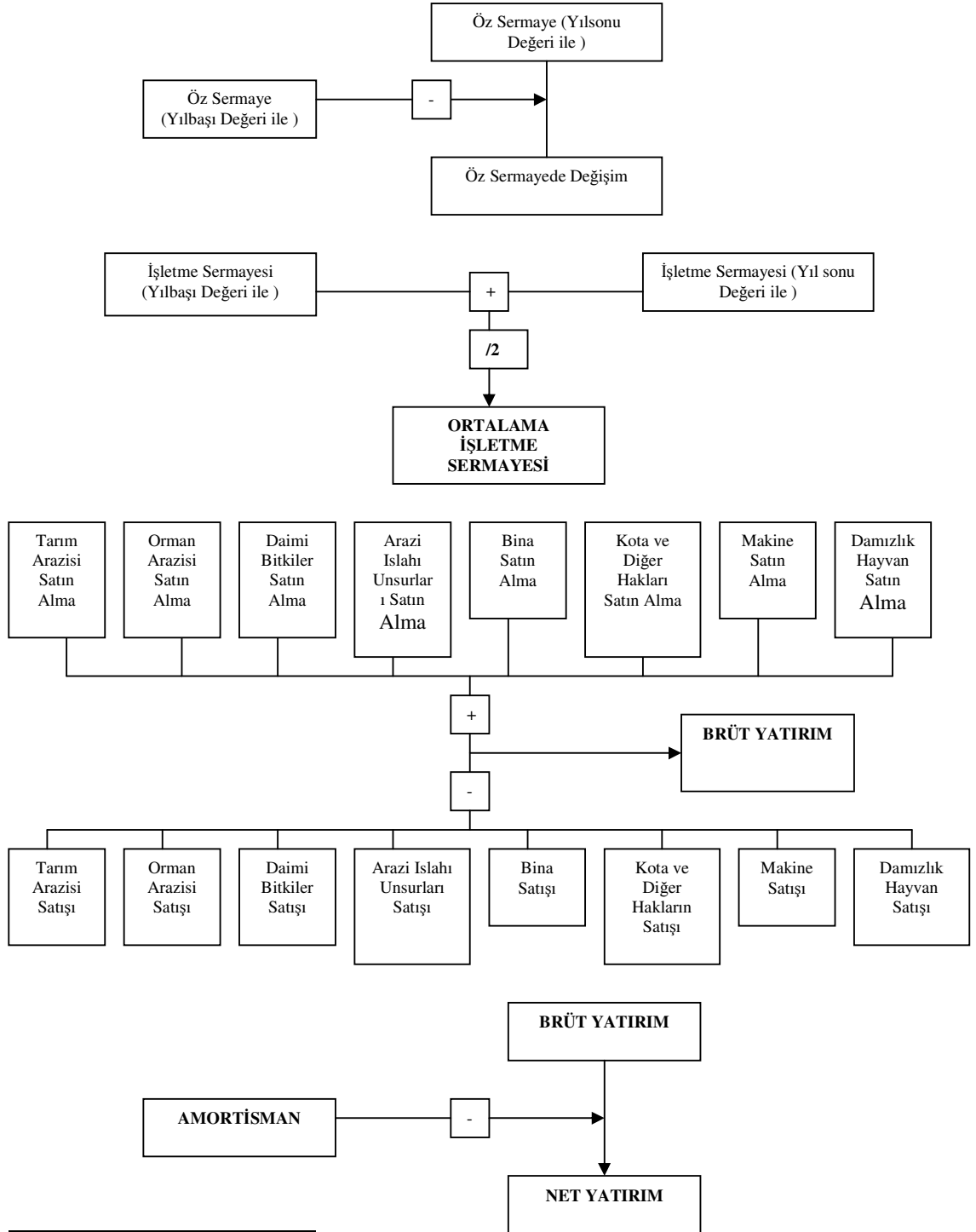
Şekil 17: FADN Sistemine Göre Bilânçonun Düzenlenmesi⁵²

⁵² Erkan REHBER, Tolga TİPİ, Mustafa AKSÜYEK, **AB Tarım İşletmeleri Muhasebe Veri Ağı Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiye'de Seçilmiş Bir Alandaki Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma**, sf:20, Ulakbim Tübitak Proje No:TOGTAG/TARP-1997, Ocak 2002, Bursa

EK 6: FİNANSAL GÖSTERGELER

Şekil 18: FADN Sistemi ile İlgili Bazı Finansal Göstergeler⁵³

⁵³ Erkan REHBER, Tolga TİPİ, Mustafa AKSÜYEK, **AB Tarım İşletmeleri Muhasebe Veri Ağ Sistemi (FADN) ve Bunun Türkiye'de Seçilmiş Bir Alandaki Tarım İşletmelerine Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma**, sf:21, Ulakbim Tübitak Proje No:TOGTAG/TARP-1997, Ocak 2002, Bursa

EK 7 FADN SİSTEMİ HESAP PLANI

HESAP PLANI

- SE005** Ekonomik Büyüklük
- SE010** Toplam İşgücü Girdisi – Yıllık Çalışma Ünitesi
- SE011** İşgücü Girdisi – Saat
- SE015** Ödenmemiş İşgücü Girdisi – Aile Çalışma Ünitesi
- SE016** Ödenmemiş İşgücü Girdisi – Saat
- SE020** Ödenmiş İşgücü Girdisi – Yıllık Çalışma Ünitesi
- SE021** Ödenmiş İşgücü Girdisi – Saat
- SE025** Toplam Yaralanılan Tarım Arazileri Alanı – Hektar
- SE030** Kiralanmış Araziler – Hektar
- SE035** Tahıllar – Hektar
- SE041** Diğer Arazi Ürünleri – Hektar
- SE046** Sebze ve Çiçekler – Hektar
- SE050** Bağ – Hektar
- SE054** Sürekli Üretilen Ürünler – Hektar
- SE055** Meyve Bahçeleri – Hektar
- SE060** Zeytinlikler – Hektar
- SE065** Diğer Sürekli Üretilen Ürünler – Hektar
- SE071** Yem Bitkileri – Hektar
- SE072** Tarımsal Nadas – Hektar
- SE073** Boş Bırakılan Araziler – Hektar
- SE075** Ormanlık Alan – Hektar
- SE080** Toplam Canlı Stok Ünitesi – Canlı Stok
- SE085** Günlük Sağılan İnekler – Canlı Ünitesi
- SE090** Diğer Büyükbaş Hayvanlar – Canlı Ünitesi
- SE095** Koyun ve Keçiler – Canlı Ünitesi
- SE100** Domuzlar – Canlı Ünitesi
- SE105** Kümes Hayvanları – Canlı Ünitesi
- SE110** Buğday Verimi (Rekoltesi) – 100kg / hektar
- SE100D** Buğday – Hektar

- SE110N** Buğday – 100 kg
- SE115** Mısır Verimi (Rekoltesi) – 100kg / hektar
- SE115D** Mısır - Hektar
- SE115N** Mısır – 100 kg
- SE120** Besi Hayvan Sürüsü Yoğunluğu – Canlı Ünitesi / Hektar
- SE120D** Yemlik Arazi - Hektar
- SE120N** Otlak Hayvanları – Canlı Stok Ünitesi
- SE125** Süt Verimliliği – kg / inek
- SE125D** Günlük Sağılan İnekler – İnek
- SE125N** Günlük Üretim – kg
- SE131** Toplam Çıktı – Euro
- SE135** Toplam Ürün Çıktısı ve Ürün Üretimi – Euro
- SE140** Tahıl – Euro
- SE145** Protein Bitkileri – Euro
- SE150** Patates – Euro
- SE155** Şeker Pancarı – Euro
- SE160** Yağlı Tohum ürünleri – Euro
- SE165** Endüstriyel Ürünler – Euro
- SE170** Sebze ve Çiçekler – Euro
- SE175** Meyveler – Euro
- SE180** Turunçgil Meyveleri – Euro
- SE185** Asma ve Üzümler – Euro
- SE190** Zeytin ve Zeytinyağı – Euro
- SE195** Yemlik Araziler – Euro
- SE200** Diğer Ürün Çıktıları – Euro
- SE206** Toplam Canlı Stok Çıktısı ve Canlı Stok Ürünleri
- SE211** Canlı Stok Değerindeki Değişmeler – Euro
- SE216** İnek Sütü ve Süt Ürünleri – Euro
- SE220** Sığır ve Dana Eti - Euro
- SE225** Domuz Eti – Euro
- SE230** Koyun ve Keçiler – Euro
- SE235** Kümes Hayvanı Eti – Euro

- SE240** Yumurtalar – Euro
- SE245** Koyun ve Keçi sütü – Euro
- SE251** Diğer Canlı Stoklar ve Ürünleri – Euro
- SE256** Diğer Çıktılar – Euro
- SE260** Çiftlik Evi Tüketimi – Euro
- SE265** Çiftlik Kullanımı – Euro
- SE270** Toplam Girdi –Euro
- SE275** Toplam Ara Tüketim – Euro
- SE281** Toplam Özel Maliyetler – Euro
- SE285** Tohum ve bitkiler – Euro
- SE290** Evde Yetiştirilmiş Tohum ve Bitkiler – Euro
- SE295** Gübreler – Euro
- SE300** Ürün Koruma – Euro
- SE305** Diğer Ürün Özel Maliyetleri – Euro
- SE310** Otlak Hayvanları İçin Besinler – Euro
- SE315** Otlak Hayvanları İçin İşletmede Yetiştirilen Besinler – Euro
- SE320** Domuz ve Kümes Hayvanları İçin Besinler – Euro
- SE325** Domuz ve Kümes Hayvanları İçin İşletmede Üretilen Besinler – Euro
- SE330** Diğer Canlı Stok Özel Maliyetleri – Euro
- SE331** Orman Özel Maliyetleri – Euro
- SE336** Toplam Çiftlik Genel Giderleri – Euro
- SE340** Makine ve Binaların Cari Maliyetleri – Euro
- SE345** Enerji – Euro
- SE350** Toptan Yapılan İş – Euro
- SE356** Diğer Direkt Girdiler – Euro
- SE360** Amortismanlar – Euro
- SE365** Toplam Dış Faktörler – Euro
- SE370** Ödenen Ücretler – Euro
- SE375** Ödenen Kiralar –Euro
- SE380** Ödenen Faizler – Euro
- SE390** Vergiler – Euro
- SE395** Yatırımlar Dışındaki Katma Değer Vergisi Dengesi – Euro

SE405 Yatırımların Vergi ve Sübvansiyon Dengesi –Euro
SE406 Yatırımların Sübvansiyon Dengesi – Euro
SE407 Mali Teşvikler Karşılığında Mandırasının Kullanımının Başka Bir Amaca (Karavan Park Yeri, Dinlence Merkezi, Vb Gibi) Yöneltilmesini Kabul Eden Kişilere Yapılan Ödemeler – Euro (Süt Üretimini Bırakma Primleri)
SE408 Yatırımların Katma Değer Vergisi Dengesi – Euro
SE410 Brüt Çiftlik Geliri – Euro
SE415 Çiftlik Net Katma Değeri – Euro
SE420 Aile Çiftlik Geliri – Euro
SE425 Çiftlik Net Katma Değeri / Yıllık Çalışma Ünitesi
 SE425D Yıllık Çalışma Ünitesi
SE430 Aile Çiftlik Geliri / Aile Çalışma Ünitesi (Ödenmemiş İşgücü Girdisi)
 SE430D Aile Çalışma Ünitesi (Ödenmemiş İşgücü Girdisi)
 SE430N Aile Çiftlik Geliri – Euro
SE436 Toplam Varlıklar – Euro
SE441 Toplam Sabit Varlıklar – Euro
 SE446 Arazi, Sürekli Ürünler ve Haklar – Euro
 SE450 Binalar – Euro
 SE455 Makineler – Euro
 SE460 Damızlık Canlı Stok – Euro
SE465 Toplam Dönen Varlıklar – Euro
 SE470 Damızlık Olmayan Canlı Stoklar – Euro
 SE475 Tarım Ürünleri Stoku – Euro
 SE480 Diğer İşletme Sermayeleri – Euro
SE485 Toplam Kaynaklar – Euro
 SE490 Uzun ve orta Vadeli Krediler – Euro
 SE495 Kısa Vadeli Krediler – Euro
SE501 Öz Kaynaklar – Euro
SE506 Öz Kaynaktaki Değişimler – Euro
SE510 Ortalama Çiftlik Sermayesi – Euro
SE516 Brüt Yatırım - Euro
SE521 Net Yatırım – Euro

- SE526** Nakit Akışı 1 - Euro
- SE530** Nakit Akışı 2 - Euro
- SE600** Cari Sübvansiyon ve Vergi Dengesi – Euro
- SE605** Toplam Sübvansiyonlar (Yatırımlar ile İlgili Olanlar Dışındakiler) – Euro
- SE610** Zirai Ürünler ile İlgili Toplam Sübvansiyonlar - Euro
- SE611** Tazminat Ödemeleri – Euro
- SE612** Fesih Primler – Euro
- SE613** Diğer Zirai Ürün Sübvansiyonları - Euro
- SE615** Canlı Stoklar ile İlgili Toplam Sübvansiyonlar - Euro
- SE616** Mandıracılık Sübvansiyonları – Euro
- SE617** Diğer Büyükbaş Hayvanlar ile İlgili Sübvansiyonlar
- SE618** Koyun ve Keçiler ile İlgili Sübvansiyonlar – Euro
- SE619** Diğer Canlı Stok Sübvansiyonları – Euro
- SE620** Diğer Sübvansiyonlar – Euro
- SE621** Çevresel sübvansiyonlar – Euro
- SE622** LFA Sübvansiyonları – Euro
- SE625** Ara Tüketim İle İlgili sübvansiyonlar – Euro
- SYS02** Temsil Edilen Çiftlikler
- SYS03** Örnek Çiftlikler
- SYS04** Döviz Kuru

EK 8: SÖZLÜK

A

Acquisition Costs: İstihsal Maliyeti, Elde Etme Maliyeti, Devralma Maliyeti

Afforestation: Ağaçlandırma

Agistment: Bir Kimsenin Büyükbaş Hayvanlarının Başkasının Ormanında Otlatması

Annual Work Unit (Awu) : Yıllık Çalışma Ünitesi

Anti-Hail Shell: Doludan Koruyucu Örtü

B

Bait: Yem

Bamboo: Hint Kamışı

Barley: Arpa

Beef: Sığır Eti

Beehives: Arı Kovanı

Bird Scarer: Korkuluk

Bovine Animlas: Büyükbaş Hayvanlar

Bovine: Büyükbaş

Breeding Goat: Damızlık Keçi

Breeding Heifers: Damızlık Düve

Breeding Livestok: Damızlık Canlı Stok, Damızlık Hayvan

Breeding Sheep: Damızlık Koyun

Breeding Sow: Damızlık Dişi Domuz

Breeding: Damızlık

By-Porduct: Yan Ürün

C

Calf: Dana

Calve: Buzağı

Capital Assests: Sabit Varlıklar

Capital İndicators: Sermeye Göstergeleri

Cash Flow: Nakit Akışı

Cattle: Büyükbaş Hayvan

Cereal: Tahıl
Cessation: Ara, Kesilme
Circulating Capital: İşletme Sermayesi, Döner Sermaye
Citrus Fruit Orchard: Turunçgil Meyve Bahçeleri
Citrus: Turunçgil
Clementine: Klementin
Coarse Fodder: Yemlik Besinler
Coarse: Yemlik
Coherent: Tutarlı
Common Agricultural Policy (CAP) : Ortak Tarım Politikası
Compensatory Payments: Tazminat Ödemesi
Condiment: Baharatlı Maddeler
Contract Work: Götürü İş, Toptan Yapılan İş
Crop Land: Ekilebilir Arazi
Crop Products: Bitkisel Ürün
Crop Proection: Ürün Koruma
Crop: Ürün
Cull Dairy Cow: Damızlık Dışı Bırakılmış Günlük Sağılan İnekler
Cull: Damızlık Dışı Bırakılmış
Cultivate: İşlemek
Current Assets: Dönen Varlıklar

D

Dairy Cow: Günlük Sağılan İnekler
Dairy: Mandıra
Depreciation: Amortisman
Directorate – General for Agriculture and Rural Devolopment (DG AGRI) :
Tarım ve Kırsal Gelişim Yöneticisi
Distort: Çarpıtmak, Bozmak
Due: Ödenmesi Gereken, Vadesi Dolmuş
Due: Vadesi, Zamanı Gelmiş Unsurlar (Borçlar, Sorumluluklar Vb.)

E

Economic Size Unit (ESU) : Ekonomik Büyüklük Birimi

Entitlement: Yetkili

Entrepreneur's Risks: Girişim Riski

Entry: Kayıt

Environmental Subsidy: Çevresel Sübvansiyon

Equidae: At Ve Zebra Gibi Soyu Tükenmekte Olan Hayvanlar

Equines: At Ve Zebra Gibi Soyu Tükenmekte Olan Hayvanlar

European Economic Community (EEC) : Avrupa Ekonomi Topluluğu

Ewe: Dişi Koyun

Expenditure: Gider

F

Fallow: Nadas

Family Farm Income: Aile Çiftlik Geliri

Family Work Unit (FWU): Aile Çalışma Ünitesi, Ödenmemiş İşgücü Girdisi

Farm Accountancy Data Network (FADN): Çiftlik Muhasebesi Veri Toplama Ağı

Farm Consumption: Çiftlik Tüketimi

Farm Taxes: Çiftlik Vergileri

Farmhouse Consumption: Çiftlik Evi Tüketimi

Fattening: Besi

Feedingstuff: Yiyecek Stoku

Fertilizer: Suni Gübre

Fibre Crop: Lifli Ürünler

Fix Assest: Sabit Varlık

Fixed Assets: Sabit Varlıklar, Duran Varlıklar

Flat-Rate: Sabit Fiyat

Fodder Areas: Ot Arazileri, Meralar

Fodder Root: Yemlik Kök Bitkileri

Fodder: Ot, Yem

Forage Crop: Yem Bitkileri

Forage Land: Yem Arazisi
Forage: Bitkisel Yem
Forage: Yem
Free Of Charge: Ücretsiz, Bedava
Frost Protection: Dona Karşı Koruma

G

Goats: Keçi
Grain Maize: Tane Mısır
Grain: Lif, Tane
Granivorous: Tahılla Beslenen Hayvanlar
Grant: Bağış
Grazing Cattle: Otlak Hayvanı
Grazing Livestok: Otlak Hayvanı
Grazing Stok: Otlak Sürüsü
Grazing: Otlak
Gross Farm İncome: Brüt Çiftlik Geliri

H

Hail: Dolu
Heifer: Düve
Herbaceous Plants: Otsu Bitkiler
Hop: Şerbetçiotu
Horticultural: Meyve, Sebze Ve Bahçivanlık
Horticulture: Bahçivanlık

I

Interest Subsidies: Faiz Sübvansiyonları
Intermediate Consumption: Ara Tüketim
International Accounting Standarts (IAS) : Uluslararası Muhasebe Standartları

International Accounting Standart Committee (IASC) : Uluslar arası Muhasebe Standartları Komisyonu

Irrigation Equipment: Sulama Donanımları

L

Land Capital:

Land Improvements: Yeraltı Ve Yer Üstü Düzenleri

Laying Hen: Yumurta Tavuğu

Lee:

Less Favoured Areas (LFS) : Az Ekilen Araziler (Normal üretim miktarından daha az veya daha maliyetli üretim yapılan araziler)

Levy: Ön Kesinti

Liasion Agency: İrtibat Büroları

Liquid Assest: Aktif Varlıklar

Livestock Unit (LU) : Canlı Stok Ünitesi

Lubricant: Yağ

Lump Sum: Toptan

M

Maize: Mısır

Mandarin: Mandarin

Manure: Gübre

Marc: Posa

Meadow: Yeşillik

Mechanisation: Makineleştirme

Melon: Kavun

Milk Test: Süt Testleri

N

Net Value Added: Net Katma Değer

Net Worth: Öz Kaynak, Öz Sermaye

Non-Breeding Livestock: Damızlık Olmayan Canlı Stoklar

Non-Farm: Ekilmeyen Arazi

Non-Food Crops:

Nursery: Fidelik

O

Oat: Yulaf

Oilseed: Yağlı Tohum

Olive Grove: Zeytinlik

Orchard: Meyve Bahçesi

Ornamental Crops: Süs Bitkileri

Ornamental Plants: Süs Bitkileri

Osier: Söğüt

Outgoer: Mali Teşvikler Karşılığında Tarımsal Arazisinin Kullanımının Başka Bir Amaca (Karavan Park Yeri, Dinlence Merkezi, Vb Gibi) Yöneltilmesini Kabul Eden.

Outstanding Payments: Ödenmemiş Para

Overhead: Genel Giderler

P

Permanent Crop: Sürekli Ürünler

Permanent Crops: Sürekli Üretilen Ürünler

Permanent Pasture: Sürekli Mera

Piglet: Domuz Yavrusu

Pigmeat: Domuz Eti

Plantation: Koru, Ekim Alanı, Fidanlık

Pond: Göl

Ponding: Göllendirme

Poultry: Kümes Hayvanı

Poultrymeat: Kümes Hayvanı Eti

Premium: Prim

Prescribed Rights: Öngörülmemiş Haklar

Protein Crops: Protein Ürünleri

Q

Quota: Kota, Hisse, Pay

R

Raisin: Kuru Üzüm

Receipt: Fatura, Makbuz

Remuneration: Karşılık, Ödül, Ödeme

Rental Charges: Kira Bedeli

Replacement Value: Yerine Koyma Maliyeti

Reproduction Cost. Üretme Maliyetleri

Rough Grazing: Zayıf Mera

Ruminant Grazing Livestock: Geviş Getiren Otlak Hayvanı

Ruminant: Geviş Getiren

Rush: Hasır Out

S

Seed: Tohum

Seedling: Fide

Set-Aside Premiums: Fesih Primleri

Share-Cropper: Ortakçı

Share-Cropping: Ortak Ekim

Sheep: Koyun

Sheet Extension (SE) : Sistem İçerisinden Elde Edilen Bilgiler

Sugar Beet: Şeker Pancarı

Soil Analysis: Toprak Analizi

Soil Improvement: Toprak Islahı

Soil Improvers: Toprağı Islah Eden

Sow: Dişi Domuz

Sowing: Ekim, Ekme

Specific Cost: Özel Maliyetler

Standart Gross Margin (SGM) : Standart Brüt Marj

Standing Crop: Dikili Ürün
Stocking Density: Besi Hayvan Sürüsü Yoğunluğu
Strawberry: Çilek
Stud Fee: Aşım Ücreti
Suckle: -İ Emzirmek
Sugar Cane: Şeker Kamışı
Super Levy:
System (SYS) : Sistem Dışından Elde Edilen Bilgiler

T

Table Chicken: Yemeklik Tavuk
Table Grape: Sofralık Üzüm
Table Oil: Sofralık Zeytin
Tangerine: Mandalina
Temporary Grass: Geçici Çayır, Mera
Tenancy Agreement: Kira Sözleşmesi
Tenancy: Kira
Tobacco: Tütün
Total Assets: Toplam Varlıklar
Total Liabilities: Toplam Kaynaklar
Trap: Tuzak

U

Unpaid Worker: Ödenmemiş İşgücü

V

Value Added Tax: Katma Değer Vergisi
Value Added: Katma Değer
Veal: Dana Eti
Vineyard: Bağ

W

Wood Stand: Orman Topluluğu

Woodland: Ormanlık Arazi

Wool: Yün

Working Capital: Döner Sermaye, Çalışma Sermayesi